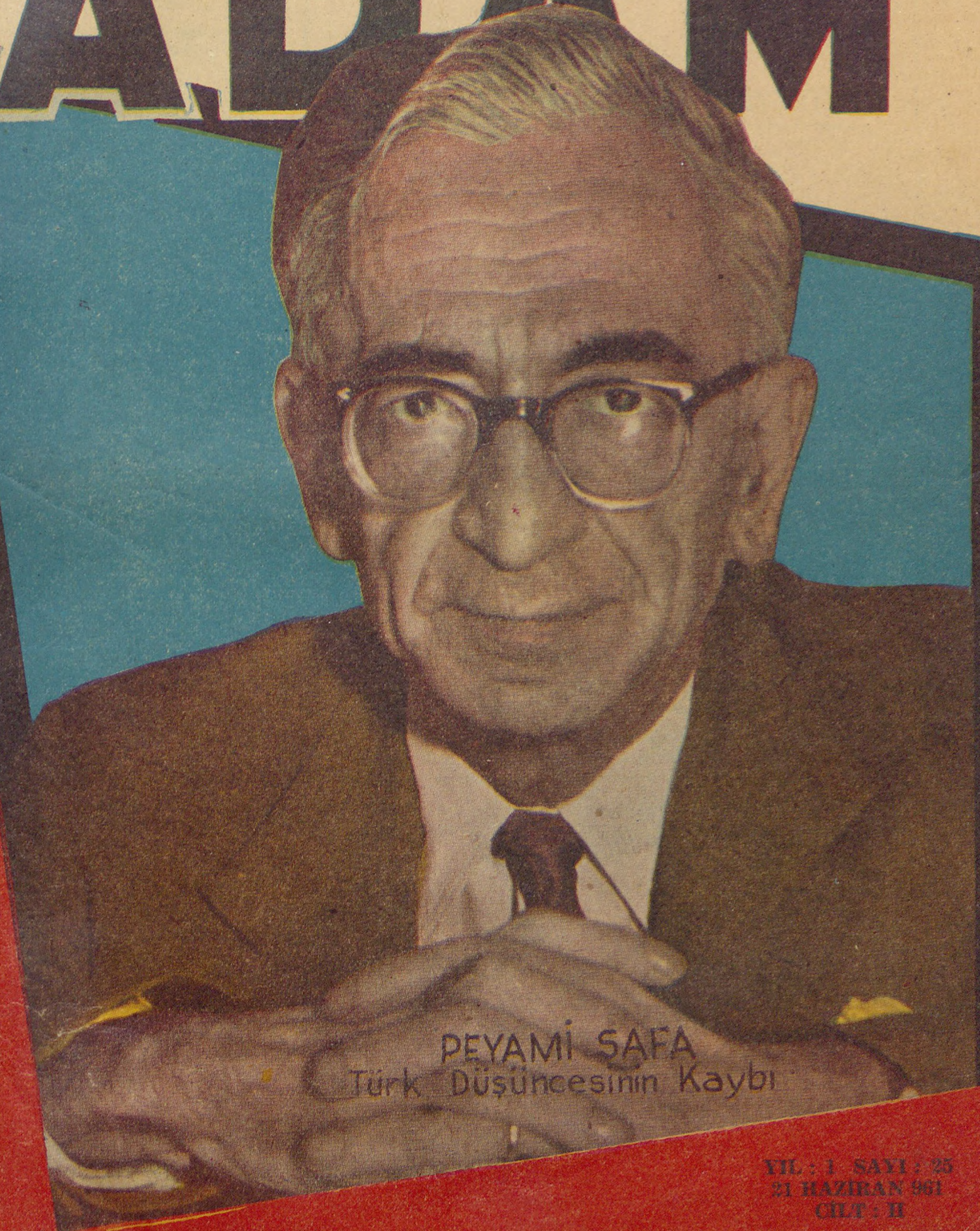

Tersine Giden Bir Parti: C.H.P.

Düşünen

KADAM

PEYAMİ SAFA
Türk Düşüncesinin Kaybı

FIYATI :
1 LIRA

YIL : 1 SAYI : 25
21 HAZİRAN 1961
CİLT : II

Düşünen ADAM

HAFTALIK TARAFSIZ SIYASİ MECMUA

İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri
Müdürü
Hâmi Tezkan

Umumi Neşriyat Müdürü:
Gökhan Evliyaoğlu

Yazı Kurulu

Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil,
Peyami Safa, Doç. Dr. Nurettin
Topçu, Gökhan Evliyaoğlu,
Doç. Dr. Cevdet Perin, Faruk
K. Timurtaş, Kâmuran Evliya-
oğlu, Galip Erdem, Selâhattin
Şar. N. Arıkan, Nihat Ay, Dr.
Abdullah Öttemez, M. L. Ballı-
soy, Neclâ Tonak, Burhan Te-
kinli, V. S. Balcı Cahit Ata-
soy, Haydar Sanal, İslâm Çu-
pi, Hüseyin Yıldız, Muzaffer Ce-
lasun, Nejat İlhan, Mehmet
Özuyar, Kâmil Turan, Mehmet
Turgut, İbrahim Özkan.

İdarehane

Başmuhâsib sokak No : 10
Cağaloğlu — İstanbul
Tel : 22 32 17

Ankara Bürosu

Kâmuran Evliyaoğlu
Sakarya Cad. Pasakay Apt.
Daire : 3 — YENİŞEHİR
Tel : 12 44 49

İzmir Bürosu

Nihat Ay

Fotoğraf Servis

Fatih Yılmaz
Kayhan Vandemir, İsmet Taş-
kurt, Süha Aknur

Ressam

Fatin Yılmaz

İdare Müdürü

Mehmet Emin Alpkan

Karikatür

Yurdağın Göker

Dizgi, Tertip ve Baskı

TAN Gazetecilik ve Neşriyat
Evi. Tel : 22 85 50

Basıldığı Tarih

20 Haziran 1961

ABONE ŞARTLARI

3 Aylık (12 Sayı) 10 Lira
6 Aylık (25 Sayı) 20 Lira
12 Aylık (52 Sayı) 40 Lira

İLAN TARİFESİ

Arka kapak : 4 Renk 2000 TL.
Arka kapak : 1 Renk 1000 TL.
İç kapak : 1 Renk 1000 TL.
Diğer sayfeler Santimi 20 TL.

DÜŞÜNEN ADAM'DAN MEKTUP

SEVGİLİ OKUYUCU

ÜSTAD Peyami Safa'nın vefatından dolayı izhar ettiğiniz taziyet ve alâkanıza teşekkür ederiz. Kalanlar ve hepiniz sağ olunuz.

Arzu ettiğiniz gibi Düşünen Adam mecmuasının bu sayısında Peyami Safa'ya dair yazılar bulacaksınız. Dostları onun hakkında ilk hislerini hemen kaleme aldılar. Bilirsiniz; ilk hisler daima en samimi olanlardır. Fakat o derece sembolik ve umumi olurlar.

"Düşünen Adam, Türk siyasi fikir hayatında bir ekoldür" diyor-sunuz. İltifatınıza ayrıca teşekkürler. İzhar ettiğiniz bu kanaat ne kadar yaygın hale gelirse, bu konuda yapılacak her ciddi çalışma o nisbette, Peyami Safa'nın da gayretini, emeğini ve hatıralarını taşı-yacaktır

Zaman geçtikçe Düşünen Adam, Peyami Safa'nın fikir ve eser-lerini yeni okuyucu nesillerine nakletmek hususunda bütün dikkatli-ye çalışacaktır. Onun fikirleri, hatıraları ve eserleri çerçevesinde, Türk tefekkürüne yeni istidatlar ve yetişkin kültür adamları topla-narak bir içtimal mektep faaliyetinde bulunacaklardır. Düşünen Adam, şimdiden bu güzel çalışmaların emrine girmek kararındadır. Peyami Safa, Yeni Türkiyede gerçekleşmesi beklenen bir fikir aka-demisine rahatça temel olabilecek desteklerden biridir.

Bize bu kanaat, sadece Peyami Safa'yı tanımış olmaktan değil, sizin gibi okuyucuların kadirşinaslığından da sırayet ediyor.

Düşünen Adam mecmuasının ciltlenmesi ve buna ayrılan mik-tarları soruyoruz. Tam zamanına rastladı. Elinizde bulunan bu nüsha ile mecmuamızın ikinci cildine başlamış bulunuyoruz.

Bu konuda ve hazırlanan cilt kapakları hususunda gelecek sa-yamızda geniş bilgi bulacaksınız.

Selâm ve Sevgiler

DÜŞÜNEN ADAM

MEMLEKET OLAYLARI

"İDARE TARAFSIZDIR"

KÜRSÜDEKİ zat izahatına devam ediyordu:

Temsilciler Meclisinde soruların cevaplandırılmasına tahsis edilen pazartesi günü idi ve kürsüde İçişleri Bakanı Nâsır Zeytinoglu izahat vermekteydi. Soruyu Adıyaman il temsilcisi Mehmet Özbay vermişti. 27 Mayıstan sonra idare âmirlerinin tarafsızlığının temini için alınmış olan tedbirleri sormuştu. İçişleri Bakanı geniş ve rakamlara dayanan bilgiler veriyordu:

İnkılâptan sonra 67 validen 21'i emekliye sevk edilmiş, 11'i bakanlık, 16'sı Teftiş Kurulu, 6'sı merkez emrine alınmış, 13'ü başka vilâyetlere tâyin edilmişti. Bakanlık emrindekilerden 4'üne de sonra başka vazifeler verilmişti. Bu 67 vali hakkında ihbar ve şikâyetler dolayısıyla 206 tahkikat dosyası açılmış, 16'sı için lüzumu muhakeme kararı alınmıştı. Kaymakamlardan da 6'sı bakanlık, 2 si merkez emrine alınmış, 8'i hukuk işlerine nakledilmiş, 384'ü başka kazalara nakledilmişti. Muhtarlıklara da tarafsız tanınmış kimseler ikame olunmuştu.

"RUHİ ŞOK GEÇİRENLER"

İÇİŞLERİ Bakanının bu izahatından sonra kürsüye gelerek uzun uzadıya "idare adamlarının ruhi şok" geçirdiklerinden bahseden önerge sahibinin sözleri ve maksadı pek anlaşılamadı. Nitekim İçişleri Bakanı da sorunun bu kısmına "idarecilerimizin moralleri bakımından üzerinde durulacak bir durum bahis mevzuu değildir" demişti. Mehmet Özbay da ne demek istediğini anlatamadığına kanaat getirmiş olacak ki, konuşma zamanının uzatılmasına karar verilmesini istemişti. Mevzu çok mühimdi ve bir çok misâller vermek istiyordu. Fakat konuşma zamanının uzatılması içtüzük bakımından imkânsızdı. Ancak bakan ikinci defa kürsüye gelirse kendisine yeniden söz almak hakkı tanınmıştı. Başkan bunları anlattı. O cümlesini bağlamak için konuşmasına devam etti. Bu arada Devlet ve Hükümet Başkanının köylü borçları hakkındaki İzmir nutkundan sonra bu nutkun ruhuna tamamen aykırı olarak takım kazalarda borcu

için tazyik edilmedik vatandaş bırakıl madığını iddia etti ve "27 Mayıs aklığı tutan nasırlı ellerin sahiplerinin" bazı karakollarda dayak yediği iddiasında bulundu. Zamanı dolduğu için kürsüden indi.

İçişleri Bakanı önerge sahibinin sözlerinin müphem kalması gibi bir netice doğuracak durumu önlemek istedi. Kürsüye gelerek ona ikinci defa söz almak fırsatını kazandırdı ve buntı belirtti. Mehmet Özbay'ın konuşmasının misâllere kadar olan kısmının İçişleri Bakanlığı ile alakasını tesbit edememişti. Misâller verdiği takdirde tedbir alınmakta kusur edilmeyecekti. Bakanın kürsüye gelmesi sırf hatibe konuşma fırsatı vermek içindi.

Mehmet Özbay ikinci konuşmasında millî birlik ruhunun bunu lâyıkı ile anlamayanlar tarafından zedelendiği mütalâasını ileri sürdü. Fakat Bakanın da açıklamasını istediği misâlleri jandarma onbaşı seviyesini geçmedi. Silâh teslimi muameleleri sırasında "vatandaşları sopadan geçiren" bir "Ali Onbaşı" dan bahsetti. Kaymakama, valiye müracaatların tesirsiz kaldığını, ancak işin merkeze ve bizzat Millî Birlik Komitesine aksettirilmesi üzerine harekete geçildiğini hikâye etti. Köylerde işin en sıkı olduğu sırada vatandaşların yol yapımı faaliyetine sevk edildiği iddiasında bulundu. Muhtar mühtürlüğünün ahnıp yeni şahıslara verilmesi işinde mahallî idare adamlarının çok hatalı davrandıklarını söyledi.

KÂHTA AĞALARI

İÇİŞLERİ Bakanı Nâsır Zeytinoglu, millî birlik ruhunu muhafazada idarecilerin vazifesinin tarafsız olmağa azami dikkati göstermek olduğunu belirtti. Tarafsız olmak demek kanun hükümlerini eşit olarak tatbik etmek demektir. Ufak tefek hâdiseler her zaman ve her yerde olabilir. Bakanlık bunları haber alınca derhal önleyici tedbirler almakta gecikmemekteydi. Nitekim Adıyaman bir nahiyesinde de nahiy müdürü hakkında takibata geçildiğini önerge sahibi yakından bilmekteydi. Şimdi de müsbet deliller verilince gereken kanunî muamele yapılması tabii idi.

Bakanın bu üçüncü konuşması önerge sahibine bir kere daha söz al-

mak fırsatını vermişti. Madem bakan misâlden hoşlanıyordu. Kendisine Kâhta ağaları misâlini verebilirdi. Bunlar eskiden nüfuzlarına güvenirlendi. Şimdi de zenginliklerine güveniyorlardı. Özbay bu konuyu bir gensoru halinde meclise getirmek düşüncesinde olduğunu da bu arada açıkladı.

İçişleri Bakanı Nâsır Zeytinoglu önerge sahibinin ufak tefek hâdiseleri getirip idare adamlarını töhmet altında bırakmağa "yeltenmek" suretiyle "işî şirâzesinden çıkardığını" belirtti. "Hele hâdiseleri de tahrif etmek suretiyle" konuşması millî birlik ruhu ile nasıl telif edilebilirdi? Ufak tefek hâdiseleri agrandismandan geçirip şümullü intihabı uyandıracak şekilde umumî efkâra arz etmek o kadar bahsettigi millî birlik ruhuna uygun olabilir mi idi? Bugün Türkiye'de idare adamlarının tam tarafsızlığı hakkında şüphe edilmemek lâzımdı. Önerge sahibi sayın Cemal Gürsel'in bir nutkundan bahsetmişti. Cemal Paşa'nın başka sözleri de vardı, ihtilâlin başı 27 Mayısın herhangi bir zümrenin lehine veya aleyhine değil, memlekette kanun hakimiyetini ve hukuk devletini kurmak için yapıldığını da söylemişti. Önerge sahibi her hangi bir zümrenin hakimiyetini tevehhüm ediyorsa bunda aldanıyordu. Gensoru meselesine gelince, bunda muvaffak olursa bakan bundan ancak memnun olurdu. Bu sebeple bu konudaki çalışmalarında kendisine başarılar dilemekteydi.

Adıyaman temsilcisi bakanın bu konuşması sayesinde dördüncü defa kürsüye gelmek fırsatını kazandığında bakanın kendisini durumu mübâlağa etmekle suçlandığını, kendisinin ise bilâkis bakanın işi küçümseydiğine kanî bulunduğunu söyledi. O kararlı idi, bu işi bir gensoru halinde getirecekti.

TERSİNE GİDEN BİR PARTİ: CHP

GERİDE bırakılan hafta içinde, 19. ler tüküründe gitmiyor denemedi. İşler tüküründe gitmiyor denemedi ama, tabii CHP'ninkileri bunun dışında tutmak gerekiyordu. Şimdi, "Neden tabii..?" diye soranlar çıkacaktı ve onlara, "Herkes tükür tükür Mersin'e giderken, CHP, neden pal-

dır küldür tersine gidiyor" du anlatmak mümkün olacaktır.

İşin aslına bakılırsa, CHP'nin tersine gitmekte ısrar etmesine verilecek o kadar çok ve çeşitli sebep vardır ki, insanın bunların arasında birini ya da birkaçını seçmesi bile zor oluyordu. Balık, bir kere baştan kokmuştu.

CHP'de, ta eski zamanlardanberi, nasıl başkalarının aleyhine çalışmak fobisi olduğunu, bizzat CHP'liler de bilirlerdi. Hatta, bu fobinin son zamanlarda nasıl hâdiselere sebebiyet verdiği de, kimselerin dikkatinden kaçmıyordu. Hani, CHP karşısında gatacak, aleyhine çalışacak kimse bulamazsa, kendi içindekilere çatıyor, bağırıyordu. E, bunu da çok görmemek lazımdı. Demokrasi (!) bu partinin iliklerine işlemiştir. Polemiksiz, çatışmasız olmayacağına göre de, nereden olursa olsun, biri bulunup, iki gözünün ortasına, arkadan bir odun yapıştırmak pek zor olmuyordu.

CHP, son zamanlarda, bu muameleyi MBK'ne karşı da denemeye başladığı için, herkesin gözünü tekrar üstüne çevirdi. Meclis'te bir kanun yapılıyordu, kanunu hazırlayanlar çok def'a kendileri oluyorlardı, kanun meclisten çıkıyordu, kanun meclisten çıkana kadar bundan istifade ediliyordu, kanun meclisten çıkıp da maazallah halk arasında geri tepti mi, CHP, basıyordu yaygarayı, "İdare bizde sınıp, aleyhimizde kötü propagandalar yapıyorlar... Kanunları Komite çıkarıyor bizim üzerimize atıyorlar..."

KIRILAN POTLAR

CHP, isteri nöbetleri içinde titriyordu. Mensuplarının en akıllı sanılanlarının bile kırıldığı potlar, artık yüzü geçmişti. Bu yaygaralarına meclis ekseriyetinin kinde olduğunu hatırlayanlar içinde hak veren olmadığı gibi ilerici partisinin bu tip hareketlerini mühim görmüş gibi gösterme gayretinde bulunanların sayıları da her geçen gün biraz daha azalıyordu. CHP nereye gidiyordu. Kanunu ben yapmadım diye bağırarak, haydi onu Komite'nin üzerine atacaktı da, neden kurtulacaklı ve ne kazanacaktı?... Bu sorular, umumî efkârın kalplerinde artık belli bir yer tutuyor ve kafalar, CHP için, bu hâdiselerin aydınlığı içinde çalışıyordu.

Son potlar, geçtiğimiz hafta içinde kırıldı. Potların kırılışı, öncü gazetesinde, Basın'a intikal etti. Cumartesi günü gazeteyi ellerine alanlar, Basın Hürriyeti palavracılarının, bu gazetenin tepesine nasıl bağdaş kurup oturmuş olduklarını gördüler, ama artık hayret eden de kalmadığı için, bu iş mühimsenmedi.

Cumartesi günü Öncü gazetesinin üst kısmından itibaren onbeş santim

yüksekliğinde sekiz sütünlük yerini, silik bir fotoğraf ve beyazlıklarla birlikte, gramerin canına rahmet okutan şekilde puntolanmış bazı başlıklar dolduruyordu. Mesele basitti ve şöyle cereyan etmişti:

BİR TEKZİP VE ÖTESİ

İNA ve arazi vergileri konusunda Milli Birlik Komitesince teklif olunan metnin bugünkü Temsilciler Meclisinde reddedilmesi üzerine meclis koridorlarında İçişleri Bakanı Nâsır zeytinioğlu ile C.H.P.'li bazı temsilciler arasında bir nevi "açık oturum" şeklinde sohbet yapılmıştı. Nâsır Zeytinioğlu bu sohbette tasarıyı savunmuş, tartışmaya iştirak eden C.H.P. lilerden Vahap Dizdaroğlu, Avni Doğan, Yavuz Feyzioğlu, Zeki Baltacıoğlu, Celâl Sungur ise tasarının aleyhinde bulunmuşlardır. Sohbeti iştirak edenler bir aralık daha da kabalıklaşmıştı. Konuşmada bir ara Milli Birlik Komitesinden Sami Küçük de bulunmuş ise de tartışmaya iştirak etmemişti.

Bu "açık oturum" daki konuşmalar şöylece özetlenebilirdi!

N. Zeytinioğlu — Bu vergilerden bütçeye 200 milyon lira civarında bir gelir konulmuştur. Şimdi bütçe yılı içinde bu gelirden vaz geçilmesi mümkün olabilir mi?

Zeki Baltacıoğlu — Köylü müşkül durumdadır. Zam zamanında yapılmamıştır. Çünkü tam o sıralarda memur maaşlarına zam yapılmıştır.

Nâsır Zeytinioğlu — Memur maaşlarına yapılan zamma tarafdar değil misiniz?

Celâl Sungur — Esasına taraftarız. Zamanına değil.

N. Zeytinioğlu — Memurlara yapılan zam kalbi durmak üzere olan bir

hastaya yapılan şırınga gibi tam zamanında bir müdahaledir. Bu maaşlarla kaymakam, hatta umum müdür bulmak imkânsızdı.

Zeki Baltacıoğlu — Haklısınız. Esasına iştirak ediyoruz. Ben de bu ödeneklerle milletvekilliğine adaylığımı koymak tarafıslı değilim. Zaten ben amatör politikacıyım. Bu işe 1957 de başladım. Asil mesleğim avukatlık.

Adil Vardarlı — Memurların durumunu ben kardeşim dolayısıyla iyi bilirim. Baş komiserlikten 30 yıl hizmetten sonra emekliye ayrıldı. İnkılaptan önce, Ben yardım etmesem çocuk çocuğu ile sefil olacaktı.

Nâsır Zeytinioğlu — Gördünüz mü? Bu zamlar mı çok görülüyor?

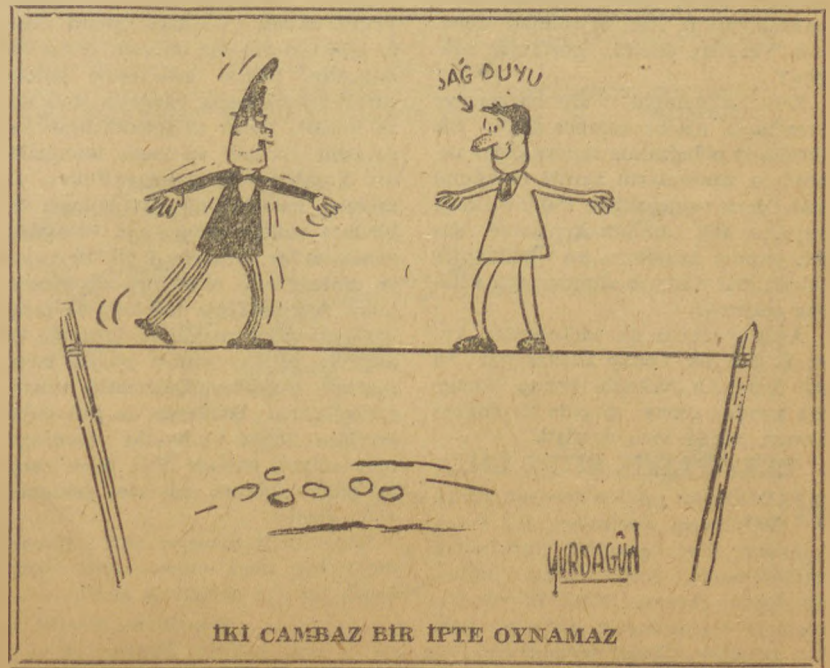
Vahap Dizdaroğlu — Vergi zamlarını C.H.P. mi yaptı? Bütün memlekette partimiz aleyhinde bu konu propaganda ediliyor.

Nâsır Zeytinioğlu — Bunların lüzumu ve zaruretine kani iseniz bunu vatandaşa izah ve zarureti müdafaa ediniz. İştirak etmiyorsanız mesele yok. Kurucu Meclisin işe başladığı tarihten malûm.

Vahap Dizdaroğlu — Diğer partiler bunu aleyhimize istismar ediyorlar.

Zeytinioğlu — Zaten bütün bunlar politikacıların ihdas ettiği meseleler. Eğer politikacılar hep aynı silâhlarla birbirlerini ithama bundan böyle devam edecek olurlarsa yazık bu memlekete, çok yazık. Yüz sene geriye gittik diyorduk. Bundan sonra da yeni politikacılar bu zihniyetle hareket edecek olurlarsa o takdirde dört yüz sene geriye gitmiş oluruz.

Zeki Baltacıoğlu — Mukayesede ki 100 sene ve 400 sene çok ağır oldu.

Onların zamanında 100 de bizim zamanımızda 400 mü?

Zeytinoğlu — Yanlış anlaşılmasın. Ben İçişleri Bakanı olarak ve bu sıfatımla tarafsızım. Şu veya bu partiden bahsetmiyorum. Ben sadece bir zihniyetten bahsettim.

Zeki Baltacıoğlu — Biz bu vergilerin indirilmesine partimiz aleyhine istismar edildiği için çalışıyoruz.

Zeytinoğlu — Memleketin geleceğini de düşünmeliyiz. Ben hükümet üyesi olarak bu kanunun şeref ve mesuliyetini memnuniyetle kabul ediyorum. Siz iştirak etmiyorsanız ve bir talebiniz varsa bunu radyolarla ilân edelim mi? O zaman tasarımı kabul eder misiniz?

Baltacıoğlu ve Yavuz Feyzioğlu — Düşünürüz.

Avni Doğan — Çıkan kanunlar C.H.P. ye mal ediliyor. Diğer partiler bu şekilde propoganda yapıyorlar. Hükümet de bu fobi içindedir ve C.H.P. ye düşman gibi bakıyor.

Ali Rıza Akbıykoğlu — Evet, hükümet C.H.P. ye karşı bir fobi içindedir.

Nâsır Zeytinoğlu — Asla. Hükümet mutlak şekilde tarafsızdır. Muvakkat bir hükümettir, Allaha şükür ki muvakkat.

Avni Doğan — Zaten partiler milî iradeyi temsil ederler. Onları hor görmemek lâzımdır.

Nâsır Zeytinoğlu — Şu halde el birliği ile seçimlerin bir an önce yapılmasına çalışalım. Treni tekrar rayına koyup muntazam bir şekilde işlemesini temin edelim. Allah korusun bu tren bir defa daha raydan çıkarsa hayırlı olmaz.

Zeki Baltacıoğlu — Bütün teminat sağlandı. Endişeye mahal yok.

Zeytinoğlu — Beyefendi, şahıslarımızdan değil, millî menfaatlerden bahsediyorum, Asıl bahsimize dönelim. Vergisiz devlet görülmüş müdür?

Zeki Baltacıoğlu — Biz bu vergiye taraftarız. Ancak zamanı değil. Biz iktidarda olduğumuz zaman gider vatandaşın zamanların zaruri olduğunu izah ederiz ve gerekirse 100 misli zam yaparız. Biz zammın kendisine değil, yapılış zamanına ve psikolojik faktörlerin dikkate alınmamasına itiraz ediyoruz.

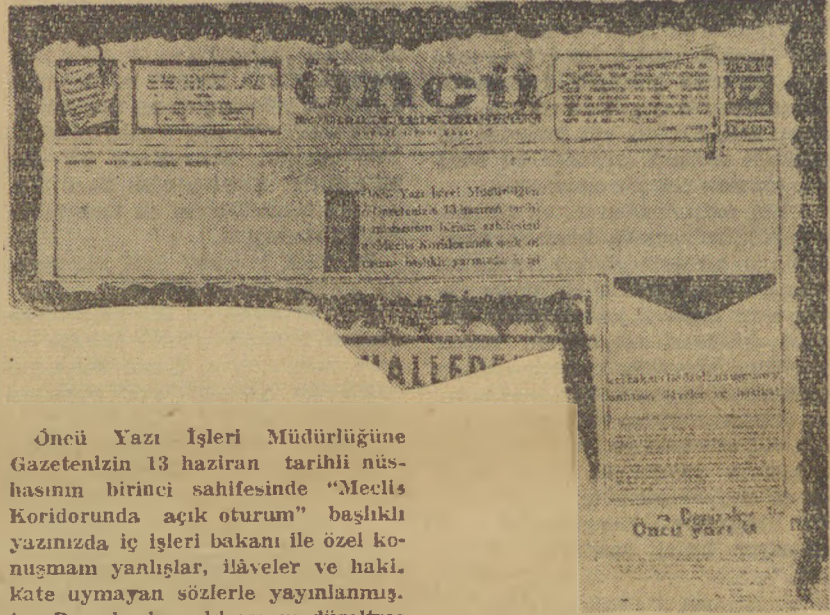
Açık oturumu ilk terkedenler Avni Doğan ile Vahap Dizdaroğlu ve Ali Rıza Akbıykoğlu olmuş, konuşma bundan sonra gitgide bir sohbet havası içinde sona ermişti.

TEKZİPLE İŞ BİTSE İDİ..

HADİSE, bu şekilde cereyan etmiş, CHP'lilerin vecizeleri de, orada bulunan dört gazeteci tarafından zaptedilmişti. Konuşmaları mütelaakıp, dört gazeteci, MBK Basın Bürosunda toplanmışlar, aldıkları notları titizlikle formüle etmişlerdi.

Ama aradan günler geçince bazı

sivri akıllular, kurdıkları potları farkedecekler ve akılları nisbetinde faaliyet gösterip, bunu gidermenin çarelerini arıyacaklardı. Nitekim, zekâ kaynakları, CHP'de olan Zeki Baltacıoğlu adındaki temsilci, bu işin çaresini buldu ve konuşmanın yayımlandığı gazetelere mahkeme kararıyla birer tekzip yolladı. Ama aferindine gene de Baltacıoğlu'na, hiç olmazsa, potlarını düzeltmek lüzumunu hissetmişti. Toplantıda olup da, potları halâ farketmeyenlere ne demeliydi... Baltacıoğlu'nun, Öncü gazetesinde, bir hilkat garibesi gibi yer alan tekzibi şöyleydi:

Öncü Yazı İşleri Müdürlüğüne Gazetenizin 13 haziran tarihli nüshasının birinci sahifesinde "Meclis Koridorunda açık oturum" başlıklı yazınızda iç işleri bakanı ile özel konuşma yapıldı, ilâveler ve hakikat uymayan sözlerle yayınlanmıştır. Bu sebeple açıklama ve düzeltme zarureti hasıl olmuştur:

İç İşleri bakanı Nâsır Zeytinoğlu'nun sözlerine cevaben zamlara muhalefetimizin hiçbir suretle oy endişesinden doğmadığını, belirterek (Türk milleti gerektiği zaman vatanı için tereddülsüz ölmesini bilen bir millettir. Devlet hazinesine hakiki zaruret karşısında yardıma seve seve katılır. Yeter ki fedakârlığın zaruretinin görmeli ve buna inanmalıdır. Yapılan vergi zamları Subay ve memur maaşlarının artırılması ile birlikte vuku bulduğu için vatandaşın zamların bir zarurete değil, bir gayeye müteveccih olduğunu düşünmektedir. Ayrıca Türk Köylüsü de zamlı vergileri karşılayacak durumda değildir. Muhalefetimiz politik menfaatlara değil bu düşüncelere müstettir. Yarın iktidarda da psikolojik şartlara riayet ve hakiki zaruretin mevcudiyeti halinde Yüz misli zammı dahl müdafaa etmekten çekinmeyiz.) Dedim.

Milletvekili maaşını kâfi göremediğim için aday olmayacağım hakkında bir söz sarfetmiş değilim.

Temsilciler Meclisi
Üyesi
Zeki Baltacıoğlu

Baltacıoğlu'nun hele son cümlesi, olayı zapteden gazeteciler tarafından kahkahalarla karşılandı. Gazeteciler, "Şimdi bizim yüzümüze nasıl bakacak bu zat, insan bu kadar yalan söyler mi?" diye birbirlerine soruyorlardı. Ama bu gazeteciler de çok oluyorlardı artık, dördünün sekiz kulağı yerine Baltacıoğlu'nun iki kulağı varsa, sekiz kulağın Baltacıoğlu'nun diline uzaklığıyla, Baltacı'nın kendi dilinin, kendi kulağına olan uzaklığı arasında hiç mi fark yoktu... Yani, artık Baltacıoğlu söylediğini iştirmecek kadar kilometre'i doldürmüş müydü?... Kendi dilinin

kendi kulağına, dört gazetecinin sekiz kulağına kendi diline olan mesafesinden daha yakın olduğu mantığıyla hareket eden Baltacıoğlu, böylelikle gazetecilerin de aradığı bir adam olmuştu. E, bu da birşey değil miydi yani..

Türkiye'nin her yerinde. Baltacıoğlu misilli hadiseler devam edip gidiyordu.

PARTİLER

ADALET PARTİSİ

GEÇEN hafta içinde Adalet Partisinde hummalı bir faaliyet göze çarpmıyordu. Pala paşa beraberinde Merkez İdare Kurulu azası Nuri Beşer ve Samsun İl İdare kurulundan Mehmet Başaran olduğu halde dört günlük bir seyahata çıkmış ve bu dört gün içinde başta Kayseri olmak üzere Niğde, Nevşehir ve Kırşehir'e uğramıştı. Cümüşpala ve beraberindekiler için Kayseri bir çokkumluk kaynağı teşkil ediyor. Kayserili vatandaşların büyük alakası zaman zaman emekli Orgeneralin gözlerini

ADALET PARTİSİNİN İL BAŞKANLARI TOPLANTISI

yaşartıyordu. Arabası daha şehre girmeden kilometrelerce önce karşılanıyor ak sakallı ihtiyarlardan bıyıklı yeni terlemeğe başlamış gençlere kadar her önüne çıkan Gümüşpala'nın elini öpmek için çırpınıyordu. Kanun ve nizamla hürmeti bir an için aklından çıkarmayan A.P. Genel Başkanı kendisine ve partisine bu derece alâka duyan vatandaşlara lüzum gelen direktifleri vermekten geri durmuyor, onların gönüllerini alarak normal yoluna devam ediyordu. Kayseriye girişi ise daha başka oluyor hükümet meydanına nazır parti il binasına girmek adeta bir mesele teşkil ediyordu. Partililerle görüşmek ve tanışmak faslı bittikten sonra yine vatandaşların sevgileri arasında Kayseriyi terkeden Gümüşpala Niğde, Nevşehir ve Kırşehir turunu tamamlarken de aynı heyecanla dalgalanıyor, dağbaşında, yolunu bayrak diktirerek kesen dağ çobanlarının gösterdikleri millî duygudan gözleri yaşarıyordu. Böylece Kırşehir İl Müteşebbis heyetinin tanzim ve teşkilinde de hazır bulunan Gümüşpala ve beraberindeki arkadaşları nihayet zevkli bir seyahatin sonunda Ankaraya vasil oluyorlar ve ertesi gün de Merkez İdare kurulunun toplantısına iştirak ediyorlardı. Gümüşpala'nın askerlikten kalma bir dinamizmi mevcuttu, günlerce araba üstünde seyahat etse, günlerce arkadaşları ile müzakerelerde ve münakaşalarda bulunsa bir yorgunluk hissetmiyor arada bir yuduşladığı orta şekerli kahvesi onu hiç yorulmamış gibi yeni meselelerin müzakeresine hazırlıyordu. Gün geçtikçe kendisini daha iyi tanıyanlar onu iyi bir asker olduğu kadar iyi bir

politikacı ve iyi bir devlet adamı olarak ta görmeğe başlıyorlardı. Memleket meseleleri hakkındaki vukufiyeti, bilhassa millî meseleler üzerindeki hassasiyeti, vatandaş birlik ve beraberliği için sarfettiği gayretler gözlerden kaçmıyordu. Gümüşpala her konuşmasında memleket menfaatlerini birinci plânda tutuyor ve diğer meselelerin ondan sonra geleceğini telkin ediyor ve böylece hissiyattan ziyade realiteler üzerinde duruyordu.

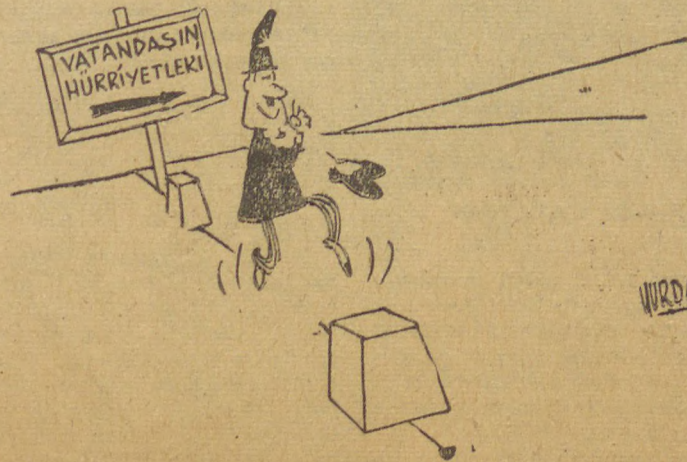
İL BAŞKANLARI TOPLANTISI

17 Haziran günü il başkanları bir toplantıya çağırılmıştı. A.P. nin kırk ilde teşkilât kurduğu söyleniyor ve bu kırk il içinde 17 sinde de bü-

tün ilçelerin tamamlandığı bildiriliyordu. Toplantı il başkanları ile teşkilâtın umumi durumu üzerinde yapılacak bir fikir teatisi şeklini taşıyor gelen başkanlardan bölgelerinin durumu, partinin çalışması ve vatandaşların A.P. ye olan alâka derecelerini öğrenilmek isteniyor, bu arada Parti Genel Merkezince hazırlanan Aday yönetmeliği ve seçim işleri talimatnamesi ile anayasa mevzuu hakkında teşkilâta bilgi veriliyordu. Mecmuamız makineye verildiği zaman A.P. deki bu çalışma devam ediyordu. A.P. nin bundan sonraki çalışmalarına ışık tutacak olan bu toplantı elbetteki parti için çok faydalı olacak ve kumanda mevkiinde olanlar ona göre çalışmalarını programlayacaklardır.

SIYASİ FAALİYET SINIRI GENİŞLETİLİYOR

(Gazeteler)

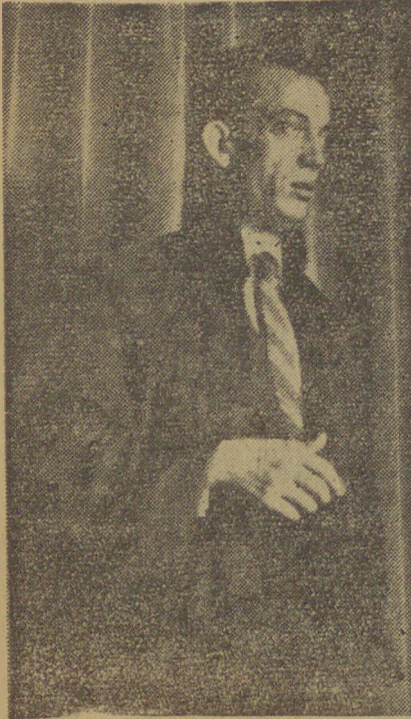
— Kimse farketmeden biraz da ben genişletirim olur biter...

Tevkifler

Günlerden 12 Haziran Perşembe idi. Üç genç adam ürkek adımlarla Balmumcu garnizonunun nizamıye kapısından içeri girdiler. Doğruca iki numaralı Örfi İdare mahkemesinin kapısına giderek bekleniğe başladılar. Orta boylu, saçları hafif dökülmüş olanı, "Şu işi biran evvel bitirsek de gitsek" dedi. Sonra her zamanki gibi gülmeğe çalıştı ama, bu defa tebessümü dudaklarında dondu kaldı. İçinde bir sıkıntı vardı. Bu beklemek de ne kötü şeydi.

DURUŞMA BAŞLADI

Saat 1030'a doğru isimleri okununca telaşa mahkemeye girdiler. Üç subaydan müteşekkül mahkeme heyetinin karşısına dizildiler. Duruşma hâkimi sanıkların hüviyetlerini tesbit etti. Sanıklar, Adnan Menderes'in avukatları Burhan Apaydın ve Talât Asal ile, gazeteci Zihni Kanmaz idi. Suçları da Menderes'in 6-7 Eylül dâvasına ait müdafaasını kitap haline getirmektir.

BURHAN APAYDIN

Savcı mütalâasında, Türk Ceza Kanununun 161. maddesi mucibince Burhan Apaydın ile Zihni Kanmazın 6 aydan 2 seneye kadar hapsini, 500 liradan 5000 liraya kadar da para cezasıyla tecziyesini istemişti. Talât Asal hakkında da beraet talebinde bulunmuştu.

Burhan Apaydın müdafaasında, kitapla, bir alakası olmadığını, müdafaası suretlerinin sadece Zihni Kan-

maz'a değil, bütün gazetecilere verildiğini, hattâ Havadis gazetesinde aynen negredildiğini, Anadolu Ajansı ve radyo vasıtasıyla da kısmen yayınlandığını, hareketin herhangi bir maksada matuf olmadığını bildirdi.

Zihni Kanmaz ise kitaba, müdafaalarla beraber Yüksek Soruşturma Kurulu kararnamesini de eklediğini, Adalet Divanı huzurunda okunduğu ve gazetelerde yayınlandığı için kitap haline getirmekte bir mahsur görmediğini, Burhan Apaydın ile Talât Asalın bir ilgileri bulunmadığını, esasen kitabın piyasaya da çıkmamış olduğunu beyan etti.

Neticede mahkeme heyeti Burhan Apaydın ile Zihni Kanmaz'ı Türk Ceza Kanununun 154. maddesine muhalif hareketten suçlu bularak, birer sene hapislerine karar verdi. Talât Asal ise bir ilgisi görülmediğinden beraet etmişti.

"Geçen maddelerde yazılı olan cürümleri işlemeğe halkı teşvik etmek üzere basılmış veya basılmamış evrak ve risaleleri fesad kastıyla veya münderecatını bilerek neşretmek üzere iken ele geçirilen kimse bir seneye kadar hapsolünür."

Geçen maddelerin ne olduğunu öğrenmek için Türk Ceza Kanununun o fasıldaki hükümlerini okuyanlar, şu ağır suçlarla karşılaştılar:

146. Anayasayı tagyir, tebdil veya ilga, 147. Heyeti vekileyi ecbren iskat, 148. Vatandaşları yabancılardan hizmetinde çalıştırmak için silâhlan dırmak, 149. Halkı hükümet aleyhine silâh ve uyuşturucu, boğucu ve yakıcı gazlarla veya patlayıcı maddeler kullanarak isyana teşvik etmek, 150. Bir fesad heyetine maksadını icra için silâh vesaire imâl veya nakletmek, 151. Evvelki maddelerde yazılı suçları işlemeğe teşebbüs edenleri öğrendiği halde bunu ihbar etmemek, 152. Alâkası olmadığı halde asker kıtasının ve donanmasının, bir kale, liman veya şehrin kumandasını almak veya kumandanlığı terketmesi bildirildiği halde terketmemek, 153. askerleri kanunlara karşı itaatsizliğe teşvik etmek.

Mahkûm olan Burhan Apaydın ile Zihni Kanmaz hakkında derhal tevkif müzekkeresi kesildi. Bilahare de karar Temyiz edildi. Zaten ikisi de evvelce bu suçtan dolayı 3'er ay mevkuf kalmışlardı.

Burhan Apaydını en fazla üzen mahkûm edilmekten çok tevkif olunmaktı. Çünkü artık Yassıadada müdafilik vazifesini yapamayacak, çok arzuladığı halde Anayasa dâvasının müdafaasını hazırlayamayacaktı. Hal buki o, karar Temyize gidip tasdik oluncaya kadar aradan zaman geçer, bu vakte kadar da Yassıadadaki duruşmalar biter diye düşünmüş, mahkûm edilse bile kararla beraber tev-

kif edileceğini hiç aklına getirmemiş ti...

İKİNCİ TEVKİF

Tevfik İlerinin avukatı Hüsametdin Cindoruk, arkadaşlarının mahkûm olmalarına çok üzülmüştü. Kendisini de aynı akibetin beklediğinden habersizdi. Fakat Çarşamba günü aynı mahkemede görülen duruşmasına giderken her nedense çok korkuyordu.

ORHAN APAYDIN

Hüsametdin Cindoruk'un, 25 Ağustos 1960 tarihinde arkadaşlarıyla yaptığı bir sohbet esnasında Yüksek Adalet Divanını tezyif ettiği, ayrıca Adnan Menderes'in hukuki bakımdan suçlu olmadığı yolundaki beyanıyla millî menfaatlere aykırı faaliyette bulunduğu iddia edilmekte idi. Savcı, bu iki suçundan dolayı sanık avukatın, Türk Ceza Kanununun 159. ve 161. maddeleri mucibince cezalandırılmasını talep etmişti.

İki numaralı Örfi İdare mahkemesi, iki iddiadan birinin doğru olduğu neticesine vardı. Adalet Divanını tezyif etmek suçundan beraet eden Cindoruk, diğer suçundan Türk Ceza Kanununun 161. maddesi mucibince 6 ay hapse ve 500 lira para cezasına mahkûm oldu. Karar ekseriyetle verilmiş ve mahkeme heyetini teşkil eden üç subaydan, duruşmayı yapan hâkim karara muhalif kalmıştı. Bu suçundan dolayı evvelce 57 gün nezarette kalan Hüsametdin Cindoruk hakkında, diğer iki sanık gibi tevkif müzekkeresi çıkartılmadı. Hüsametdin Cindoruk, cezasının geri kalan kısmını çekmek üzere, ancak bu karar Temyiz tarafından tasdik edildikten sonra tevkif olunacaktı.

A. Ö. EGESEL

EGESEL DAVA EDİLDİ

İdam talebinde bulunma sahasında dünya rekoru kıran Yüksek Adalet Divanı Başsavcısı Altay Ömer Egeşel'in şu günlerde dava edileceği kim senin hatırına gelmezdi. Tevekkeli "olmaz, olmaz" dememişler. İşte, Başsavcı Egeşelin hakkında bile dava açıldı. Dava İstanbul Savcılığında açılmıştı. Mahiyeti de iftira, suç işlemeğe tahrik ve hakaret idi.

Avukat Orhan Apaydın tarafından savcılığa verilen dilekçede, Başsavcı Altay Ömer Egeşel 10 Haziran 1961 tarihinde duruşma sırasında müekkili Burhan Apaydına hakaret ve iftirada bulunduğu iddia edilmekte ve şöyle denilmekte idi:

"A — Müekkilimin müdafaasına tecavüz ederek 27 Mayıs ihtilâlinin gayrı meşru olduğunu ileri sürdüğünü,

B — Yassıadadakilerin çıkartılarak ordunun ve gençliğin yargılanmasına başlanmasını istediğini,

C — Mefsub demokrat partinin propogandasını yaptığını ve esasen daha evvel de müekkilimin mefsub Demokrat Parti kadrolarında faal ve zife gördüğünü, 27 Mayıs havasının kendilerine imkân bırakmadığını siyasi faaliyetlerini bu mukaddes çatı altında devam ettirmeğe çalışırken istikbaldeki bazı tasavvurlarının te-

melini attığına inandığını beyan ederek Yüksek mahkemeye ihbarda bulunmuştur.

Şikâyet olunan sanık Egeşel, müekkilime yaptığı bu isnatların doğru olmadığını bilmektedir. Müekkilimin, müdafaalarında suç teşkil etmesi lâzım gelen bahsettiği sözlerin mevcut olmadığını bilmesine rağmen sırf zarar vermek ve 12 Haziran 1961 günü İstanbul 2 numaralı Örfî İdare mahkemesinde müekkilim aleyhine ikame olunan bir davanın karar safhasında olduğunu bilerek karar verecek hâkimlerin vicdanlarına tesir etmek maksadını takip etmiştir. Müekkilim de, bu konuşmanın yapılmasından 2 gün sonra örfî idare mahkemesi tarafından tevkif edilmiştir. Örfî idare mahkemesinin şerefli subayları şüphesiz ki, sanık Egeşel'in tesiri altında kalmıyarak vicdanî kanaatlerine istinaden karar vermişlerdir. Ancak biz, sanığın fiilî ika ederken takip ettiği kastı izah sadedinde bu mevzuya temas etmekteyiz.

Yüksek Adalet Divanı 13 Haziran 1961 günlü celsesinde başsavcının isnatlarını varit görmemiş ve red etmiştir.

Burhan Apaydın'ın kardeşi olan Orhan Apaydın, bu sebeplerden dolayı Egeşel'in Türk Ceza Kanununun 283, 285 ve 311 ve 480 nci maddeleri mucibince 1 seneden 3 seneye kadar hapisini talep etmiş, ayrıca bin liralık bir de tazminat davası açmıştı.

KIRDAR HÂDİSESİ

Cumartesi günü, 1 numaralı Örfî idare mahkemesi de eski Sağlık Bakanı Lütfi Kırdar'ın cenaze merasiminde hâdise çıkaranlar hakkında karar verildi.

Bu hâdise dolayısıyla Örfî İdare Mahkemesine 37 sanık sevk edilmişti. Bunlardan, mezarlıkta Vali Refik Tulgaya ve görevli polis memurlarına mukavemette buldukları sabit görülen Ahmet Temizsoy, Şahin Çeliktürk, Rasim Pekkanatlı, Ali Tural, Şemsettin Yücehan, Celâlettin Erdil, Muzaffer Orcan, Ahmet Kaşıkçı, Orhan Pekmutlu ve Süleyman Selkesen adlarındaki 10 sanık Türk Ceza Kanununun 258. maddesinin birinci fıkrası gereğince birer yıl hapse mahkûm edildiler.

Mehmet Özseven, Hasan Dulgun ve Recep Dulgun adlarındaki sanıklara ise, suçları teşebbüs safhasında kaldığından altışar ay hapis cezası verildi. Hâdise ile bir ilgisi görülmeyen altı sanık da beraet ettiler.

Diğer taraftan merasimde tek bir getirerek cenazeyi kaçırdıkları iddia olunan 18 kişi hakkında da 6187 kanun gereğince selâhiyetsizlik kararı alındı. Bu sanıkların duruşmaları normal mahkemelerde yapılacak ve karar bu mahkemeler tarafından verilecek.

KIRDAR HÂDİSESİNDEN BERAET EDENLER

BASIN

GÜRSEL ÜZGÜN

BABACAN tavırlı adam, bastonuna dayanarak yavaş yavaş kapının önüne geldiği zaman, biran durakladı. Duraklamasının bir sebebi vardı ve gene öyle zannedilirdi ki, bu sebebi bilmeyen belli de yalnız kendisi idi. Şöyle bir etrafına baktı, yanlış görmüyordu, ortalıkta kimsecikler yoktu. O zaman, "Neredeler?" der gibilerden, arkasında hazırlı vaziyetinde duranlara baktı ve verilen cevabı işitince, hiddetinden yüzü kıpkırmızı kesildi. Fakat olgun adamdı; ona kadar saymasını ve ondan sonra fikrini söylemesini biliyordu ve böyle yaptı.

Babacan tavırlı adamın arkasında duranlar, adamakıllı telâşlandılar. Her ne kadar bunun sebebi kendileri değil idiyse de, şu dakikada, cevap vermek kendilerine düştüğü için, ne yapacaklarını bilemiyorlardı, sonunda içlerinden lâcivert elbiseli, tıknaz biri, "Efendim" diyebilirdi, "Sizi rahatsız etmesinler diye..." Ve cümlesini tamamlayamadı, babacan tavırlı adamın sesi birden sözünü kesiverdi. Babacan tavırlı adam, "Bu çocuklarla arama girmeyiniz... Bu çocuklara dokunmayınız... Onlar her zaman görmek istiyorum... Buna mani olmayınız..." diyordu.

O zaman, biz, hâdisenin cereyan ettiği yerin tam karşısındaki binanın merdivenleri üzerindeydik. Öntümüzdeki ağaçlar, bizi gizliyordu. Oradan bakıyor ve kapı önündeki merdivenlerde geçen konuşmanın neden ibaret olduğunu, henüz anıyamıyorduk. Devlet ve Hükümet başkanının, bizi görememekten dolayı büyük üzüntü duyduğunu, hatta kızarak etrafındakilere söylediğini bilemiyorduk...

İşin aslını, Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel de öğrendiğine göre, artık bizim burada, bu enteresan hikâyeyi nakilde bir kusurumuz olmamak lâzımgelirdi.

Hikâye, geçtiğimiz hafta içinde, MBK Basın Bürosu'nda başlıyordu... Uzun bir masanın etrafını çeviren gazete büroları sefleri, dikkatle masanın giriş kapısı tarafındaki başında oturan adamı dinliyorlardı. Mevzu, basın idarecileriyle olan temasıyla ilgiliydi. Masanın giriş kapısı tarafındaki bir iskemlede oturan şahıs, "Siz bizim en büyük desteğinizsiniz" diyordu. "Biz birlikte yürüyoruz. Ve kuvvetimizi de bu birlikte yürüyüşten alıyoruz."

Nihayet, söz dönüp dolaşip, günün, ya da gecenin en olmadık saatlerinde, şurada veya burada, idarecilerin, gazeteciler tarafından aranma-

sı, daha doğrusu rahatsız edilmesilemesi üzerinde duruyordu. Zaten asıl sebep de bundan başkası değildi. Hergün gazeteciler, MBK, Meclis, Başbakanlık ve Çankaya'da, kapının önünde bekliyorlar, adı geçen yerlerden biri çıktı mı, yayaysa boyuna sarılacak kadar, yok yaya değilse otomobilinin altında kalacak kadar bir ısrarla yoluna mani oluyorlardı. Bu, söz sahibine göre doğru değildi. Sonra, Bakanlar Kurulu toplantısından çıkarken, bakanların önü kesiliyor, çeşitli sualler sorulmeme lâzımdı ki, ayak üstünde soruyordu. Konuşana göre, gene düşünmek lâzımdı ki, ayak üstünde sorulan sorulara verilen cevaplar ashında tatminkâr olmuyordu. Üstelik, yanlış cevaplar verilmesi de pekâla mümkündü. Sonra, konuşmak istemeyen bir kısım bakanlar, o sırada görüşmeyle ilgili olmayan cevaplar da verebiliyorlardı.

FAHRİ PAŞA DA HAKLIYDI AMA...

FAHRİ Özdilek, ne güzel konuşuyordu. Üstelik, haklı olduğu birçok taraf da yok değildi. Dediği gibi, ayaküstünde sorulan sorulara verilen cevaplar, çok kere tatminkâr olmaktan uzaktı. Sonra, meselâ, aynı toplantıdan çıkan sekiz bakandan yedisi, "Yatırımları konuştuk, yeni imkânlar araştırıldı" derken, sekizincisi, "Yatırımlar hakkında yeni bir karar alındı mı?" sorusunu pek ga-

rip karşılıyor, adeta, "Ne yatırımı?" der gibilerden etrafını saran gazetecilere bakıp, "Bugün yatırımlar bahismevzu olmadı" diyordu. Bunlar yalan değildi, bunların yalan olmadığını, son aylar içinde gazetelerde çıkan birbirinin tam tersi haberler pek güzel belli ediyorlardı. Ama, bütün bunlar doğrudu da, yalnız gazeteciler mi, vazifelerini lâyıkıyla yapabilmek için bütün günler, bütün geceler didinip durmakta haksızdılar... Gazetelerdeki haberlere dikkat edilince elbette görülüüyordu, hele son günlerde, umumi efkâr, yalnız, hemen hemen yalnız gözünü ve kulağını, Komite'ye, Meclis'e çevirmiş bakıyor ve dinliyordu. Bu, üstelik onun hakkıydı. Dün cereyan eden olaylardan haberdar olmak istemesi kadar tabii ne olabiliirdi. Şüphesiz Hollywood'da tanınmış bir takım aktörler ölüyorlardı, Avrupa'da tren kazaları oluyordu, Beşiktaş'ın Amerika'daki maçları devam edip gidiyordu ve şüphesiz bunlar merak edilecek haberlerdi, fakat herşeye rağmen, umumi efkârın asıl merak ettiği bunlar değildi.

Tam Fahrî Özdilek'in karşısında oturan bir gazeteci, "Fakat efendim" dedi, "Gazeteci, karşısında, sorduğu suale cevap verecek yetkide bir basın sözcüsü bulamazsa, ne yapar... Falanın istifa ettiğine dair, gecenin geç bir vaktinde bir haber çıkıyor... İstifa edenle ilgili şahsın çalıştığı yerde basın bürosu olsa bile, o saatte, basın bürosunda basın sözcüsünün olmaması pek tabiidir... Ancak, orada basın sözcüsü yok diye de, şu kadar milyon insanın, bu haberin aslını öğrenememesi, doğru olur mu?..."

Özdilek, konuşmasına, suallere cevaplar vererek devam ediyordu. "Bu durumda, basın sözcüsü uyandırılabilirdi... Yahut ertesi sabah beklenirdi..."

MBK üyelerinden Kadri Kaplan, hafifçe tebessüm edip, yavaş bir sesle yanında oturduğu Özdilek'e, "Bu işte bir de atlatma var, efendim..." diyordu... Bu işte atlatmada vardı ama, daha mühimi, geceyarısı uyarılan basın sözcüsünün vereceği cevaptı. Şüphesiz, bizim şimdiye kadar, memleketimizde gördüğümüz basın sözcüleri, bu tip sorulara cevap verebilecek yetkide olmamışlardı. Falan istifa edebilirdi ama, bu istifanın sebebini en geç işiten gene bizim basın sözcülerimiz olurdu. Yalnız, bunun kabahatini de bu insanlara yüklememek lâzımdı. Sözcü, keşdisine yetki verilmiyorsa, ne yapabiliirdi.

KONUŞMALAR, bu noktada düğümlenip kaldı. Fahrî Özdilek, bir taraftan notlar alıyordu. Öyleyse, yetkili basın sözcüleri bulmak, yahut basın sözcülerini yetkili yap-

Fiskecik

BİTMIYEN SENFONİ

- 1944 : C. H. P. milliyetçileri tevkif ettirdi.
1946 : C. H. P. seçime hıyle katta..
1948 : C. H. P. gazeteleri kapattı..
1950 : C. H. P. iktidardan şikâyet etti.
1953 : C. H. P. Millet Partisi'nin kapatılmasını kabul etti.
1957 : C. H. P. Millet Meclisi'nde sıra kapaklarını vurdu..
1960 : C. H. P. yeni partilere baskı yapıyor..
1961 : C. H. P. yeni partilerin yolunu kesiyor.
1962 : C. H. P.
1965 : C. H.
1975 :

N.

mak lazımdı. Bu arada, bazı gazeteciler, iyi çalışmanın örneği olarak Hariciye Vekâletli Basın sözcülüğünü gösterdiler. Bu gazetecilere göre Hasan İstinyeli'nin başında bulunduğu bu servis saat gibi çalışıyor ve gazetecileri bal gibi tatmin ediyordu. Diğer vekâletlerin, ve Başbakanlığın, Komite'nin de böyle saat gibi çalışan basın sözcüllükleri olsa, elbette daha iyi olurdu.. Ancak, gene bir mahzur ortaya çıkıyor ve işler gene çatalaşıyordu. İşin doğrusu da zaten buydu. Meselâ, gazeteciler, öyle zamanlarda, ilgililere öyle mevzularda sualler soruyorlardı ki, bunu sorunun sorulduğu sırada o ilgili dahi duymamış. Fahri Özdilek, "Birçok haberleri biz sizden işitiyoruz." diyordu. Böyle zamanlarda, yetkili de olsa basın sözcüleri ne söyliyebilirdi.

O günkü samimi toplantı, Kadri Kaplan'ın gazetecilere hep hak vermesi ve Özdilek'in de, birçok mesleki davranışları, hayretle karşılamasıyla sürüp gitti ve sonunda, gerek Komite ve gerekse Başbakanlık'taki basın sözcülerinin yetkililerinin artırılması için yeni bir gayret sarfedilmesi yolundaki kararlar, iş kısmen de olsa bir neticeye bağlandı.

Hikâye böyle devam edip gidiyor ve aynı konuşmanın ilhamları olarak gazetecilerin, rahatsız etmemek için, Başbakanlığa gitmemeleri, Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'i müteessir ediyordu.

İşin aslına bakılırsa, bu bir jestti ve belki de ilk def'a başımıza geliyordu. Cemal Gürsel'in bu jestini, kadrişinas basın elbette unutmayacaktı. Gürsel, "Bu çocuklara dokunmayın, hergün gelecek ve soracaklar, bu onların hakkı... Ne demek rahat-

sız-olmak..." derken, insanın yeni bir devrin açılacağına dair ümitleri yeniden kuvvet kazanıyordu.

DAYANAMADILAR

NİHAYET, cumartesi günü geldi. Bir günlük ayrılığa dayanamamış olan gazeteciler, saat 11 sıralarında, gene her zamanki gibi Başbakanlık binasının merdivenlerinde toplandılar. Hatta, aralarında Gürsel'e hiçbir şey sormamak için karar bile almışlardı. Başkanı, yormak ve

rahatsız etmek istemiyorlardı.

Başkan kapıda görününce, kendisine doğru ilerlendi. Ama tuhaftı, Gürsel, sanki birgün evvel gazetecileri göremediği için üzülen şahıs değildi. Gülmesine gene gülüyordu ama, gazetecilere, "Gene burada mısınız? Niçin geldiniz?" diye sorunca, herkes şaşaladı. Orada bulunanlar, bu kısa şaşkınluktan kurtulur kurtulmaz, yan gözle, Başkan'ın yanındaki Fahri Özdilek'e baktılar. Özdilek de yere bakıyordu. Bir gazeteci "Paşam, soru sormaya gelmedik, sizi rahatsız etmeye gelmedik" dedi. Bu söz de soğuk bir tesir yaptı, ilgi bulamadı. Vaziyeti kurtarmak isteyen gazeteci, "Paşam, birgün toplam bir sohbet etsek." dedi. Paşa yavaş yavaş merdivenleri iniyordu. "Hafta içinde belki mümkün olur" diye cevap verdi. Ve kapıda kendisini bekleyen arabasına binip, uzaklaştı. Cemal Gürselin, "Basın bürosu olacak, oraya müracaat edin" şeklindeki sözleri, gazetecilerin akıllarından çıkmıyordu. Zira, kırksekiz saat içinde üç ayrı sonuçlu bir hikâye yaşamışlardı ve şimdi hangisinin doğru olduğunu derin derin düşünüyorlardı.

İşte tam bu sırada, Gürsel'in İstanbul'a gideceğine dair haberler imdadına yetişti ve Başbakanlık merdivenlerinde garip garip duran kırktan fazla gazeteci, haberin doğru olup olmadığını öğrenecek bir merci bulma gayreti içinde dörtbir tarafa dağıldılar.

Hâdiseler, yaz yağmurları gibi gelip geçiyorlardı. İnsan, durmadan değişen şartlar, sebepler ve neticeler içinde, dönüp biran geriye bakmayı düşünse bile, olanları bir daha hatırlamak pek mümkün olamıyordu.

Fiskecik

S. O. S.

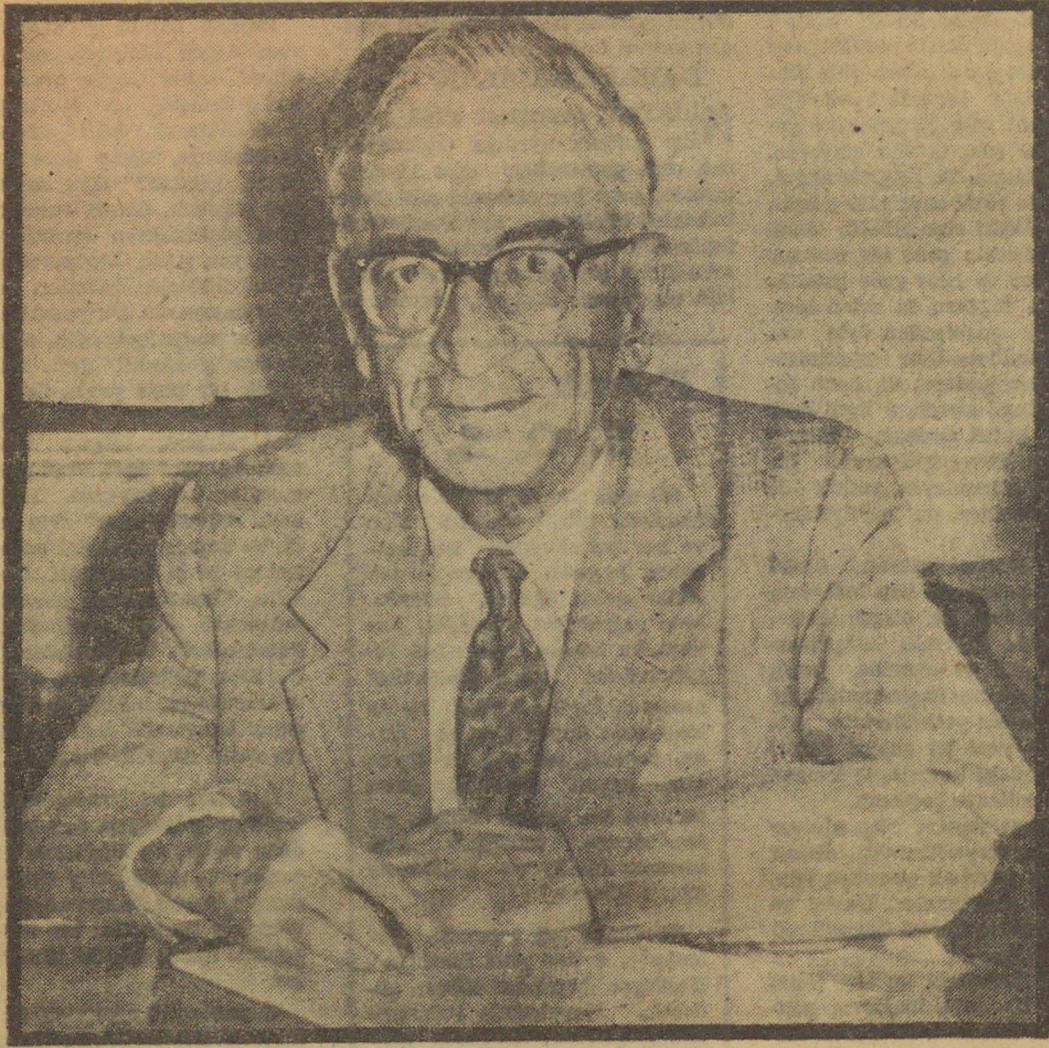
Bir annenin, İngiltere'de mühendislik tahsil etmekte olan ve her yıl okuduğu üniversiteden, başarısı dolayısıyla tebrikler gelen oğlunu, memleketine çağırduğunu öğrendik. Anneyi, bu karara sevk eden, İngiltere'deki Türk öğrencileri arasında İngiliz kızları ile evlenenlerin artması imiş. Anne, başarılı bir yüksek öğrenim yapan oğlunun, yarın kolunda bir İngiliz kıızıyla gelmesinden, tahsilinin geri kısmını Türkiye'de yapmasını uygun görmüş.

Gördünüz mü başımıza gelenleri?. İrtica yine hortluyor. Nerdeyse devrimler elden gidecek.. Neredesiniz Yalman'lar, Çağlar'lar, Atay'lar, Matay'lar?..

İmdat!.. İmdat!..

CEMAL GÜRSEL VE BASIN MENŞUPLARI

TÜRK FİKİR HAYATININ BÜYÜK KAYBI...

DEĞİŞEN KAPAK

(Kapakdaki konu)

Böyle mi olmalı idi, böyle mi olması lâzımdı? Suale, "elbette ki hayır." diye cevap vermek çok kolay, ama doğruluğu da çok şüpheli.. Şu ihtiyar gök kubbe altında cereyan eden hâdiseler biz fanilerin arzusuna göre değil, ilâhî takdîrîn istikametinde inkişaf ediyordu. Bir defa daha aynı şey olmuştu. Bu, ne ilki ne de sonucusu idi.

"Düşünen Adam"ın bu sayısında kapak konusu olarak büyük Türk şairi Yahya Kemal Beyatlı yer alacaktı. Mecmua selâhiyetlilerinin kararı böyle idi. Hattâ, kapak kompozisyonu bile yapılmış ve baskıya verilmiş bulunuyordu. Ama, perşembe gecesini saat 22.30 da gelen ve hiç beklenmeyen bir acı haber kararı bir an da değiştirdi.

Perşembe gecesini saat 22.30 a doğru, "Son Havadis" gazetesinin telefonu çaldığı zaman ahizeyi eline alan Selâhaddin Şar, kısa süren bir mükâlemeden sonra telefonu yerine bıraktı. Yüzünde hayretle karışık üzgün bir ifade vardı. Nasıl olurdu? Hiç beklenmiyordu ki.. Daha iki gün önce gazeteye gelmiş, kendine has ne zaketî ile herkesin ayrı ayrı elini sıkmış, yazı işleri müdürlüğü odasında kısa bir müddet oturmuş, hiç eksilmen gelecekmış gibi, gitmişti.. Hal-"Allahaismarladık" diyerek, sanki men gelecekmış gibi, gitmişti.. Halbuki telefonda o titrek kadın sesi, Türk fikir ve san'at âleminin unutulmaz siması Peyami Safa'yı kaybettüğümüz haberini veriyordu. İnanmak güçtü, inanmak acı idi. Fakat, ölümle de şaka olmazdı ki.. Hem, o mustarip ses hiç de şaka yapıyorsa

benzemiyordu, ilk telefonu daha başka telefonlar takib etti. Selâhaddin Şar o günkü işini bitirmiş, gazeteden ayrılmak üzere idi. Tabii hiçbir yere gitmedi. Derhal Gökhan Evliyaoğduna telefon edip kara haberi bildirdi. Bir müddet cevap alamadı. Evliyaoğlu âdeta donup kalmıştı, Hâmi eTzkan bir türlü inanmak istemiyor, "iyi ama nasıl olur bu iş" diyordu. Yazık ki, olan olmuş, giden gitmişti. Yapılacak bir şey yoktu.

• İki gün evvel gazeteye geldiği zaman, Çiftahavuzlardaki yeğenine misafir gideceğini bir hafta kadar kalmak niyetinde olduğunu, bu müddet zarfında biraz dinlenmek istediğini, yazı yazmayacağını söylemişti. Bu dinlenmenin ebedî olacağını kim tahmin edebilirdi?

Sevenlerin daima hüzünle hatırlayacağı o perşembe gecesini, yemekten

CENAZE NAMAZINDA BÜYÜK BİR KALABALIK BULUNUYORDU

sonra oturlurlarken birdenbire bir ök sürük tufanı başlamış.. Ağzından biraz kan gelmiş, kanı görünce "işte bu fena" demiş, tas istemiş, tas kanla dolmuş ve her şey iki-üç dakika içinde bitmişti. Bir ufacak vücut ve bir büyük kafa 62 yıllık macerasını böylece tamamlamış ve hakkın rahmetine kavuşmuş oluyordu. Yeğenin "Recep Beyi çağıralım" deyişine başıyla verdiği müsbet işaret hayatîyetinin son tezahürü idi. Yakın dostu Dr. Recep Doksatın verdiği izahata göre, son zamanlarda sesi sık sık kısılıyordu. Bir tümörden şüphelenilmişti. Bütün hekimler seferber olmuşlar, fakat henüz muayeneler bile tamamlanmamıştı. "iyi ki tamamlanmadı. Ya vahim bir teşhis tahakkuk etseydi? O, en az bir hekim kadar tıbbî bilen bilgi hazinesi ve her ihtimali mınçıklayan araştırmacı zekası ile hastalığını kimbilir nasıl yaşardı?" demekten kendini alamıyordu Dr. Doksat.

En az 45 yıldanberi fikir ve sanat hayatımıza hizmet eden bir büyük zekadan mahrum kalmıştık. Her türlü rıyanını her türlü yapmacığın üstündeki ıstırabımızla başbaşa idik. Ama, merhum üstâdımıza karşı vazifelerimiz vardı ve bu vazifeler hiç şüphesiz ömürler boyu devam edecekti. İntizamsızlıktan kurtulamayacak, düşüncelerimizi istediğimiz gibi söyleyemeyeceğiz. Daha iyilerini daha soğukkanlı olabileceğimiz, daha metodlu çalışabileceğimiz günlere bırakarak, şimdilik, bir büyük hayatın kısa hikâyesini vermek mevkiindeyiz. Nesillerin ibret alması gereken bir hikâyledir bu...

ÇİLELİ BİR HAYAT

İstanbul... 1899 yılı.. Tanınmış şair

DÜŞÜNEN ADAM - 21 HAZİRAN 1961

lerden İsmail Safa ile Server Bedia Hanımın bir erkek çocukları dünyaya gelmiş, adını "Peyami" koymuşlardı. Zayıf, çelimsiz bir bünyesi vardı. Henüz iki yaşında iken hayatının ilk talihsizliğine uğradı. Sivas'a nefyedilmiş bulunan babasını kaybetti. 10 ay sonra da kardeşini. Kısa bir fasılayla hem kocasını, hem de evladını kaybeden bir kadının hiç kırıkları küçük Peyami'nin ninnisi oldu. Bu derece menfi şartlar altında bünyesi lâıykı ile gelişemedi. Yeterli kadar kuvvetlenemedi. 9 yaşında iken mühim bir hastalık geçirdi.

MERHUM PEYAMI SAFA'NIN CENAZE MERASİMİNDEN BİR SAHFA

Zaten zayıf olan bünyesinin böyle bir hastalığa tahammül edemeyeceği sanıldı. Ölümünün beklendiği bile oldu, ama yaşadı. 13 yaşında hayatını kazanmak zarureti ile karşı karşıya kaldı. Bir tarafta hastalık, diğer tarafta geçim kaygusu... Bu iki âmil Peyami Safa'nın klâsik tahsilini yapamamasının izahıdır. Henüz 13 yaşında, bir çoklarının ana kucağından ayrılmadığı, sokaklarda çelik - çomak oynadığı bir çağda, hayatının 62 yıl devam edecek yükünü omuzlamağa hazırlanıyordu. İstifade etmesini becerebilenler için mekteplerin en mükemmeli sayılabilecek olan "Hayat Üniversitesi"ne girdi ve herhalde, en parlak derece ile mezun oldu. İş aramağa başladı. Birinci Dünya Harbi kopmuştu. Cemiyetimiz en buhranlı günlerini yaşıyordu. Yaşı ve cüssesi küçük, ama zekası ve azmi büyük Peyami günlerden bir gün Posta - Telgraf Nezaretine müracaat etti. "İş verin bana, çalışmak istiyorum" dedi. Acınacak bir halde idi. Ayaklarında delik pabuçlar, üzerinde eski bir elbise vardı. Nezaretin ileri gelenleri bu yaşta bir çocuğun çalışmak arzusunu hem hayretle karşılamışlar, hem de taktir etmişlerdi. "filan gün imtihan olacak kazanırsan alırız" dediler. İmtihana girdi ve hayatının diğer bütün imtihanlarında olduğu gibi, bu ilk imtihanı büyük bir başarı ile kazandı. Mümeyyizler küçük Peyami'nin anlatış kudretine ve ifade düzgünlüğüne hayran olmuşlardı.

Posta - Telgraf Nezaretindeki memuriyeti pek devam etmedi. Kısa bir müddet sonra öğretmenliğe başladı. Birinci Dünya Harbinin ortalarında

ORDU, MUHAFAZAKÂRLAR VE MÜRTECİLER (*)

Peyami SAFA

HER millet inkılabını kendine göre yapar. Türkler asker bir millettir. İnkılaplarını Ordu yapmıştır ve ASKERCE yapmıştır. 1908 meşrutiyet inkılabı, 1923 Cumhuriyet inkılabı, 1960 Milliyet ve Hürriyet inkılabı Ordunun eserleridir.

Her memlekette ordu muhafazakârdır. Çünkü, evvelâ vatani muhafaza eder ve onunla birlikte milletin bütün tarihini, bütün canlı geleneklerini, kültür hazinesini ve manevi değerlerini muhafaza ettiğinin yüksek şuuruna sahiptir. Fakat bu şuur onun inkılapçılık ruhunu dondurmaz, bilâkîs tarih köklerine bağlar, yaratıcılık hamlesini hızlandırır.

Sathi bir bakışa mütenakız görünen bu iki sınıf, muhafazakârlık inkılapçılık birbirinin tamamlayıcısıdır. Her canlı varlık, var olabilmek için hem kendi özüne sadık kalmaya, hem de değişmeye mahkûmdur. Büyük milletlerin hepsi, aynı zamanda muhafazakâr ve inkılapçılardır. Başta İngiltere, Almanya, hemen bütün Avrupa.

Mürteci, muhafazakârın soysuzlaşmış tipidir. Geçmişle geleceğe bağlayan köprüyü geçmek istemez, ona arkasını döner ve zamanın tek buudu içinde kakılıp kahr. Muhafazakâr bu köprüyü kurar ve üstünden geçer. Bir ayağı geçmişte olmayan bir köprünün geleceğe kurulamayacağını bilir. Zengin bir tarih şuuruna sahiptir, geleceğin geçmişten doğduğunu bilir, geçmişle ilişkisini kesen devrimbazdan ayırır. Devrimci değildir, inkılapçıdır. Devirmez, yaratır, geçmişin temelleri üzerine geleceğin çatısını kurar. Bu temellerden mahrum devrimler yıkılmaya mahkûmdur, geçmişle sırtını çeviren devrimbazla geleceğe sırtını çeviren mürteci, zihin yapısı bakımından, aynı adamdır, zamanın üç buudunu kavrayamaz, içinde yaşadığı hâlin öncesiyle sonrası arasındaki münasebetin idraksızlığı içindedir.

Zamanın üç buudunu kavrayan muhafazakâr,

milletin ruhu gibi, ebedilik planındadır. Düşüncesi, mürteciinki gibi yalnız geçmişe, devrimbazinki gibi yalnız geleceğe saphı değildir. Ebediğin prensiplerine, olmuş olanla olacak olanın arasındaki sonsuz münasebetin idrakine bağlıdır.

Her inkılap, yıkıcı olduğu nisbette yapıcı olduğu için, dünden aldığı yarına ödemek zorundadır. Bu borcu ödemediği tarihin sahnesinden çekilemez. Yalnız yıkmakla kalan ve tarihe borcunu ödemekten kaçan bir inkılap yarım kalmıştır ve onu tamamlayacak bir yeni inkılabı gebedir. Meşum kalıpları içinde kalan, bunları doldurmayan, kelimeci inkılaplar, sözde inkılaplardır. Romantiktirler, hayal, dilek, nümâyış ve nutuk safhasında kahrılar. Romantik devreden realist devreye, imha safhasından inşa safhasına geçemezler. Yıkıncılar yapmak ödevini üzerlerine almışlardır.

Bu, yalnız dileklere yasa şekli veren hukuki bir inşa değildir. Topyekün bir devleti temelinden çatısına kadar kuran bir madde ve mânâ yapısıdır. Şairin ve hukukçunun idfayetsiz ellerine bırakılamaz. Bütün tarih ve manevi değer hazinesiyile, bütün mülki ve idari teşkilât bünyesiyle bütün dini, ahlâki ve milli temelleriyle toptan bir inşadır.

1960 inkılabı yıkmaktaki dehasını yapmakta da göstermeye davetlidir.

Herkes kabul eder ki, ikincisi birincisi kadar süratle gerçekleştirilemez. İnşası gereken bina bir gece koudu devleti değildir. Yalnız planı üzerinde bile, inkılap mimarlarıyla bütün Türk düşünürlerinin uzun işbirliği şarttır. Dâva muazzam bir hareketi bir hâl siyasi partiye acele devir ve teslim etmek değildir. Dâva Türkiye'nin yeniden inşasıdır.

★ Üstadın neşredilmemiş son makalesi.

öğretmen olarak ilk derslerini veren Peyami'nin yaşı sadece 15 di. O yıllarda terbiye, psikoloji ve felsefeye merak sardı. Hemen ilâve edilmeli ki, bu merak romantik temayüllerin neticesi olarak doğmamış, tamamiyle hayatî zaruretlerin eseri olarak ortaya çıkmıştı. 15 yaşın tecrübesizliklerine, terbiye edilecek yerde terbiye etmek mecburiyetinde kalışın zorluklarına başka türlü karşı konuşamazdı. Gerek kendisi gerekse talebeleri için okuması, öğrenmesi ve tatbik etmesi lâzımdı. Öğretmenliği 4 yıl sürdü. Bu müddet zarfında hem kendine hem de öğrencilerine bir rehber olacak şekilde yaşadı.

En yakınının, muhterem zevcesi Nebahat Peyami Safa'nın naklettiği bir hatıradır: Rahmetli üstad Boğaz içindeki bir mektepte öğretmenlik yaparken, boş zamanlarının bir kısmında yüksekçe bir bayıra tırmamır, sonra da kendini bırakıp yuvarlanmağa başlamış. Bir gün ne yaptığını soran bir meraklıya: "Hiç" demiş

"Seciyemi terbiye ediyorum". Seciyeyi terbiye etmek! Eğer insanlarımızın, hiç değilse başkalarına rehber olmak hevesine kapılanları seciyelerini terbiye etmek lüzumunu duysalardı en mühim dâvalarımızdan birini halletmiş olurduk. Peyami Safa'nın anlatmağa en çok gayret ettiği hususlardan biride bu idi.

Öğretmenlik yıllarının intibaları muhtelif eserlerinde yer aldı. Etilhas sa, miltareke devrinin acılıklarını anlatan "biz insanlar" romanının kahramanı olan genç öğretmene "Peyami'nin tâ kendisi" demek yanlış bir teşhis sayılamazdı. Yılların daha çok geliştireceği, daha çok aydınlatacağı bazı meseleler ilk defa bu romanında görüldü.

KALEMİ İLE BAŞBAŞA

Peyami Safa 1918 yılında öğretmenlikten ayrıldı ve hayatının son günlerine kadar asla terketmeyeceği kalemi ile başbaşa kaldı. Yazı hayatının ilk tecrübelerini edebiyat saha-

sında yapıyordu. Bu konuya karşı merak ve alakası 9 yaşında iken başlamıştı. 13 yaşında yazdığı "Eski Dost" isimli ilk çocukluk romanının müsvedelerini hâlâ sakladığını söylendi.

19 yaşında, kardeşinin de teşviki ile, öğretmenlik hayatından matbuata geçti. "Yirminci Asır" adında bir akşam gazetesi çıkarmağa başlamışlardı. Orada, "Asrın Hikâyeleri" başlığı altında, ilk otuz kırk tanesi imzasız ve tamamiyle halk için gazete hikâyeleri yazıyordu. O hikâyeler halk arasında üstadın daima hayret ettiği bir muvaffakiyet kazanmışlardı. Edebiyat çevreleri tarafından da hararetle teşvik ediliyor, imzasını atması isteniyordu. Meselâ Yakup Kadri "Bize bir usul getiridin" diyor, Yahya Kemal Beyatlı "İsmail Safa'nın en güzel eseri Peyami'dir" diyordu. İşte o günlerden itibaren yazmağa koyuldu, mütemadiyen yazdı. Öyle bir çalışma gücü, o zayıf vücudun öylesine dev bir enerjisi vardı ki, tasavvuru bile güçlü. Çalışma şartla

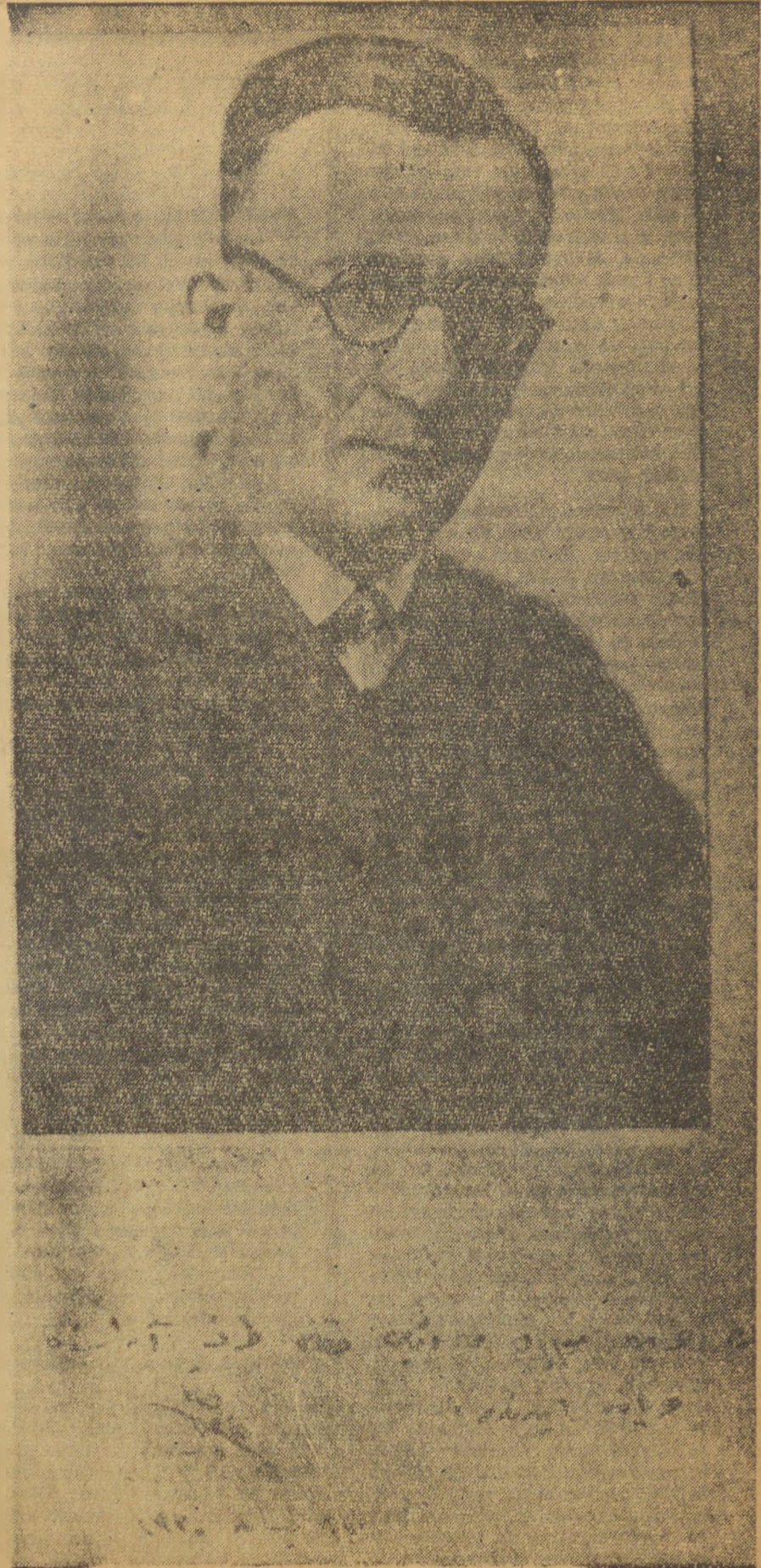
rı, son birkaç yılı müstesna, daima berbattı. Hiç bir zaman tam bir huzura, refaha ve emniyete kavuşamadı. 12 yıllık yazı hayatında istirahat edebildiği günler pek az oldu. Sadece kalemi ile geçirmek mecburiyetinde idi. Hayatı boyunca, memleketimizin şartları zaviyesinden düşünüldüğü vakit, hayli hazin görünen bu mecburiyetin icaplarına tam bir sadakatle bağlı kaldı. Neler yazmadı ki... Romanlar, hikâyeler, ictimai ilimlerle ilgili eserler, Biyografiler, denemeler, bütün yükünü omuzlarında taşıdığı mecmualar, sonra fıkralar, makaleler. Bâbîâlinin belli başlı bütün gazete ve mecmualarına emeği geçmişti, Piyas bile yazdı.

Eserlerinin tam sayısını kendisi de hi bilmiyordu. Sadece kitap haline getirilmiş olanları üçyüze yakındı. Bu rakkamın kâğıt üzerine yazılması kolaydı ama, nasıl bir emeğin, nasıl bir enerjinin mahsulleri olduğunu düşünmek lâzımdı. O kitapların yalnızca kopya edilmelerini istesenez bu gün çalımlarından geçilmeyen bir çok babayiğitler, hiç şüphe etmeyiniz ki, saklanacak delik ararlardı. Bu muazam çalışma rahmetli üstada ne temin etmişti, 42 yıllık gazetecilik hayatında ne kazanmış, yüzlerce ciltlik eserlerinden acaba kaç para almıştı. Böyle bir suale verilecek cevap kocaman bir "hiç" di. En iyimser bir ifade ile, kimseye muhtaç olmadan yaşayabildiğini söylemek belki mümkündür. Hepsi bu kadar. Bir kütüphaneyi tek başına doldurabilecek sayıdaki eserleri O'na servet namına, "mal" namına hiçbir şey getirmedi. Bu bakımdan, Ahmet Kabaklı'nın pek haklı olarak ifade ettiği gibi, "Çelik kasaların üstüne çıkıp; "Sosyalizm" nutukları çekerek O'na "menfaatçi" damgası vuranlara" verilecek en uygun sıfat elbetteki kocaman bir "yalancı" idi. Şu köhne Bâbîâlinin gazete sahibi ve kitapçı ünvanları ile dolaşan patronlarından bir çoğu, eğer Peyami'nin sırtından kazandıklarının onda birini kendisine verselerdi malı da olurdu, mülkü de... Lâkin O bir madde adamı değildi, menfaatinin hizmetkârı olamıyordu. Şayet istese idi, O engin zekâsı ve düşmanlarının üzerine yıldırımlar yağdıran o kıvrak uslubu ile "Emek" in müdafaasını öyle bir yapardı ki, "Sosyalist" etiketli bazı malûm patronların ağızları açık kahrardı. Bu usulle, üstelik zengin de olurdu. Yapmadı, yapamazdı ki... Bir gün, umuniyetle unutulmuş görünen hakikat sevgisi gönüllere avdet eder de hâdiselerin tarafsız bir muhasebe et mümkün olursa, söylenecek çok söz vardı.

MÜCAHİT PEYAMI

○ kadar çok cepheli bir insan ve her cephesi ile öyle kıymetler taşıyor ki, hangi tarafı üzerinde durma

DÜŞÜNEN ADAM - 21 HAZİRAN 196.

MERHUM PEYAMI SAFA'NIN GENÇLİK RESMİ

nın daha isabetli olacağını kestirebil-
mek çok güç. Romancılığı mı? Fikir
adamlığı mı? Gazeteciliği mi? Üstâ-
dın çeşitli vasıflarına kısaca da olsa
temas edebilmek için müstakil bir
kitaba ihtiyaç var. Mecmuamızın sa-
hifeleri kâfi gelmez. Şu veya bu cep
hesini tercih etmenin müşkülâtı için
de idik. Nihayet "okuyucularımıza
karşı olan vazifemizi ön plâna aldık.
"Bilhassa, Milliyetçi Türk gençliği-
ni en ziyade alâkadar eden, üzerinde
en fazla münakaşa edilen, rahmetliyi
yıpırtmak isteyenlerin dillerine do-
ladıkları bir tarafı üzerinde, mücade-
leleri hakkında mümkün olduğu kadar
etrafıca durmağa çalışalım. Di-
ğer vasıflarını da, sanatkâr hüviyeti
ve edebî, fikrî meziyetlerine dair
kısa hâtırlatmalar yapmakla iktifa
edelim" dedik.

Ulu Tanrının indindeki sıfatını el-
bette bilemezdik ama, Peyami Safa,
biz fânilerin ölçüsüne göre, büyük
bir mücahiddi. Fakat, mücadelesinin
hakiki hedeflerinin tabii karşıladığı-
mız düşmanlıkları bir yana, aslında
O'nunla ve o saftakilerle beraber ol-
malarını gereken bazı kimseler bile,
emsalsiz bir gaflet örneği halinde
karşısına çıkmışlardı. Jurnalıcı diyor-
lar, iftiracı diyorlar, herkese çamur
atıyor diyorlar, söylediklerini hiçbir
zaman isbat edemiyorlar, ama gene
de diyorlardı. Rahmetlinin 42 yılı a-
şan yazarlık hayatı bir bakıma, mü-
cadelelerinin hikâyesi idi. Doğruluğuna
inandığı fikirlerin müdafaasından,
milleti için zararlı gördüğü her teh-
likeli cereyana karşı kıyasıya döğüş
mekten aslâ yılmıyordu. Tek başına
kaldığı, daha yerinde bir ifade ile, fi-
kir beraberliği içinde bulunduğu kim-
selerin yazma imkânından mahrum
edildiği zamanlar da oldu. Gene de
yılmadı. Ve dost kılığına girip haki-
katleri tahrif eden bir yazarın, ö-
lümünden sonraki iddiası hilâfına
mücadelelerinin çoğunu kaybetmedi,
kazandı. Peyami Safa mücadeleleri-
nin en büyüğünü, en devamlısını ve
en unutulmazını komünizme ve kom-
ünistlere karşı yaptı. Bu mücadele-
nin mânâsını anlamak için hangi se-
beplerle doğduğunu, hareket noktasi-
nin ne olduğunu bir nebze düşünmek
gerekir. Rahmetli üstâd, diğer bütün
vasıflarının yanısıra ve hepsinin üs-
tünde, gerçek bir milliyetçi idi. Mil-
liyetçiliğin, hele biz Türkler için,
"Varlık" şartı olduğuna inanıyordu.
Eğer zahmet edilir de eserleri oku-
nursa görülecekti ki, böyle bir netice
ye sadece hisleri ile ve doğmatik bir
yolla varmıyordu. Araştırmacı zekâsı,
herşeyin doğrusunu bulmağa çalışan
hakikat sevgisi başka türlü davran-
masına zaten imkân vermezdi. Batı
ve Doğu dünyasına ait tetkikleri, o-
kuduğu kitapların, düşüncelerinin im-
bğinden geçmiş bilgilerinin neticesi
idi ki, O'nu Milliyetçiliğin zarurliği

PEYAMI SAFA İÇİN

Gökhan EVLIYAĞLU

OKUMAK bu, o kadar mühim değil; herkes okur. Mühim olan
düşünür gibi okumak ve okur gibi düşünmektir. Peyami Safa
bu iki güçlüğü, bir rahatlıkta yenmişti: Kafası ile yaşamak. Ger-
çekten, düşünce, onun en hayati gıdası idi. Düşüne düşünce bir kafa
hâlinde kaimmişti sadece. Vücudu eriyip kayboymuştu. Zekâsı ve te-
fekür kabiliyetiyle, Türk düşünce hayatının Gandi'si gibiydi. O
kadar direne direne, o kadar kuvvetle yaşıyordu ki, pratik hayatın
en aşılma gibi görünen mânâlarını büyük bir fikir hamlesiyle o ka-
dar tûy gibi aşırıyordu ki kuykuru iskeletin dolduran zengin ruhun
o gölge bedeni daha senelerce şu çileli "Bizim yokuş" ta gezdireceği-
ni ümit ediyorduk. Daha doğrusu buna önce kendisi inamıyor, son-
ra, dolayısıyla bizi inandırıyor.

O kadar ölümcül bir zaafiyet ve ölümün kıyasında dolaşan be-
deniyle vefatından bir gün evvel gazetesinin idarehanesine, her za-
manki gibi, alıştığımız hayat ritmini, ıstıraplı tebessümünü muhafa-
za ederek çıkabilmesi kolay kolay herkesin başarabileceği işlerden
değildi.

Her türlü hayat ve fikir fırtınasında, çeşitli felâket kasır-
gasında bile kaybetmediği zarafetiyle, hastalığının had safhada bu-
lunduğunu farkedilmeden ve ettirmiyerek, "Düşünen Adam" idare-
hanesinin dördüncü katına çıkacak, mektuplarını alacak, konuşacak,
yazısını bırakacak, hâdiseleri yorumlayacak ve elini uzatarak "Al-
laha ismarladık" diye tane tane kelimelerle veda edecek... Kim derdi
ki bu, onun son vedadır.

Michel'ın bir sözü var: "Yakılan, yok edilen kitapların içinde-
ki fikirler, havaya sırayı eder tenefüs edilir, daha kuvvetli olur"
diyor. İnsanlar için de aynı şey söylenebilir. Toprağa düşen beden-
lerin ruhları ve fikirleri de atmosfere dağılır. Ruhlarımıza tesir ka-
abliyetleri artar.

Peyami Safa okuyucularına ve kendisini sevenlere yüzlerce eser,
bir ömre sığdırılması her zaman mümkün olmayan yüzlerce eser bi-
rarakarak gitti. Bunların yeniden gözden geçirilmesi, en değerli olan-
larının neslimizin ve gelecek nesillerin çocuklarına nakledilmesi için
bu güzel mirasın o kuvvetli hatıranın etrafında halkalanmak, ciddi
bir kütüphane faaliyetine geçmek icabeder.

Yazı ve fikir hayatı boyunca sadece Peyami Safa'yı dikkatle
takip etmiş olmak bile bir okuyucuyu zengin kültür sahibi yap-
mağa kâfi idi. O, bu kadar da değil, gelecek nesillerin de bir kısım
fikriyatını hazırlayabilecek bir fikir merkezi idi. Her, gerçek müte-
fekkir gibi, o da, ölümünden sonra daha iyi anlaşılacaktır.

Vefatı üzerine dalgalanan fikir hayatımızın tesirinde kalarak
yeniden veya belki de ilk defa onun eserleri üzerine eğilenler adeta
yeni hamleler kazanacak, yeni fikirler keşfedeceklerdir.

Okuyanlar anlamışlardır ki ve okuyanlar anlayacaklardır ki Pe-
yami Safa'nın "Türk İnkılabına Bakışlar" ı gerçekten, Türk inkılâ-
bına dair eserlerin en güzeli, en ilmi olanıdır. Ya romanları.. Hele,
baştan başa ilk'inden son'uncusuna kadar makale ve fıkraları.. Ger-
çekten bir kültür hazinesidir.

Muarızlarının bile hayranlıklarını gizliyecekleri Peyami Safa
hakkında dostları ne söyleseler azdır. Onu tanıyanlar, yaşadıkça on-
dan bahsedeceklerdir.

hükümüne götürmüştü. Bu sebeple
ve gayet tabii olarak, millî hayatı
tehdit eden her cereyana karşı son
derece dikkatli idi. Milleti yapan un-
surların bir bütün olduğuna inanı-
yordu. Her birine aynı hassasiyetin,
aynı müşfik itinanın gösterilmesi
gerektiğine inanıyordu. "Türk" sö-
zünü müşterek bir soya mensubiyet
şuuruna sahip insanların topluğu o-

larak kıymetlendiriyor, bu şuur
parçalamak isteyenlerin kasıtlarını
teşhir ediyordu. Bu yüzden gün gel-
di, hiç alâkası olmadığı halde, labo-
rataruar ırkçısı gibi gösterilmek isten-
di.

Sanat ve felsefe cereyanlar hak-
kında olduğu gibi. Milliyetçiliğe a-
leyhtar ideolojik cereyanlar hakkın-
da da geniş bilgisi vardı. Bu itibarla,

İptidaf bir malûmattan mahrum olmamak veya kasıtlı hareket etmemek şartı ile, akli başında her vatandaşın kolayca anlayabileceği şu hususu tesbit etmişti: Yer yüzündeki bütün milletlerin ve milliyetçiliklerin en amansız düşmanı komünizmdir. Tarihi ve coğrafi sebeplerin de ilâvesi ile, bu düşmanlık Türk milleti için çok daha tehlikeli bir şekil almıştı. Komünizmin ve komünistlerin gayesi milleti ortadan kaldırmak, Peyami üstâdın gayesi de, diğer bütün milliyetçiler gibi, milleti yaşatmaktır. Eee.. Düşman olmasın da ne olsundu yâni! Marksizmi gayet iyi biliyordu. Yerli malı komünist bozuntularının pek çoğundan daha iyi. Bir insanın hem komünist hem de milliyetçi olabileceği gibi safsatalara inanacak kadar saflık gösteren veya öyle görünmeği menfaatına uygun gören kimselere bazı şeyler öğretmek istemişse hatâ mı etmişti?

Peyami Safanın komünistlerle mücadelesinin muhtelif safhalarında Türk milletini "ilelebed payidar" görmek isteyenler hesabına ibretle üzerinde durulacak birçok noktalar vardı. Bunlardan biri de, bazı kimselere haksız olarak komünistlik isnad ettiği rivayeti idi. Bu rivayet, hiç şüphesiz, bizzatıhi kızıl kaynaklardan ilham alıyordu. Fakat, esefle kaydedilecek bir cihet vardı ki, aslında komünist olmayan bazı çevrelerde bu yersiz söylentilere inanıyorlar veya

menfaatları iktizası, inanmış görünmeği tercih ediyorlardı. Hele son yıllarda, politik sebeplerin de takviye ettiği çok sistemli bir çabıya ve hiç bir ahlak ölçüsü tanımayan iftira zinciri sayesinde bu asılsız itham yaygın bir hale getirilmek istenmiş, yarı-münevver zünre arasında da hayli muvaffak olunmuştu. Halbuki, üstad gayet ölçülü yazardı. Komünistlerle, komünist olmadığı halde bilgisinin kifayetsizliği, milli endişelerinin noksanlığı veya gafleti yüzünden zaman zaman komünist oyunlarına âlet olanları ayırmakta çok titiz bir dikkat gösterdi. Birinci kategoriye giren hainlere "mahut" ikinci kategoridekilere de "gafil" derdi. Bu konuda yazılmış yüzlerce makalesinden bir kısmı "Mahutlar" isimli bir kitapta toplanmıştı. Merak eden hele bilmeden hüküm vermeyecek kadar haysiyet sahibi olan herkes okuyabilirdi. Peyami Safa'nın "komünisttir" dediği fakat aslında komünist olmayan kim vardı acaba? Yoktu böyle birisi. Rahmetli üstâdın bu hususta ne kadar haklı olduğunu ve nasıl bir şantaja kurban edilmek istendiğini daha vazih bir şekilde belirtmek için, kızılmlarla mücadelesinin bazı safhalarını hatırlatmakta fayda var: İlk çetin kapışması müjccel vatan hâini Nazım Hikmet'le oldu.

Moskova dönüşü ihtilâl türkûleri söylemek hevesine kapılan kızıl şair, bir aralık büyük vatanperver Namık

Kemal'e saldırmaya yetenmişti. O zaman matbuat âlemi gene bugünkü ne benzer bir rehavet içinde idi. İçlerinden birçoğu vatan adına, hürriyet adına ne biliyorlarsa Namık Kemal'den öğrenmişlerdi ama, ahgıllanmış sesin sahibinde bir takım marifetler vehmetmişler ve susmuşlardı. Son asır Türk büyüklerinin en kıymetlilerinden birine karşı girişilen bu saygısız tecavüze Peyami Safa'nın cevap verdi. Hakkından emindi. Hadsize haddini bildirecekti ve bildirdi. Çok geçmeden meşhur "donanmayı isyana teşvik" hâdisesi oldu. N. Hikmet'in foyası meydana çıktı ve Sinop hapishanesini boyladı. Peyami Safa Nazım Hikmetle mücadelesinde haksız mı idi?

Gene o tarihlerde Kemal Tahir, Kerim Sadi ve Suat Derviş bütün Türk büyüklerini hedef tutan bir kampanyaya girişmişler, "Putları deviriyoruz" naraları ile pehlivanlık gösterisine kalkmışlar, dilimizden dinimize kadar bütün mukaddesatımıza küfredmeğe başlamışlar, Türk tarihinin şerefli sahifelerini lekelemeğe kalkmışlardı. Böylesine haysiyetsiz bir kampanyaya karşı bayrak açan bir kaç milliyetçi kalem sahibinin en ön safalarında gene Peyami Safa yer alıyordu. Hakikatı bütün çıplaklığı ile ortaya koyan ve kızıl oyuncuların maskesini düşüren yazaların tesiri ile Milliyetçi Türk gençliği galeyana gelmiş, vatanın temiz havasını kir-

PEYAMI SAFA'NIN TABUTU ELLER ÜSTÜNDE

ÜSTAD PEYAMI SAFA BABIALI YOLUNDA

ieten çamlara ot tıkamıştı. Çok sürmemiş, üç ahbap çavuşların ne mal olduğu tesbit edilmiş ve üçü de komünistlikleri tahakkuk ettiği için hapse mahkûm olmuşlardı. Peyami Safa bu mücadelede haksız mı idi? Ki-me iftira etmişti? Ama, meselâ seneler geçer de, milli hafızamızın za-fiyetinden istifade eden bir Kemal Tahir, eski fikirlerinden pişmanlık duyduğunu katıyen söylemediği ve yazdıklarının tahlili de bizi aslâ böyle bir neticeye götüremeyeceği halde, bazı gazetelerin en mutens köşelerine kurulursa kabahat kime ait oluyordu. Gafillere mi? Yoksa, gâflerlerini hatırlatan ve sadece biraz daha dikkatli olmalarını isteyen Peyami Safaya mı?

Ya Sertellerle mücadelesi? Hiç yoktan bir Akif - Fikret meselesi icad edilmiş, Akife hücum ve Fikreti müdafaa bahanesi ile, bir kere daha, Moskova sokaklarında söylenen türkülerini İstanbul sokaklarına da dinletmek cüretinde bulunmuştu.

Millî Birliğimizin temel direklerinden biri olan dinimize, ürf ve âdetlerimize, hasılı kültürümüze, bizim o-

lan, bizden olan ne varsa nepsine sövülmüyordu. Böyle bir hava içinde Peyami Safa gene öne geçmiş, gene eş-

PEYAMI SAFA'NIN KABRİNİN ÜSTÜNDE ÇİÇEK YİĞİNİ

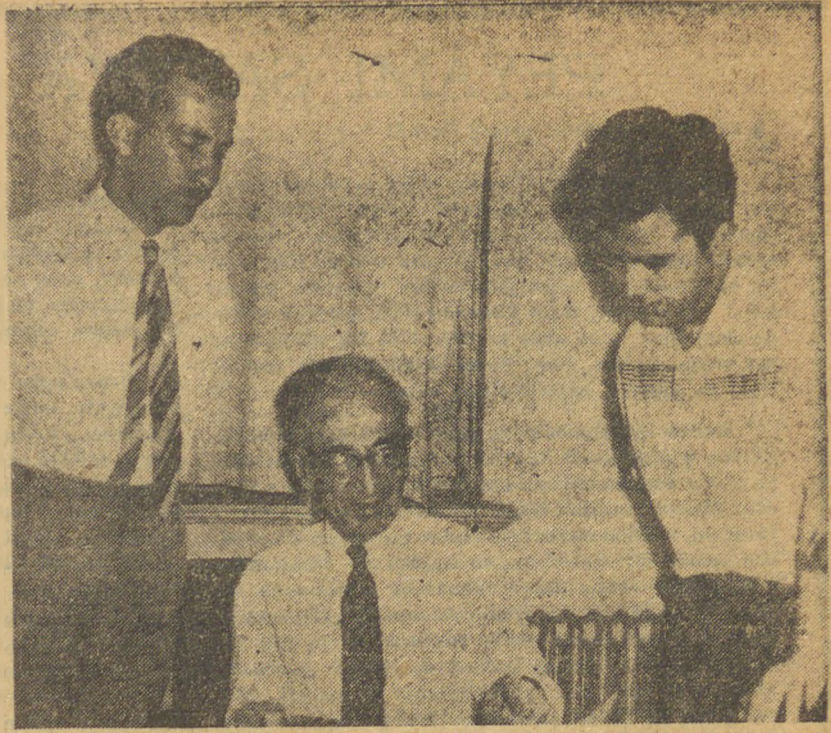
siz bir mücadele örneği vermişti. Millet sevgisi ile bilenen kalemî âdetta bir kılıç haline gelmiş. Serteller selâmeti firarda bulmuşlardı. Rahmetli bu sefer de yaman vurmuydu. Mücadele arkadaşları da gittikçe çoğalıyordu. Milliyetçi Türk gençliği O'na ve diğer ağabeylerine minnet-tardı. Sonra çok geçmemiş, Serteller soluğu İtalyada almışlar, komünistlikleri de gün ışığına çıkmış, ilgilen-meğe lüzum gören herkes tarafından iyice anlaşılıyordu. Sualimizi tekrar-layabiliriz: Peyami Safa Sertellerle mücadelesinde haksız mı idi. Sertel-lerin komünistlikle hiç ilgileri yoktu da Peyami Safa zavallılara! iftira mı etmişti?

Sonra, Dil - Tarih - Coğrafya Fa-kültesindeki öğretim üyeleri meselesi Pertev Nalli Boratavlar, Niyazi ve Mediha Berkesler, Behice Boranlar asıl vazifelerini bir kenara bırakmışlar, komünizm propagandası yapma-ğa koyulmuşlardı. Aleyhlerindeki ilk cereyan Dil - Tarih'te başlamıştı. Ba-sına intikal edince de, Peyami Safa haliyle bu mücadeleye atılmaktan geri kalmadı. O zaman da günümü-zün bir takım saf-dillerine benzeyen gayet büyük bazı mütefekkirler! İlim adamlarının böyle bir ithamda bu lunmanın doğru olmadığını, komünizmi içtimal ve iktisadi bir doktrin olarak talebelerine öğrettiklerinden dolayı kınanamayacaklarını ileri sürmüşlerdi. Bu çeşit iddialara karşı Peyami Safa'nın cevabı şöyle olmuştu: "Tıp Fakültesinde bir profesör meselâ tifo mikrobunun hususiyetle-rini talebesine anlatır. Bu hem hak-kıdır hem de vazifesi, hiç kimse itiraz edemez. Ama, aynı profesör tu-tar da tifo mikrobunu talebesine en-jekte etmeğe kalkarsa suç işlemiş

olur, cezalandırılır. Komünizm de bir mikropdur, ve bu efendiler talebelelerine mikrobunu tanıtmıyor, aşıyorlar." Nihayet meseleye resmi makamlar el koymuş, ihbarların doğruluğuna kanaat getirilmiş ve bahis konusu kimseler, bir daha dönmek üzere, fakülteden uzaklaştırılmışlardı. Peyami Safa bu mücadeleye iştirakinde haksız mı idi? Komünizm tehlikesini zamanında teşhis edebiliyorsa, mücadele usullerini daha iyi biliyorsa, yılanın zehirli olduğunu zehirlenmeden tesbit ediyor ve kafasının zamanında ezilmesi gerektiğini söylüyorsa günah mı işliyordu? Sonu gelmeyen hücumların asıl saiki ne olabilirdi? Herkese iftira ettiği yolunda mesnetsiz bir iddia ile ortaya çıkmanın, tahkik ve tetkik imkânı bulamayan kimseleri kandırmanın kazanıcı ne olabilirdi?

HANGİSİ HAKSIZ

Daha yakın zamanlara geliyoruz. 1950 yılı. Vatana ihanet suçundan 28 yıla mahkûm olan mahut Nazım Hikmetin affı için hummalı bir faaliyete girilmişti. B.M.M. Başkanlığına hitaben bir dilekçe hazırlanmış, aralarında komünislikle hiç bir ilgisi bulunmayan bir takım muhterem insanların bile yer aldığı 167 kişiye imzalatılmıştı. Rahmetli Peyami Safa bu meselede de birçok yazılar yazdı. İyi niyetlerinden şüphe etmediğini belirttiği bazı kimselerin gayet kurnazca tertip edilmiş bir oyuna getirilmek istendiklerini ifade ediyordu. Bilhassa, hayatı boyunca akıl öğretmeğe özenen ihtiyar bir yazarın af kampanyasına önderlik yapmasını tenkid etmişti. Adı geçen

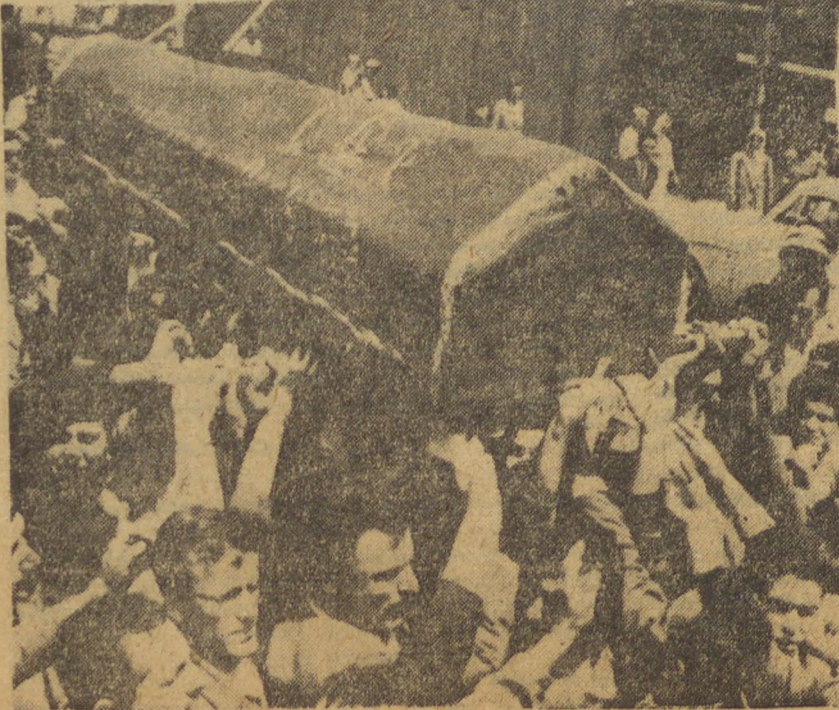
ÜSTAD PEYAMI SAFA, HÂMİ TEZKAN VE GÖKHAN EVLİYAĞLU İLE BERABER

yazar kendine göre gene bir büyük gazetecilik yapmış, Bursa hapishanesinde yatan Hikmet'i ziyarete gitmiş ve uzun boylu konuşmuştu. Neler anlatıyordu ki.. Bay Ahmet Emin Yalman'a sorarsanız Nazım Hikmet artık komünist filân değildi. Sadece vatanını düşünüyordu. Hapishaneden çıkınca aslâ siyasetle meşgul olmayacak, tavukçuluk yapacaktı. O'nu kurtarmak Türk milleti için en

birinci bir vazife idi. Aksi takdirde topyekûn suçlu duruma düşecektik.

Üstad Peyami Safa bu saçma safdillliği görünce ikaz etti. Bir defa değil bir kaç defa ikaz etti. "Yanıyorsunuz beyler" dedi. "Cehaletiniz yüzünden ileride pişman olacağınız bir hatâli iş yapmak üzeresiniz. Aman dikkat edin. Marksizmi bilmiyorsunuz, bari bilenden öğrenin. Marksizme inanmanın esası aynı zamanda aktif olmaktır. Hiçbir komünist hapishaneden çıkınca tavukçuluk yapmaz. Bu bir masaldır. Sakın ha inanmayın. Hele bir kurtulsun, göreceksiniz ne meş'aretler peşinde koşacak. Siz de o vakit utanacaksınız" dedi, dinlemedi. Sonrası malûm. Nazım Hikmet çıktı. Çıkar çıkmaz da Kızıl cennetine uçtu. Su katılmamış bir vatan haini olduğunu hakkı ile isbat etti. Peyami Safa bu bahisteki mücadelesinde haksız mı idi? Hakkı ihtar ve ikazları dinlense idi fena mı olurdu? Daima bir gaflet ve sikası halinde kalacak olan o mahut af dilekçesine imza attıkları için pişman olanlar böyle bir hatâyı, hiç işlemeselerdi, kendi hesaplarına da memleket hesabına da daha iyi olmaz mıydı?

Ya Bay Ahmet Emin Yalman! Zamanında yapılmış bir ikaza aldırmağı için özür dileyeceği yerde, galiba daha hoşuna gitmiş olacak ki, Peyami Safa merhuma düğman kerilmişti. Hattâ, bu hissini o kadar ileri götürmüştü ki, üstadın vefatı dolayısıyla kendisine düşüncelerini soran bir muhabirimize: "Bana çok fevkalik etti. Yazarsam aleyhinde olur"

CAMIİNDEN ALINIRKEN

PEYAMI SAFA'YA MEKTUP

AZİZ Peyami Safa, sevgili Üstad;

Doc. Dr. AYHAN SONGAR

Dün akşamdanberi, üç ay kadar evvel beraberce götürüp kabrine koyduğumuz sevgili oğlunuzun, Merve'nin yanındasınız. Sizi kaybettiğimiz günden sonra, sizin için, tıpkı sağlığınızda olduğu gibi, neler söylemediler, neler yazmadılar. "Zavalı Peyami..." bile dediler. Hani Edirnekapı'da değil de Şişli'de olsaydınız uzun uzun konuşurduk. Hiç ahumazdınız böyle şeylere, size "topal örümcek" bile demislerdi de gülererek anlatmıştınız bana...

Dedim ki... Üstad gitti, artık ne görülemek, ne de telefon etmek kabil, bari birkaç satırlık bir mektup yazayım, eski hatıraları tazeliyelim. Bakın, ben öyle edip, filozof, romancı falan taraflarınızdan bahsetniyeceğim, haddim değil. Okuyuntar garipsemesin ana, ben sizinle bir meslekdaşımı kaybettim. Hekimliğin amatörlüğü olmaz derler, olmasına olmaz ama siz amatör değildiniz ki; tıbbin felsefesini yapardınız. Hani, kaç sene evvel sizinle tanışmamız da öyle olmamış mıydı!.. Recep Doksat dostumuz hastanıza göstermek için beni çağırduğunuzı söylemişti. Hiç unutmam ilk karşılaşmamızı... Milliyet'deki odanız da, masanızın etrafını dolayıp elinizi uzatmıştınız: "Efendim... Ayhan bey... Memnun oldum..."

Hasta için bazı şeyler sormuştum da, sizin verdiğiniz izahat üzerine benim söylediklerimi hep hatırlar, beraberce gülerdik. "Meğer ben hasta muaye, ne etmeye değil, konsültasyona gelmişim!.." demis-tim o zaman

İlk kitabım çıktığı vakti heyecanla size getirdim, şöyle bir baktıktan sonra intibahınızı bir kelime ile ifade etmişsiniz: "Berbat!..." Ne yalan söylüyeyim, çok üzül müştüm o akşam, "acaba neresi berbat?" diye... Birkaç gün sonra Tercüman'da "sınırlarınızla ilgili değerli bir eser" diye bahsettiniz kitabımdan. Hayrete düşüp telefon ettim, "Hani berbattı üstad?" dedim. Meğer kapak kompozisyonunu beğenmemişsiniz, "nedir o kapak" diyordunuz, sonra kütüphane-nizdeki bir çok ayın konuda yabancı neşriyatı gösterip uzun uzun izahat vermişsiniz. İkinci baskısı nasib olursa sözlerinizi dinleyeceğim, emin olun...

Akıl ve sınır hekimliğinde eski - yeni birçok görüşleri beraberce, iki meslekdaş.yok yanlış söyledim - yaşlı ve tecrübeli bir hoca ile müptedî talebesi gibi münakaşa ederdik. Remy Collin'in "L'Organisation Nerveuse" kitabını vermişsiniz bana.. Okuna okuna sayfaları yıpranmıştı, üstünde göz nurunuz vardı, ne kıymetli hatıra oldu şimdiki...

Karım hastalanmıştı altı sene evvel. Bir türlü iyileşmiyor, hastalığı yenemiyordu. O sıralarda tatbik edilen Pénicillinin hastahgını büsbütün azırdı. Ğını siz söylemişsiniz bana. Bir tıbbî makalede oku-

muşsunuz. İkinci dünya harbinden sonra böyle flebit vak'alarının artmasına sebep Penicillinin tatbiki imiş. Kestik ve iyileşti idi. Ne geniş kültürünüz vardı, neler bilir, neler okurdunuz. Size "zavalı" diyenler düşünmüyorlar mı ki asıl acınacak, hayıflanacak olanlar sizden, sohbetlerinizden mahrum kalan bizleriz...

Sonra neler oldu, değil mi?... Bir gün Merve askere gitti; sonra gene bir gün... Ne sıkıntılı gündü Allahım... Erzincan Asker Hastahanesindeki arkadaşlar telefon ettiler, "Merve'yi kaybettik" diye... Sizi acı haberi vermek vazifesi de bana düşmüştü. Hani hep anlatırdınız, meşhur fıkradır, askere, bir hemşehrisinin annesinin öldüğünü alıştırma alıştırma söylemesini emreder kumandanı. O da başlar alıştırmaya: "Baban va mı?... Gardaşım va mı?... İh." "Kendimi o saf Mehmetçik yerinde gördüm o an... "Merve hasta imiş... Ama çok hasta imiş..." diye lâfa başladım, güya sizi alıştırıyordum akılcama... Ne demis-tiniz, pek iyi hatırlıyayım, galiba "Anlaşıldı, Merve'yi kaybettik Ayhan bey.." gibi bir şeyler... Sonra gene hekimliğiniz tutmuş, uzun uzun arazları sormuş, ölüm sebebinin ne olabileceği hakkında fikir yürütmüş-tünüz.

Oğlunun ölümünde bile Milliyetçi Peyami Safa kendini göstermişti; soruyordunuz: "Tabutunu bay-ırağa sararlar değil mi?..." Merve'nin Erzincan'dan son uğurlanışında yapılan askeri merasimi teferru-atı ile anlatırmış, büyük acınızı bile örten bir gurur ve iffitharla dinlemişsiniz. Ne bilirdik ancak üç ay ayrı kalacağımızı!..

Bir kaç gün evvel size gelmiştim; ilk defa ya-takta idiniz, Merve'nin odasında, onun yatağında... Garipsedim doğrusu. 20 nin üstünde tansiyonunuza, zayıf, kuru vücudunuza, sık sık kısılan sesinize rağmen size hastahk konduramıyorduk bir türlü. "Kalkın canım" dedim, "neyiniz var ki?..." Kalkıp giyindiniz, geç vakte kadar konuştuk. Hem de ne konuşmuş-tuk, hatırlarsınız: Artık alışmıştık da, ya-dırgamıyorduk böyle ağdalı tıbbî mevzuları konuş-manızı.

Bir gün sormuştunuz "Ölümden korkar mısın?" diye... "Şu kapıdan çıktığın anda öleceğini kat'i olarak bilsen acaba korkar, paniğe kapılır mısın?" di-yordunuz.. Bilmem ki? Korkar mıyım acaba?... Ana siz korkmazdınız, hattâ merak ederdiniz "ne var öbür alemde?..." diye. Bütün şüpheleriniz, bütün meraklarınız tatmin olmuştur artık, biz gelince, bize de anlatırsınız bol bol... O zamana kadar Allaha is-marladık, sevgili Üstadım, nur içinre yat.

Aksaray 18.Haziran.1961

demmişti. Bay Yalman son günlerde i-ğini gücünü bırakmış, "içtihat kapı-larını açmağa uğraşıyordu. Kimbilir belki de bir takım yeni hükümler ge-tirecek ve bu arada ölümlerin hayırla yadedilmesi" prensibini ortadan kal-dıracaktı.

Bay Yalman'a ve Peyami Safa'ya

müfterlikle itham eden cümle iftira-cılara sormak gerekiyordu: Nâzım Hikmet'e de haksız yere mi komünist demmişti? Yoksa bu da bir iftira mı idi?

Üstadın son mücadele ettiği ve diğerlerinin akibetine uğratıldığı ma-hut, halen Balmumcuda bulunan Bay

Aziz Nesin oldu. Acaba Aziz Nesin-le mücadelesi de haksız mı idi. Ya-zılarında suç unsuru tesbit eden pro-fesörler yanlışlar mı idi? Yoksa, Peyami Safa'nın tesiri altında mı kalmışlardı

Misalleri çoğaltmak mümkündür. En nihayet şu haklı suale bir cevap

aranacaktı; "Beyler, hakkın rahmetine kavuşalı henüz bir hafta bile geçmeyen bu gerçek mücahit hakkın da daha bugünden dolambaçlı ifadelerin arkasına bir takım husumetleri gizlemeğe çalışan beyler, Peyami Safa mahkeme kararına veya aynı kuvvette bir başka deילה istinat etmeden, haksız olarak, kimi komünistlikle itham etti? Söyleyin de biz de öğrenelim. Maamafih bu suale hiçbir zaman cevap verilmeyeceği de bilinen bir husus. Rahmetli sağlığında buna benzer sahnelere çok rastlanırdı. Zaman zaman sordardı: "Söyleyiniz! Ben kime iftira ettim." Cevap verirlerdi "sen herkesi iftira ediyorsun." Tekrar sorardı: "Bir tek isim sayar mısınız?" Cevap hiç değişmezdi: "Herkes". Acaba şu meşhur "Herkes" kimdi! Tabii hiç kimse. Ne var ki, sarih olmayan isnatlarda bulunmak, sonra da kendisine iftira edilmiş süsünü vermeğe çalışmak bazı kimselerin yegâne marifeti idi.

Her şeye rağmen kabul etmek lâzımdı ki, parazitlerin fazla bir ehemmiyeti yoktu. Kıymetli olan milletin sesi, milletin düşüncesi idi. Üstadın komünizmle giriştiği mücadele daima hayırlı yadedilecekti. Kızılaların korkulu rüyası idi. Çetindi. Maskeler ne kadar maharetle yapılmış olursa olsun dikkatinden kaçmıyordu. Sahte müdafaa yollarını kolayca kapamasını biliyordu. Komünizme, sosyalizme, ayrıldıkları ve birleştikleri noktalara, sadece doktrin olarak değil Sovyet emperyalizminin maşası olarak zamanımıza hükmetmeğe çalışan kızıl rejimin taktiklerine vakıftı, aldatmak çok zordu. Umumiyetle keskin olan dikkati bu konuda daha da keskinleşir, en ince teferruati bile ihmal etmezdi. Kızıl ajanların dünyanın her tarafındaki faaliyetleri ile yakından ilgilenir, bilhassa basın vasıtası ile yaptıkları tahribatı, bütün sanatlar ve edebiyat sahasındaki yıkıcılıklarını göstermenin lüzumuna inanırdı. Gençliğin ve münevverlerin daima uyanık olmasını, herşeyin hükümetten beklenmemesini isterdi. Bazı romanları, içtimaf ilimlerle ilgili kitapları ve birçok makale ve fıkrası bu mevzua tahsis edilmişti. Okunması, hâdiselere tatbik edilerek okunması, gereken noktaları pek çoktu.

MANEVİYATÇI İDİ.

Peyami Safa'yı sevenler fazla olduğu gibi sevmeyenler de fazla idi. Aleyhine yazılanlar bir araya getirilse birkaç cildi doldururdu. Düşmanlarının ekserisini komünizm ve benzeri ideolojilere mensup olanlar teşkil ederdi. Komünist olmasalar bile, bütün materyalistlerin de sevmedikleri bir insandı. Çünkü mânevîyatçı idi. Ruhun ölümsüzlüğüne inanıyordu. İnsanın kendi kendini aşan bir ilâhî nizamın tezahürlerinden biri olduğuna, gayesinin fani hayatın idâ-

mesi endişesinden ibaret kalmaması lâzım geldiğine kani idi. Bazı kitaplarında hele "Matmazel Noralyanın koltuğu" isimli romanında mistik bir hava hâkimdir. Hayatı boyunca madde ile mânânın, bedenle ruhun münasebetlerini anlamağa ve anlatmağa çalıştı. Sadece maddenin değerli sanıldığı beşeri nizamların sakatlığını ifade etti. Maddî hayatımızı tanımlayan ilmin lüzumunu müdafaa ettiği kadar, mânevî hayatımızı tanımlayan dinin de lüzumunu müdafaa etti. Batıl fikir adamlarının din hakkındaki müsbet görüşlerini nakletmekten çok hoşlanırdı. Dinsiz bir cemiyetin yaşama gücünden mahrum kalacağını, Avrupanın 19 asırdaki pozitivist taassuptan kurtulmak için mücadele ettiğini, ilmin bütün müşkülümüzü çözmeğe muktedir olduğu iddiasının artık itibar görmediğini hararetle öne sürer, ilmi çerçeve içinde kalmamak şartı ile en aykırı fikir sahipleri ile de münakaşa eder, ama mügalataya sapıldığını gördü mü sinirlenirdi. Bu vasıfları yüzünden, din düşmanları tarafından da en sevilmeyen insanlardan biri oldu. Din öğretiminin laik devlet sistemlerinde yer alamıyacağını iddia eden bazı kimselere karşı, iddiaları delillerle çürüten cevapları her zaman hayırla anılacak... Fransanın, İtalyanın ve diğer batılı devletlerin dine gösterdikleri hürmeti misalleri ile ortaya koyduğu konferansları mânevîyat düşmanlarına büyük darbeler indirmiş yalanlarının yüzlerine vurulmasından utanmamışlar, ama ürk müşlerdi.

Peyami Safa'yı hiçbir fikir sistemi ne bağı olmayan, mütefekkir geçinmek sevdasından kurtulamayan bir takım tatlı - su aydınları da hiç sevmeydi. Bu tiplerin ekseriyetini, maalesef meslekdaşları teşkil ediyordu. Bir gün bu mevzu etrafında konuşuluyordu. Bir arkadaş "Bâbîâlîdeki Peyami Safa düşmanlığını ben çok tabii karşılıyorum" demiş ve hayret ettiğimizi görünce de şunları ilâve etmişti. "Peyami Safa Bâbîâliyi iyi tanıır. Sefaleti ile, cehaleti ile tanıır. Ölekiler de O'nu tanırlar. Kimseye itiraf edemeseler bile, kendileri ile Peyami arasındaki mesafenin pekâlâ farkındadırlar. Gösterişlerine, küçümsemek istemelerine aldanmayın. Kudretini görür ve kabul eder. Ama bunu hiç kimseye, en yakınlarına dahi söyleyemezler. Bâbîâli sakınlılarının en büyük ihtirası usta bir yazar olmaktır. Peyami Safa'nın kendilerinden üstün olduğunu bilirler. İşte bu yüzden O'na düşmandırlar. Doğrusu, buna düşmanlık değil de bir nevi korku demek daha uygundur. İkide bir Peyami Safa'nın aleyhinde yazılan yazan filân adamı tanır mısınız? Bir bilerseniz, ne kadar mes'uttur! Bu çapta bir kalemle çatışmış olabilmenin hazzına dalmıştır. "Peyami dedi ki,

ben dedim ki." diye anlatacağı hikâyeleri sıraya koyuyor, Beraber olabilselerdi, elbette hoşuna gidecekti. Zayıflar için iki yol vardır: Ya kudretli ile beraber olmak yahut da kudretliyi mahkûm ettirmek. Bu uğurda her vasıttan faydalanmanın çarelerini arar ve çok defa bulurlar."

Ne denir, arkadaşın tahlil ve izahı belki de doğru idi. Belki de rahmetlinin etrafına kolay kolay başa çıkılamaz bir kıskançlık duvarı örmişlerdi. Aşıkâr olan: Peyami Safa'yı çeşitli sebeplerle sevmeyen, mütemadiyen yıpratmağa gayret eden kimselerin üstâda hücum sırası geldiği zaman şayanı hayret bir ittifak teşkil edebilmeleri oluyordu. 42 yıllık yazı hayatı boyunca milletine, fikirlerine ve şahsına karşı girişilen hücum kampanyasına metanetle göğüs germiş, aslâ kırılmayan bir şevkle mücadele etmişti. Rahmetlinin kaderi de diğer bütün Türk Milliyetçilerinin kaderine benzeyordu. Öyle isnat ve iftiralara maruz kalırdı ki, kızmak mı gülmek mi, yoksa acıkmak mı lâzım geldiğini şaşırırdı.

O'na bir aralık "Nazi" demişler, Hitler taraftarlığı ile itham etmişlerdi. Sebep: İkinci Dünya Harbinde ki Alman - Rus kapışmasında başarı dileklerinin Almanlardan yana olduğunu belirtmiş olması. Yalnız Peyami Safa'ya değil, o günlerde aynı hissi izhar eden başka Milliyetçilere de yapılan bu itham hiç şüphe yok ki ciddiye alınmağa değmezdi, gülünçtü. Bir tarafta uzun asırlar boyunca dostça yaşadığımız, silâh arkadaşlığı yaptığımız Almanya, diğer tarafta da tarihî düşmanımız kızıl Rusya.

Peyami Safa bu iki tarafın mücadelesinde hangi tarafı tutacaktı? Rusların kazanması için dua mı edecekti? Peyami Safa da, her milliyetçi gibi, hiçbir milletin düşmanı değil, sadece kendi milletinin dostu idi.

İNKİLÂPÇI PEYAMI

Rahmetliye hücum edenlerin sık sık tekrarladıkları iftira sloganlarından biri de, "gericilik" ti. Peyami'den inkılâp dersleri almağa muhtaç olanlar Atatürk inkılâplarının en doğru izah ve tahlillerinden birini yapan kaleme karşı bir sürü hakikat ten uzak kimse adeta koro halinde "Peyami Safa gericidir" diyor, başka bir şey demiyordu. Bazılarının kasıtlı hareket ettiğinden diğerlerinin de hem Peyami Safa'yı, hem de "gericiliğin" mânâsına bilmediklerinden şüphe etmemek lâzımdı. Mütemadiyen araştıran bir zekânın, daima en yeni ve en doğru neticeleri kovalayan bir dikkatin "gericilik" le ne alakası olabilirdi? İnkılâpçı idi. Atatürk inkılâplarının ne olduğunu, nasıl anlaşılması gerektiğini anlatan bir çok yazıları var... İnkılâplarımız hakkında yazılan ilk ciddi eser de O'nundu. "Türk İnkılâbına Bakışlar"

FİKİR VE MÜCADELE ADAMIMIZ PEYAMI SAFA

Nejdet SANCAR

TÜRK milleti, bütün varlığını ortaya koyarak kendisi uğrunda mücadele eden oğullarından birisini daha kaybetmiş bulunuyor.

62 yıllık bir hayattan sonra hâtıralar arasına karışan Peyami Safa'nın çeşitli yönlerden bir değer olduğu muhakkaktır. Fakat yine muhakkaktır ki, o, her şeyden önce ve her şeyin üstünde bir fikir ve mücadele adamı idi.

Bir fikir adamı idi. Fikirlerin en büyüğü, en ölçmez olan milliyetçiliğe gönül vermişti. Kuvvetli kalemini, yıllar boyu, bu büyük fikrin hizmetinde çalıştırdı. Bu suretle Türk milletine, hizmetlerin en faydalısını yaptı.

Bir mücadele adamı idi. Hem de büyük bir mücadele adamı... Türk'ün düşmanlarının karşısında kalemi, bir kılıç kadar keskin ve kahredici olurdu. Yerli kızılara indirdiği darbeler, ölüm yumruklarından farksızdı.

Bugünkü fikri uyanıklıkta onu payı büyüktür. Milliyetçi dergilerin, milli ruhu ayakta tutabilmek için yaptıkları mücadelenin belirli bir çerçevenin dışına çıkamadığı yıllarda, o, sapık fikirler, fikirsizler, renksizler ve bencillerle dolup taşan gazetelerde, milli şuurunu geniş kütlelere yazmaya çalışan tek kalem oldu. Bu büyük vazifeyi yaparken yarattığı iki kelime, "mahutlar" ve "devrimbaz" kelimeleri ise ondan bize kalan hâtıraların en orijinalleri sayılabilir.

★

PEYAMI bey ile, 1960 yazında, talebem ve fikir arkadaşım Dr. Recep Doksat'ın Göztepe'deki evinde tanışmıştım. Atsız, Karamağaralı Halûk, Yılanhoğlu Hakkı, eşim ve ben, davetli bulunduğumuz akşam yemeğinde, Recep Doksat'ın bir sürpriz neticesi, merhumu da aramızda görünce, çok mütehasşıs olmuştuk. O geceki konuşmalarımız, ihtilalin ilk aylarının havası içinde azmış bulunan komünistler üzerinde dönüp dolmuştu. Peyami Safa, o gece, kızılarmın iblisçe hareketlerinin Milli Birlik Komitesi'nin vatansever subayları tarafından tamamen anlaşılmasındaki zaruretin üzerinde durmuştu. En büyük

isteği onlardan bir ikisi ve bilhassa Alp Aslan Türkeş ile birkaç saat konuşabilmesi idi.

★

PEYAMI Safa'yı, pek ileri sayılmıyacak bir yaşta hâtıralar arasına karıştıran belli bir hastalık var mıydı, bilmiyorum. Ancak, onun en çok lüzumu olduğu yaşta göçmesinde, birkaç ay önce toprağa verdiği tek oğlunun acısıyla mukavemetini kaybetmesinin (aynı acının kahredici tesiri altında bulunan bir insan olarak) büyük rolü olduğuna inanıyorum.

Peyami Safa, daha çok yıllar yaşaması ve kudretli kalemiyle vazife görmesi lüzumu bir Türk evladı idi. Fakat, şu satırları yazmakta olduğum sırada, o, vatan topraklarına karışma yolundadır.

Onun ölümüyle kaybımız büyüktür. Ancak, ölümler ardından çok söylenen bir sözü tekrarlayarak "yeri boş kaldı" yahut "uzun zaman yeri dolurulamıyacak!" demiyecğim. Çünkü artık Peyami Safa'yı Peyami Safa yapan ruh ile dolup taşan Türk çocuklarının sayısı hiç de az değildir. Ve bu neticede merhumun rolü de büyüktür. Şimdiki otuz yaş neslinin iki kuvvetli kalemi, herkesin tanıdığı Gökhan Evliyaoğlu ile yakında yine herkesin tanıyacağı Galip Erdem, Peyami bey'i aratmıyacaktırlar sadece ikidir.

★

PEYAMI Safa, artık bir hâtıradır. Fakat ölmez bir hâtırâ... Kendisine hizmet edenleri daima kalbinde taşıyan Türk milleti, elbette ki onu da unutmayacaktır.

Ölüm, acıların en büyüğü. Fakat önüne geçilemeyecek bir gerçek. Ancak, onun alabildiği sadece insanlardır. İnsanlar birer birer göçecek, lakin onların bağlandıkları fikirler yaşıyacaktır.

İşte Peyami Safa da gitti. Fakat binlerce Türk oğluyla beraber onun bağlandığı büyük fikir, Türk milliyetçiliği dipdiri, sapsağlam ayakta..

Geride kalanlar, merhuma Tanrı'dan rahmetler dilerken, bu teselli ile yazıfelerine devam edeceklerdir.

Ankara 17 Haziran 1961

İsmi taşıyan kitabı ile milli kültürümüz, batı medeniyeti ve inkılap prensipleri arasında bir muvazene kurmanın zarureti göstermeğe çalıştı. Ancak bu üç esas üzerinde yükselebileceğimize, Avrupa ile aramızdaki mesafeyi kapatmanın başka bir yolu olmadığına dikkati çekti. İnkılabın hakiki hüviyetine hiç bir zaman düşman olmadı. Ama, devrimcilik kalkınma dokunulmazlığına sığınıp inkılabı istismara yeltenenlere karşı da daima mücadele etti. Milli kültürümüzün yıkılması için girişilen zararlı faaliyetlere ve maksatlı davranışlarını "devrimcilik" olarak isimlendiren milliyetçilik düşmanlarına dikkat edilmesini isterdi. İnkı-

lâp prensiplerini işlerine geldiği gibi tefsir eden, milletimize ait bütün kültür kıymetlerini "gericilik" damgası ile yıkmak üzere harekete geçenleri hakiki inkılâpçılardan ayırdı ve "devrimbaz" adını taktı. Devrim bazı da yobaz kadar tehlikeli bir tip olarak gördü. Şekle inhisar bir inkılâp anlayışının sakatlığını, zihniyetler değişmedikçe dertlerimize asla devâ bulunamayacağını, cemiyet meselelerinin kül olarak düşünülmesi gerektiğini alâcelâle hazırlanan kurtuluş hapları ile iyileşmenin imkânsızlığını belirtti. Avrupayı körü körüne taklid etmenin hiç bir işe yaramayacağını milli bünyeye ait hususiyetlerin daima göz önünde bu-

lundurularak sağlam bir tertibe varılması icabettiğini söyledi. Doğruluğu tahkik edilmemiş peşin hükümlerin kölesi haline gelinmemesi için diğindi. Okumağa dargın bir cemiyette yaşamının, her şeyin kolayını arayan ve bütün dâvalarımızı dövizlerle halledeceğini sanan bir zihniyetle mücadele mecburiyetinin ızdırabını duydu.

FİKİR ADAMI PEYAMI

Çok okudu. Kendi kendine öğrendiği Fransızcası ile batıdaki neşriyatı da takip etti. San'ata, felsefe ve sosyolojiye ait başlıca eserleri okumuştur. Çok çeşitli sahalarda geniş bir bilgisi vardı. Bildiği kada-

rı ile hiç bir vakit iktifa etmedi. Mütemadiyen daha çok okumak ve daha çok öğrenmek ihtiyacını duydu. Bir gün, Dr. Nevzat Yalçıntaş'ın da aralarında bulunduğu bir grup, evinde ziyafet geçirdi. Bir arada Nevzat Yalçıntaş "Haşel" te çok mühim bir eser gördüğünü, imkan bulamadığı için alamadığını, iki gün sonra da zaten tek nüshası kalan kitabın satılmıy olduğunu söyledi. Rahmetli derhal yerinden kalktı, kütüphanesinden bir kitap çıkararak: "Aradığımız herhalde bu olmalı Nevzat Bey" dedi.

Yüzlerce ciltlik eseri, hele Peyami Safa imzası ile neşredilmiş olanları bir büyük zekânın bize kalan başlıca hatıralarıdır. Türkiye'nin mes'elelerini bir parça bilenler, Peyami Safa beyin, ebediyete intikalini telâfisi çok güç bir kayıp saymakta haklıdır. Hakkında sağlam bir kanaate varabilmek için peşin hükümlerle iktifa etmemek, eserlerini okumak lâzım. Nasıl bir iradenin, nasıl bir gayretin mümessili olduğu, ancak böylelikle anlaşılabilir.

Cumartesi günü sade bir şekilde ebedi istirahatgâhına tevdi edilen Peyami Safa, son asır Türk fikir ve sar'at hayatının en parlak zekâlarından biri idi. Milletine en fazla hizmet edenlerden biri oldu. Büyük bir romancı, çok kuvvetli bir polemik ustası, eşsiz bir mücadele adamı, Bâbü'lîye modern fıkracılığı getiren bir gazeteci, bir çok kıymetli gün ışığına çıkaran bir münekkit ve bütün bu vasıfların üstünde, asla unutulmayacak bir Türk milliyetçisi idi.

SON YOLCULUK

Perşembe gecesi ebediyete intikal eden üstadın fânî vücudu yer yüzündeki son istirahatını Şişli camiiinde yaptı. Cenazenin kaldırılacağı Cumartesi gününe kadar orada bekledi. Cumartesi günü saat 11 den itibaren Şişli camininin hayli geniş olan avlusu büyük bir kalabalıkla dolmağa başlamıştı. Üstadın yakınları, dostları, bazı gazeteciler ve genç hayranları son vazifelerini ifa etmek üzere gelmiş bulunuyorlardı. Edebiyat Fakültesinden büyük tarih alimi Ord. Prof. Zeki Velidi Togan, eski başvekillerden Prof. Şemseddin Günaltay, Tarihçi İsmail Hami Danişmend, Emekçi Ord. Prof. Kâzım İsmail Gürkan, eski İstanbul valisi Ord. Prof. Fahrettin Kerim Gökay, Teknik Üniversite Prof. lerinden İhâmi Cıvaoglu, İktisat Fakültesinden Ord. Prof. Ziyaeddin Fahri Findikoğlu, Doç. Sabahaddin Zaim, Fethi Gemuhluoğlu, Asistan Dr. Nevzat Yalçıntaş, Dr. Recep Doksat, Ömer Öztürkmen, M. Raif Ogan, Doç. Nurettin Topçu, Osman Atilla, Orhan Seyfi Orhon, Behcet Kemal Çağlar, Yusuf Ziya Ortaç, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Naim Tiralı, Ok

USTAD PEYAMI SAFA

Recep DOKSAT

Öyle bir devirde yaşıyoruz ki, insanın değerini dostlarının kalitesi, düşmanlarının kantitesi ile ölçmek gerekiyor.

Peyami Safa, düşmanlarının kantitesine kâlleleri de dahil eden adamdı. Sevmiyeni çoktu, seveni de çoktu.. Elbette.. Herkesi memnun edecek kadar şahsiyetsiz değildi ki.

Sevmesini bilmiyoruz zaten, beceremiyoruz da.. Neyi seveceğini, niçin ve neden nefret edeceğini bilemeyenlerin dünyasındayız. Acaba zaman, kaybettikten sonra ancak harekete geçen idrâkimize ışık tutmasa halimiz neye varırdı?

Onu anlamıyanlar, ters anlıyanlar veya anlamak istemiyenler.. Bir gün ömrünün ve kendi ömürlerinin muhasebesini yapınca daha salim bir hükme varacaklar..

Ölüleri hayırla yad etmek lâzım, lâzım amma, şayet onların topluma mal olmuş ve zamanı kucaklıyan bir şahsiyetleri varsa her taraftan ele alıp didikleme hakkımızdır. Gerçek değer böyle anlaşılır.

O da öyle yapardı. Bazı yazılarını mahkeme ilâmına benzetip te, kendileri de mahkeme ihbarnamesi çıkarmamazlık edemiyenler, yazsınlar, yazsınlar.. Korkusu yok onun, Ruhu şad olur!

İhsan Koloğlu dostum, 12 senelik dostluğumuzun daha başında, beni "Notlar al, bir gün çok kıymetli bir külliyat olur!" diye ikaz etmişti. Elim varmadı bir türlü. Onun ölümüne hazırlanmak gibi, temennilerimle hep uzaklara itmek istediğim bir ihtimali nasul hesaba katarak hareket edebildim. Elim varmadı!

Şimdi de varmıyor..

Neler, ne sohbetler, ne hatıralar var.. Fakat bütün bunların üstünde ve önünde unutamıyacağım husus şu: benim şahsiyet ve fikriyatımın teşekkülündeki hayırhah tesiri.

Muharrirsem biraz, onun tesiri ilemdir!

Hekimsem, hele anlayışlı bir hekimsem, onun klâsik tıp disiplininin kabı kalıplarını parçalıyan felsefi ve tabîi kültüründen nasi-bedar olduğum içindir.

Parapsikolog isem, aklın kontrolünü kaybetmeden, metapsişik hâdiseleri soğukkanlılıkla objektif kriterlerin mihengine vurmaya ondan talim ettiğimdendir.

İnsansam eğer, onu yakından tanıyıp sevebilmenin, bir mazharîyet oluşunun payı vardır bunda.. Zira, sevdiklerimizi, kusurları ile, zaafı ve meziyetleri ile kül halinde sevmek gerektiği gerçeğini, ona sevgimde öğrendim.

Onu sevdiğim için beni muaheze etmeğe kalkışanlar oldu. İçlerinde, işi, onun şahsında benim ona sevgime küfretmeye kadar varıran komünistler hariç, samimi hayret izhar edenler de vardı.

Onlara cevabı, onunla dostluğuma gıpta edenler versin.

tay Akbal, Ercüment Behzat Lâv, Doç. Dr. Ayhan Songar, Azmi Güleç, İhsan Darendelioğlu, Cemal Oğuz Öcal, Reşat Ekrem Koçu, Refik Fersan, Doç. Faruk Kadri Timurtaş, Avukat Suat Plevne, Dr. Alâattin Yavaşca, Vecdi Bürün, İbrahim Minnetoğlu, Hikâyeci Züleyha Münif, Radyo Kumandanı Yarbay Turhan Çağlar, Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu, A-

vukat Orhan Arsal, Edebiyat Fakültesi asistanlarından Necmettin Hacıeminoğlu ve Birol Emil gelenlerden bazıları idiler. Son Havadis gazetesinin ve mecmuamızın mensupları da, tam kâdro halinde hazır bulunuyorlardı. Muhtelif gazeteler ve şahısların çelenkleri arasında bizzat gele-yenlerden Ord. Prof. Ali Fuat Bağil'in ki göze çarpıyordu.

Herhangi bir hâdise ihtimaline kat-
rı ilgili makamlarca sıkı emniyet ted-
birleri alınmıştı. 62 yıllık hayatı da-
İmi bir mücadele ve hâdiseler zinciri
halinde geçen üstâdın son yolculuğu
gayet sakin bir hava içinde oldu. Na-
mazdan sonra askerî vasıtalarla E-
dirnekâpi mezarlığına nakledildi. Pe-
yami Safa, bir müddet önce kaybet-
tiği biricik oğlu Merve'nin yanına def-
nedilecekti. Şişli camine gelenlerin
hemen hepsi defin sırasında da hazır
bulunuyorlardı. Millet hizmetinde geç-
miş bir ömür artık bitmişti. Bundan
sonrası ölümsüzler âlemine aitti.

Kabri başında Nizamettin Nazif
kısa bir konuşma yaptı. Üstâdın me-
ziyetlerinden daima tarafsız bir ha-
kem gibi hareket ettiğinden, hiç kim-
seye karşı kindar olmadığından bah-
setti.

Edirnekâpi mezarlığını terkedenler
kaybedilen büyük kıymetin artık ara-
larında olamayacağını düşünüyor,
gözlerine hücum eden yaş tufanına,
eserleri ile daima mevcut olacağı
daima hatırlanacağı tesellisi ile ma-
ni olmağa çalışıyorlardı.

Allah rahmet eylesin.

YASSIADA

SORGULAR

GEÇEN hafta içinde Anayasayı ih-
lâl dâvasında sanıkların sorgula-
rına devam olundu ve sâbık milletve-
killerinden Naci Berkman da 15 Hazi-
ran Perşembe günü tahliye edildi.

12 Haziran Pazartesi günkü celse-
de ilk olarak sâbık İzmir Mebusu
Nuriye Pınar dinlendi. Fransada tah-
sil yaptığını ve doçentlik ünvanına
sahip olduğunu belirttiikten sonra
şunları söyledi:

— Diktaya gitmek ve yardım et-
mek iddiaları tamamen yersizdir.
Böyle bir şey sezmedim. Yoksa dik-
taya gidilmesine asla göz yumamaz-
dım. Bu iddiaları tamamen reddede-
rim. Anayasaya aykırı kanunlar çı-
karılmak suretiyle diktaya gidildiği
söylenemez. Çünkü B.M. Meclisinden
çıkan hiçbir kanun Anayasaya aykırı
olamaz. Atatürk bile bu hususu bir
beyanatında belirtmişti. Serbest ve-
çim, matbuat ve muhalefetin mevcut
bulduğu Atatürk memleketinde
dikta rejimi asla kurulamaz.

Başkan Başol, hâdiselerin doğru-
sunun ancak basın yoluyla öğrenile-
bileceğini, halbuki basına neşir ya-
saklarının konduğunu bildirerek Nu-
riye Pınardan, bu hususta murakabe-
sini yapıp yapmadığını sorunca, sanık
da şu cevabı verdi:

— Basın müdrik olmalı. Memle-
kette vazifesini müdrik olacak bir
basına ihtiyaç vardı.

YIRMİDÖRT

İzmir mebuslarının sorgularını mül-
teakıp Kastamonu mebusları ifade
verdiler ve bu arada sanık Hadi Tan
da konuşarak dedi ki:

— D.P. ileri gelenlerinin dikta te-
min ve tesis etmek istediklerini gör-
medim, hissetmedim ve bu hususta
bendenizde bir şüphe uyanmadı. Ben-
denizin kanaati şu idi:

Memlekette demokratik rejimin iş-
leyebilmesi için karşılıklı fikir müca-
delelerinin mevcut olması lâzımdı.
Bir memlekete açık tasnif gizli oy
usulü ile seçim yapılırsa ve seçimler
normal zamanda tekrarlanırsa dik-
tanın temin ve tesisinin mevcut ola-
mayacağı anlaşılır.

Kayseri mebuslarından Fikri Apay-
dın da kısaca:

— Son kanunların Anayasaya ay-
kırı olmadığı kanaatindeyim. Dikta
rejimine şahit olmadım. Böyle bir
emâre mevcut değildi, dedi. Kâmil
Gündeş de şunları anlattı:

— Mücadeleler ve hâdiseler parti-
ler arası çekişmelerin neticeleridir.
Son kanunların Anayasaya aykırı ol-
madığı kanaatindeyim. Hâdiselerin
üzücü bir hal alması üzerine kabine-
de bir değişiklik yapılmasına taraf-
tardım ve bu hususta bir gayret sar-
fettim. Dikta rejimine bir gidiş gör-
medim. Murakabe vazifemi yaptığı-
ma inanıyorum.

Konya mebuslarından Ragıp Ata-
demir de şu ifadeyi verdi:

PARTİMDEN NİÇİN AYRILAYIM?

— **B**U kanunlara Anayasaya ay-
kırı olduğu için değil, esasen
ötedenberi sert kanunların çıkmasına
tarafdar olduğum için rey verme-
dim. Hiçbir kanunun Anayasaya
aykırı olmadığına eminim. Yalnız bi-
zim 1924 Anayasamız memleketin ih-
tiyaçlarını karşılayabilecek durum-
da değildi. Bu bakımdan maalesef
antidemokratik bazı kanunlar çık-
arılmıştır.

İstifayı siyasi bir zaaf olarak ka-
bul ediyordum. Çok şey yapan ve iyi
bir netice almak üzere bulunan par-
timden niçin ayrıldım?

Diktaya gelince... Ben de tahsilimi
Avrupada yaptım. Diktanın ne oldu-
ğunu, nasıl teşekkül ettiğini gördüm.
Türkiyede "Devlet benim" diyecek
bir diktatör çıkamaz. Abdülhamit bi-
le "Devlet benim" diyememiştir.

Başol — 31 Mart vakası?

Atademir — 31 Mart vakası tahrif
edilmiştir... Diktatör seçimi asla ka-
bul etmez. Diktalar, bir felâketten,
bir zaferden sonra vücuda gelir. Ren-
gi siyah olur, beyaz olur, kırmızı ol-
ur. Diktaya tarafdar olmam demek,
benim intihar etmem demektir. Ka-
rarnamede diktaya gitmek isteyenler
bir zümre olarak gösterilmekte ve
başta Celâl Bayarın bulunduğu ileri
sürülmektedir. Diktatör bir kişi olur,

bunların hangisi diktatör olacak?
Ben ne Celâl Bayarın, ne de Adnan
Menderesin menfaati için varlığını
satamam. Diktanın ideolojisi yoktur.
Diktada bütün kuvvet diktatörün e-
lindedir. Asker bizimle değil, hâkim.
ler bizi sevmiyor, basın bizi tutmu-
yor diyenler nasıl dikta kurabilir?

SALI GÜNKÜ DURUŞMA

SALI günü sorgulara devam olun-
du. Yine sâbık Konya mebusların-
dan Reyhan Gökmenoğlu:

— Son kanuna rey vermedim. Fa-
kat Anayasaya aykırı olduğu için de-
ğil, iki parti arasındaki siyasi ger-
ginliği arttıracak mülâhazasıyla re-
yimi kullanmadım. Kırşehir kanu-
nuna rey vermedim. Bu kanunları
Anayasaya aykırı bulmuyorum. Zâtî-
âliniz de buyurdunuz ki, kasd olarak
çıkarılmazsa Meclisten çıkan hiçbir
kanun Anayasaya aykırı olamaz, de-
di.

AĞAOĞLU KONUŞUYOR

Sıra Manisa mebuslarına gelmişti.
İk olarak Samet Ağaoglu'na söz ver-
rildi. Uzun bir konuşma yapan Ağa-
oğlu şunları söyledi:

— Tarihte ilk olarak siyasi tutumu
sebebiyle bir meclis topekün, siyasi
sorumluluğu yanında cezal sorumlulu-
kla yargılanıyor. Siyasi bir toplu-
luk olarak cezamızı, bir hükümet
darbesiyle, bir ihtilâl ile çekmiş ol-
mamız lâzım gelir kanaatindeyim.
Çünkü hukuk öyle emrediyor. Bunun
aksi hukuka aykırılık olur..

Kırşehir kanununun Anayasaya
aykırı olmadığını arzetmiştim. Halk
evlerinin mallarının geri alınması da
Anayasaya aykırı değildir. Gayri hu-
kuki yolla alınmış malların mal sahi-
bine iadesi Anayasaya aykırı ola-
maz. Zâtîâliniz buyurdunuz, mahke-
meye sorsaydınız dediniz. Hâlâ mü-
nakaşa götürür bir nokta. Mahkeme
alınmasına karar verseydi, netice de-
ğişir miydi? Bu kanunlarla diktaya
gidildiği noktasına gelelim. Matbuat
kanunu bizim zamanımızda en iyi bir
şekilde çıkarılmıştır.

Başol — 1953 den evvelkilerde bir
şey yok. Hürriyetin kısılması 1954
den itibaren başladı.

Ağaoglu — 1946 da daha ağır şart-
lar vardı ve hürriyetler daha çok
kısılmıştı.

Samet Ağaoglu'nun geniş bir şekil-
de konuşması üzerine Başkan Başol
kendisini ikaz etti. Bunun üzerine sa-
nik sorgu ve müdafaasını beraber
yapacağını söyledi. Bu defa söz alan
sanığın ablası ve avukatı Süreyya
Ağaoglu, sorgu ve müdafaasını ber-
aber yapmasına razı olmadı. Samet
Ağaoglu da yalnız sorguyla ilgili ifa-
de vermeğe rıza göstererek anlatma-
sına devam etti:

— Tahkikat Komisyonu kurulması
en demokratik bir yoldur. Bu kanu-
nun Anayasaya muhalif olmadığı.

ni bir kısım profesörler de kabul ediyor. Bendeniz de aykırı olmadığı kanaatindeyim. Komisyon kurulmasaydı nasıl olurdu? Daha mı iyi olurdu? Bunu kestirmek mümkün değil. Komisyon siyasi bir basiretsizlik göstermiştir. Belki bir hata vardır. Hatasız iktidar olmaz. Bu komisyonun faaliyeti sona erer ermez serbest ve dürüst seçim yapılacaktır. Meydana gelen üçüncü hadiseler her iki tarafın da hatalı hareketlerinin neticesi olmuştur.

Selâhiyet kanununun Anayasaya aykırı olduğu iddiasına gelince... Meclisten çıkan bir kanunun Anayasaya aykırılığı inceleyecek Meclisten başka bir merci yoktur. Keşke bu Yüce Divan daha önce kurulmuş olsaydı. Biz de huzurunuzda gelmekten kurtulurduk. Çıkarılan kanunlar, meydana getirilen hadiseler dikta rejimi içindir deniyor. Arkadaşlarım izah ettiler. Benim ilâve edecek iki sözüm var. Dikta evvelâ sükût ister. Bizde gazetelerin ve muhalefetin meydana getirdiği toz duman içinde dikta aranır mı? Bu dikta manzarası değil, anarşi manzarasıdır. Bünyemiz o kadar diktadan uzaktır ki, anarşiye gidilmektedir. D.P. nin bünyesi diktaya müsait değildir. Dikta idaresi murakabeyi asla istemez, kabul etmez. Bir mebusa, murakabe vazifesini yapmadan diye sorulduğu zaman, bu murakabenin tamamen seçmenlerin elinden alındığını gösterir. Çünkü esas murakabeyi bizzat seçmenler yapar.

NEYİN HESABINI SORUYORLAR

Bilhare söz alan Başsavcı, Samet Ağaoğlunun D.P. Eminönü kongresinde yaptığı bir konuşmadan bazı parçalar okudu. Bu konuşmasında Ağaoğlu şöyle diyordu:

"Neyin hesabını soruyorlar, neyi soracaklar? Onlara sükûnetle, heyecanlanmadan şunu söyleyeyim ki, eğer hesap sorulacak olsa bu memleketin toprakları valandaş kanı ile mülemma olur. Türk milleti Çanak kaledede olduğu gibi daima onların karşısına çıkar ve ezer".

Ağaoğlundan sonra söz alan Sezai Akdağ da kısaca şu hususları belirtti:

— Basında öyle şeyler olmuştur ki, burada açıklayamam. Gazeteci olarak aldığı dövizle köşklerine hususi şekilde mermerler getirten mensuplarımız olmuştur. Tahkikat Komisyonu basındaki komünistlerin ortaya çıkarılması için kurulmuştur.

Hikmet Bayur ise kendisinin bağımsız bir milletvekili olduğunu söyledikten sonra:

— Selâhiyet kanununun lehinde oy verdim ve Anayasaya aykırı bulmadım. Uşak, Topkapı ve diğer olaylara sulkast dendi ama, hiçbir neticeye ulaşmadı. Böyle sulkast olur mu?

Öldürülmek istenseydi bir fedai teşkilâtı kurulurdu, dedi.

Turhan Akarca ifade verirken Başşol kendisine "1946 ile 1950 arasında muhalefet liderine karşı böyle fena muameleler yapıldı mı?" sualini sorunca sanığın cevabı şu oldu:

— Hafızam beni yanıltmıyorsa maalesef oldu sayın Başkanım. Muhalefet partisi liderinin başına gazoz kapakları vesaire atıldı. Zannederim biri İzmirde, diğeri Tekirdağda iki müessif hâdise oldu. Bunların sayısını çoğaltmak mümkün. Fakat şu anda bendeniz hatırlıyamıyorum.

Başol — Böyle merkezden idare edildi mi?

Akarca — Bu husus siyasi polemige girer diye fazla temas etmek istemiyorum.

İSTANBUL - ANKARA OLAYLARI

ARŞAMBA günü de İstanbul ve Ankara olayları dâvasına bakıldı. Sanıklar ve müdafileri savunmalarına devam ettiler. Divana Abdullah Uner Başkanlık yaptı.

Bundan evvelki celsede Başsavcı Egesel, sanık Menderesin avukatlarından Burhan Apaydın ile Ertuğrul Akçanın müdafaa sırasında siyaset yaptıklarını ileri sürerek bu kısımların dosyadan çıkarılmasını istemişti. Bu talep hakkındaki kararını açıklayan Divan, avukatların 3 Haziran 1961 tarihli yazılı müdafaalarının kısmen veya tamamen dosyadan çıkarılıp idesini mücip gösteren bir sebep görülmediğinden iddia makamının bu talebinin oy birliği ile reddine karar verildiğini açıkladı.

Bilhare mikrofona gelen Celâl Bayar, müdafaasını yazılı olarak hazırladığını bildirdi ve daktilo etmesi için notlarını avukatına verdi. Aynı şekilde Ethem Menderes de yazılı olarak hazırladığı müdafaasını Divana tevdi etti. Müteakiben İzzet Akçalın müdafili ve aynı zamanda kızı olan Saime Kutman ile diğer avukatı Sakıp Gıran müdafaalarını yaptılar. Avukatlarından sonra da İzzet Akçal konuştu ve dedi ki:

— İnanyorum ki ihtilâl yerini hukuka terketmiştir. Duruşma hangi şartlar içinde cereyan ederse etsin, yüksek hâkimlerimizin dürüst vicdanlarına uyarak karar vereceklerinden eminim.

İdamı müstelzim suç vasfına bürünmek istenen iddianın yüksek vicdanlarımızda mâkes bulacağına kaniim. Hakikat şudur ki, 146. madde dıştan vâki fiil ve hareketler için konulmuş bir maddedir.

İzzet Akçal, İstanbul ve Ankara olayları ile bir ilgisi bulunmadığını ve suçsuz olduğunu bildirdi. Aksaldan sonra da Celâl Yardımcının avukatı ve kızkardeşi olan Mesude Varol konuştu. Yardımcının cürmî bir kas-

dı bulunmadığını bildiren avukatı, Başsavcının kanun maddelerini zorlamağa çalıştığını belirttiikten sonra şunları söyledi:

— Macar edebiyat dahisi Kölcsey, iyinin ve güzelin tohumlarının tabiat tarafından kalbine atılmamış insan azdır diyor. Şüphesiz Başsavcının kalbinde iyinin, güzelin tohumları muhakkak ki vardır. Tanrıdan, öfke ve hırsla hareket etmemesini dilerim. Aynı zamanda, hırsı ile muhakemesini, evine gelen iki aziz misafir gibi karşılaması temenni olunur. Çünkü biri diğer kadar ağırlandırsa, ikisinin de sevgi ve itimadını kaybeder. Suçsuz insanlar için idam cezasının istemesi bu devirde gayri içtimaiddir.

Büyük Sokrat mertçe ölümü beklerken, ölüm cezası vermek isteyen hâkimlere; "Öldürmek insanların sakinması gereken kötülüklerin en büyüğüdür" demişti.

ÖLÜMÜ MİLLET DE ORDU DA İSTEMEZ

Muhterem hâkimler, sayın Başsavcının ölüm istemesi hatalıdır. Bunu millet de ordu da istemez. Ordu isteseydi bu başları, sayın Başsavcının rehberliği ihtiyacı duymadan da alabilirdi. Bu ordu Atatürkün izinde yürümektedir.

Avukatından sonra müdafaasını yapan Celâl Yardımcı, hadiselerle bir ilgisi olmadığını, hükümet üyesi olarak sâdece siyasi mesuliyetli bulunduğunu, Bakanların sâdece kendi Bakanlıklarına ait cezai mesuliyetlerden ferden mesul olabileceğini ileri sürdü. Ayrıca kararnamede 10 yıl istendiği halde, Divandaki mütalâasında Başsavcının idam talep ettiğini, Yüksek Soruşturma Kurulu üyelerinden 10 kişinin kendisini suçsuz göyerek men'i muhakeme kararı istediklerini, bunların arasında Başsavcının da bulunduğunu, fakat sonradan sevk maddesini değiştirip idam cezası istediğini belirttikten sonra:

— Bizi sebil bardağı gibi huzurunuzda dizmişler, hayatımızı bir sebil suyu gibi harcamak istiyorlar. Ne hen sebil bardağı olacağız, ne de hayatım sebil suyu. Çünkü siz varsınız dedi.

Fatin Rüştü Zorlu da :

— Amerikada şimal ve cenupular harbinde şimaliler daha harbi kazandırlarken, cenupuları nasıl affedecek bir kanun çıkaracaklarını düşünüyordular. Ben şuna eminim ki, bizim dış âlemden öğrenecek bir şeyimiz yok, fakat numunei emsal da olabiliriz, dedikten sonra şu hususları tebarüz ettirdi :

— Diktaya gitmek isteyen bir hükümet var ise, Nato toplantısının yapılmasını arzulamazdı. Müttefiklerimiz bunu istememişlerdi. Biz inisiyatifimizle temin ettik. İddianın isnadı.

ları doğru olsa, üniversitenin tenkili- ni göstermek için mi bu yola gittik.

Hayrettin Erkmenin avukatı Orhan Babaoğlu da şunları anlattı:

— 27 Mayıs kendi meşrutiyetini kendi kılıcıyla sağlamıştır. İhtilâl kendi meşrutiyeti için hiçbir şeye muhtaç değildir. Hukuksuzluk inkılabımızda yoktur.

MÜVEKİLİMİN YERİNE BENİ ASSINLAR

MUHTEREM savcıya Türk Ceza Kanununu takdim ediyorum. Birinci maddesinden sonuncu madde- sine kadar Anayasayı ihlâl suçu ile ilgili bir madde yoktur. Böylece bir şey varsa müvekkilimin yerine beni assınlar. Müvekkilim suçu olsa bile bunu Anayasaya bağlamak, Türk Ceza Kanununu ihlâl etmek demek olur. Müvekkilime, bu güne kadar devam eden örfi idareyi ilân ettiğinden dolayı mı iddia makâmı ceza istiyor? Bu iddia ile müvekkilimin boynuna ip bağlamak kolay değildir...

Vakit ilerlediğinden duruşma 17 Haziran Cumartesi günü bırakıldı.

BİR TAHLİYE

PERŞEMBE günü Anayasayı ihlâl davasının duruşmasına ve sanıkların sorgularına devam edildi. Bu celse sabık mebuslardan Naci Berkman da tahliye edildi. Ordu mebusu Atıf Topaçoğlu ile Rize mebusu Osman Kavrakoğlunun sorgularından sonra sıra Sakarya mebuslarından Naci Berkmana gelmişti. Sanık şu hususları belirtti:

— İşlerin düzelmesi için çok çalıştım. Hatta bu arada gruba bir teklif getirdim. Teklifimde şu hususlar vardı:

Anayasayı tadil etmek, bir Anayasa Mahkemesi kurmak. Memurların selâhiyet ve mesuliyetlerini tesbit eden kanunu çıkarmak. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ilga etmek. Matbuat Kanununu 1950 yılın daki hale getirmek. Seçim Kanununu yeniden ele alarak demokratik hale getirmek. Radyoda sadece hükümet icraatına ait konuşmalara müsaade etmek. İstinaf mahkemeleri kurmak. Hâkimlerin emekliliğini teminat altına almak. İktisadi düzeni sağlamak. Merkez Bankasını müstakil bir hale getirmek. Tesislerin açılışında büyük merasimler yapmak. Askeri tesislere yakın resmi binaları subay ve assubaylara kiralamak. Muhtaç hastalara bedava ilaç temin etmek. Partileri islâh edip üstün bir vasıf kazandırmak. Teşkilât kademelerinin bütün kongrelerini yapıp büyük kongreyi toplamak. Bazı kaymakamları vekâlet emrine almak nususlarına dair 20 madde lik bir teklifi gruba getirdim.

Tahkikat Komisyonuna, tahkikatın

neticesinde bir şey çıkmıyacağını bildiğim için rey verdim. Selâhiyet Kanunu muvazeneyi bozdu, rey verdim. Bu Anayasaya aykırı değil, fakat antidemokratik bir kanundur.

Burada Başsavcı Egesel söz alarak, Naci Berkmanın gruba getirdiği teklifin son derece enteresan olduğunu, esas hakkındaki mütalâa için bu konuşmalardan pasajlar almayı düşündüklerini belirttikten sonra 10 sahifelik kısmının okunmasını istedi. Okunduktan sonra yine söz alan başsavcı:

NACİ BERKMAN TAHLİYE EDİLDİ

— **N**ACİ Berkman hakkında bütün deliller tamamlandı. Bu konuşma da kendisinin mevkufiyet halinin devamına mahal kalmadığını göstermektedir. Bu bakımdan tahliyesini talep ediyorum" diyerek resen tahliye talebinde bulundu. On dakikalık müzakereden sonra Başkan Başol kararı açıkladı:

— Gereği düşünüldü, tevkif sebepleri kalkmış bulunan Naci Berkman hakkındaki tevkif müzekkeresinin geri alınmasına ve başka sebeplerle tutuklu değilse salıverilmesi için Divan Başsavcılığına tezkere yazılmasına oybirliğiyle karar verildi. Böylece Anayasayı ihlâl davasında Şevki Erkerden sonra ikinci olarak Naci Berkman tahliye edilmiş oldu.

Cuma günü de aynı davaya bakıldı. Sinop mebuslarından Ömer Özen:

— Bütün bu olaylardaki kabahat her iki partinin de üzerindedir. İktidarla muhalefetin yarı yarıya kabahati vardır. Meselâ İnönüye suikast yapılacağına C.H.P. de inanmaz. Fakat maalesef profesyonel politikacılar bu yola sapıyorlar. Nitekim memlekete o kadar dedikodu yayılmış ki, iktidar şark vilâyetlerini Ruslara verecek, Amerikalılara da fazla imtiyaz tanıyor deniliyordu. Ayrıca Türk kadınları hakkında da çıkarılan dedikodular yaygın haldeydi, dedi.

Tekirdağ mebuslarından Nureddin Aknoz ise şu ifadeyi verdi:

— Anormal propogandalar yüzünden seçim esnasında karışıklık çıkacağı seziliyordu. Bu bakımdan Tahkikat Komisyonuna rey verdim. Manevi baskı yapılmadı. Gayri meşru servetim olmadığı gibi meşrusu da yok. Dikta rejimini ordunun desteklemesi lâzım. Fakat Türk ordusu dik-taya gitmez.

Trabzon mebuslarından Halûk Çulha, Tahkikat Komisyonunun, bir kısım basındaki komünistlerin tesbit edilmesi için kurulmuş olduğunu söyledi.

Başol — Onun için kurulmadı. Basında bahsettiğiniz gibi komünist yok.

Bunun üzerine Çulha, fikir işçilerinin protesto hareketinden sonra Fa-

h Rıfki Atayın yazmış olduğu bir makaleyi okudu. Yazar makalesinde, kendi gazetesinde komünistlerin olduğunu ve 9 lar hâdisesinden sonra artık bu komünistlere müsamaha etmeyeceğini bildiriyordu.

Diğer bazı sanıkların sorgusu yapıldıktan sonra duruşma Pazartesi gününe talik edildi.

CUMARTESİ GÜNKÜ DURUŞMALAR

CUMARTESİ günü ise Vatan Cephesi davası ile İstanbul - Ankara davasının duruşmasına bakıldı. Vatan Cephesi davası karara kalmıştı. Fakat Adnan Menderesin avukatı Burhan Apaydın, Divanın bu davaya bakmağa selâhiyetli olmadığını belirterek itirazda bulunmuştu. Bu celse Başsavcı Egesel bu talebin reddi yolunda mütalâa serddetti. 15 dakikalık müzakereden sonra Başkan Abdullah Üner de Apaydının talebinin oy birliğiyle reddedildiğini bildirdi. Duruşma da karar için çarşamba gününe bırakıldı.

İstanbul ve Ankara olayları davasında ise sanıklar savunmalarına devam ettiler. Halûk Şamandan sonra konuşan Sebati Ataman şunları söyledi:

— "Descartes, mademki düşünüyorum, o halde varım demiş. Muhterem Başsavcı da bana mademki varsın, o halde suçlusun diyor. Yani, bir fiilî hukuki ortaya koymadan, cezalandırılmamızı istiyor. Sayın Başsavcı, delil bulamadığı kimsele- rin beraetlerini talep etmeyi büyük günâh saymış olacak ki, bir durumu ortaya koyuyor ve benim son Demokrat Parti kabinesinde bulunmamı ildamımı talep etmek için kâfi sebep sayıyor. Bu hakikatte yeni, orjinal bir buluş da değildir; tarihte görül- müştür. İnsanlar, inançları yüzünden aslanlara parçalattırılmışlardır; idam edilmişlerdir. Fakat bu tarih, zaman zaman insanları peşinden sürükleyen kolektif cinnetlerin, cina-

TALEBELERİN DİKKATİNE

Teknik Üniversite ve Teknik Okullar giriş imtihanlarına hazırlama kurslarımız açılmış bulunmaktadır. Kurslarımız, modern pedagojî usulleriyle yürütülecek ve garantili olarak imtihanlara hazırlayacaktır.

Müracaat Afyon Y. T. Okutma ve Yardım Cemiyeti Kültür Kolu Bşk. Şehremni İst. adresine yapılmalıdır.

D. A. 9

yetlerin tarihidir. Adaletin tarihi değil dir.

Abdullah Akerin oturarak yaptığı konuşmasını takiben sabık genel kurmay Başkanı Rüştü Erdelhan konuştu ve dedi ki:

— Ortaokuldan beri kanımı dökecek memleketine hizmet eden bir insan nasıl diktaya destek olur. Bu hususta tek bir vesika bulunmamıştır. Atatürk'ün, Fevzi Çakmak'ın ve İsmet İnönü'nün emrinde çalışan bir insan olarak şimdi bizzat ihtilali yapmadığımın cezasını mı çekiyorum. Bunu ince zekânıza bırakıyorum. İşte 46 senelik bir asker, 67 yaşında emekli bir orgeneral size hitap ediyor. Adalet, mantık ve vicdanlarınızda. Beraatime karar vermenizi istiham ediyorum.”

Sabık Emniyet Müdürü Cemal Göktaşın konuşmasından sonra da müdafaelara devam edilmek üzere duruşma çarşamba gününe talik edildi.

Kütüphane

SAMİ ÖZERDİM MESELESİ

Evet sevgili okuyucular; Sami Özerdim meselesi... Bu satırları okurken eminiz ki hepiniz dudak bükecek, pek çoğunuz bu adı ilk defa duymakta olmanın vereceği bir hayretle:

— Böyle bir mesele de varmış! diyeceksiniz. Evet, Anayasa meselesi, seçim meselesi, geçim meselesi, su meselesi, telefon meselesi gibi yüzlerce, yüzlerce gerçek mesele arasında, garibinize gitmesin, bir de bu mesele var, Ancak su farkla ki, bu, aslında -meselelik yönü bir tarafa- hiç bir şey değilken, zorla mesele haline getirilen bir meseledir.

Ankaralı okuyucularımızdan belki birkaçı, Ankarada yayınlanan bir iki gazete ile bir iki dergide bu "mesele" üzerinde kaleme alınmış bazı yazılar okumuşlardır. Türkiyemizin bugünkü hayatında bir sinek vızılması kadar bile bir ehemmiyet taşımadığı halde, "mesele" yi ele almaktaki maksadımız, bir zihniyeti çok açık şekilde ifade etmesindedir. Yani Sami Özerdim meselesi, bu adaki zata ait bir mesele olarak değil, yıllardan beri bir çok misallerin vermekte olan malûm bir zihniyetin faaliyet şeklini gösteren bir mesele olarak üzerinde durmaya değer bir mâna taşımaktadır.

SAMİ ÖZERDİM KİMDİR?

Sami Özerdim, Selânik şehrinin dönemlerle meskûn kasabaların dan birinde doğmuş Nabi Özerdim'in

in oğludur. 1918 de Trakya şehirlerimizden birinde dünyaya gelmiştir. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Macar Dilinden mezundur. Millî Kütüphanede memurluk, uzmanlık, bağ uzmanlık ve müdür vekilliği yapmış, bu son vazifeden istifa suretiyle ayrıldıktan sonra, Dil Kurumunda ve Ulus gazetesinde vazife almıştır.

Şimdi yurt dışında bulunan meşhur Sabiha Zekeriya - Mehmet Zekeriya çiftinin akrabası olan Sami Özerdim, gençliğinde, o yıllarda sayıları hayli çok olan milliyetçi dergilerde şiirler (!) yazmış, fakat milliyetçiliğin 1944 te yediği haince dar beden sonra, karşı cephenin yayın organlarında yazmayı tercih etmiştir. Son yıllarda bütün yazıları o karakterdeki gazete ve dergilerde çık maktadır.

"MESELE" NEDİR?

Yedi sekiz aydan beri Ankara'nın bir iki gazetesi ile bir iki dergisinde tekrar tekrar bahis konusu edilen ve ayrıca sözle dedikodusu ya pılmak suretiyle mesele haline getirilen meselenin özeti şudur:

Samî Özerdim, D.P. iktidarının son yıllarında Millî Kütüphane müdür vekilliği vazifesini yaparken çok baskıya maruz kalmış ve neticede kütüphaneden ayrılmak zorunda kalmıştır. 27 Mayıs inkılabından sonra bu büyük (!) haksızlık tamir edilmek gerekirken ve hatta Özerdim'e tarziye verilmesi lâzımken, bu yapılmamıştır. Halbuki Özerdim ile Millî Kütüphane, etle tırnak gibi, bir birinden ayrılması imkânsız iki varlıktır (!). Onun müdür vekilliği zamanındaki ilerici (!) hamleleri, Millî Kütüphanedeki gerici (!) tarafından resmî makamlara ters anlatıldığı için bu haksızlık olmuş ve neticede bütün ileri (!) hamlelerin üstüne sünger çekilmek suretiyle Millî Kütüphane eski gerici (!) hüviyetine bürünmüştür. Şimdi gericilerin (!) elinde bulunan Millî Kütüphaneden ilerici (!) unsular temizlenmeye çalışılmaktadır. Netice : Özerdim Millî Kütüphanenin başına getirilmelidir!

Bir kısmı Özerdim'in, diğerlerinin bir ikisi Millî Kütüphanede eski (!) veya şimdi vazifeli memurlarla bazıları (!) kütüphane ile ilgisiz yazarlar tarafından tekrar tekrar ileri sürülen bu iddianın gerçekte ilgisini tesbit edip umumî efkârâ nak letmek üzere, üç dört kişilik Düşünen Adam ekibi faaliyete geçti. "Mesele" nin aslının öğrenilebileceği yer elbette Millî Kütüphane olabilirdi. Ekibimiz bu müessesede iki ay kadar Şarlok Holmes'lere taş çıkartacak bir şekilde çalıştı. Okuyucu ve araştırmacı pozunda günlerce, haftalarca memur odalarında bilgi topladı. Süreli Yayınlar, Biyografi, Bibliyografya, Yeni Türkçe Eserler servislerindeki araştırmala-

rimız (!) sırasında bir çok bilgiler toplamak imkânını bulduk. Bilhassa Devrimci, Forru... v.s. gibi dergilerin koleksiyonlarını incelediğimiz (!) Süreli Yayınlar servisindeki çalışmalarımız (!) sırasında hanım memurlardan topladığımız malûmat, meselenin mahiyetini tamamen aydınlatmaya kâfi geldi.

ÖZERDİM VE MİLLÎ KÜTÜPHANE

Millî Kütüphane, bilindiği gibi, Adnan Ötügen tarafından kurulmuş bir müessesedir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bır tirdikten sonra Almanya'da 4 yıl kütüphanecilik öğrenimi yapan Ötügen, Türkiyeye döndükten sonra harekete geçmiş ve şimdiki Millî Kütüphane binasını uzun bir mücadele sonunda bu işi tahsis ettirerek, daha önce küçük bir odada temelini attırdığı müesseseyi bu güzel binaya nakletmiştir. O tarihten, Almanya'ya kültür ataşesi ve öğrenci müfettişi olarak gittiği 1957 yılına kadar kütüphanenin müdürlüğünü yapan Ötügen, örnek bir müessese meydana getirmiştir. Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde açtığı kütüphanecilik kursunda yetiştirdiği, çoğu bu fakülte öğrencisi veya mezunu gençleri Millî Kütüphaneye almış, onların hemen pek çoğunu Amerika'ya veya Avrupa'nın çeşitli ülkelerine göndererek kütüphanecilik bilgilerini arttırmış, bu suretle çoğu bu alanda uzman gençlerden mürekkep bir kadro ile Millî Kütüphaneyi Avrupa'da bir müessese haline getirmiştir.

İşte Özerdim de bu gruptan, yani Adnan Ötügen'in yetiştirmelerinden birisidir. Ancak şunu da kaydetmeye mecburuz ki, Ötügen, Özerdim'i yetiştirdiği diğer elemanlardan daha çok tutmuş, onu kütüphanenin baş uzmanlığına kadar yükseltmiş, ayrıca uzun yıllar idare ettiği Ankara radyosu kütüphane satını da kendisine bırakmak suretiyle, adının duyulmasını sağlamıştır. Bu da yetmiyormuş gibi, Almanyaya giderken, Özerdim'in Millî Kütüphaneye müdür (kadrosu - bitirilmemiş) olmadığından müdür vekilliği olmasını sağlamıştır.

Fakat Özerdim'in bu kadar başarılı hiç de başarılı geçmişi değildir. Çünkü, bizzat kendisinin de sık sık söylediği ve itiraf ettiği gibi, Özerdim, idarecilik yapacak yaratılıştaki bir insan değildir. Ayrıca Ötügen gibi kudretli, otokratik ve çok sevilen bir müdürden sonra Millî Kütüphanenin başına gelmesi de onun hesabına bir talihsizlik olmuştur. Özerdim, Adnan Ötügen'den sonra Millî Kütüphaneye müdür olmayı, Atatürk'ten sonra Türkiyeye cumhurbaşkanı olmak gibi bir şanssızlık saydığını bir çok kereler ifade etmiştir.

Özerdim'in Millî Kütüphanedeki müdür vekilliği, bu müessesede büyük bir huzursuzluk yaratmış, bu yüzden kütüphaneden ayrılanlar olduğu gibi, kırılarak çalışma gücünü kaybedenler de görülmüştür.

SEBEPLER

Ötüken zamanında yıllarca devam eden ahenkli havanın Özerdim'in müdür vekilliğinin daha ilk aylarında kaybolmasının ve Millî Kütüphaneyi bir huzursuzluk havasının kaplamasının sebepleri çeşitlidir.

Huzursuzluğun mühim bir sebebi Özerdim'in idareciliğinin kifayetsizliğidir. Bu kifayetsizlik, başuzmanlığı zamanında kendisiyle yakın arkadaşlık yapan ve çoğu hanım olan kimseleri kendisinden uzaklaştırmıştır. Kütüphanenin bazı işlerini, kendisine sekreter olarak aldığı ücretli bir hanım memurun eline bırakması da hem huzursuzluk, hem de dedikodu yaratan sebeplerden biri olmuştur.

İdari kifayetsizlikten doğan bu huzursuzluğa, daha ehemmiyetli olan diğer başka huzursuzluk sebeplerini de eklemek gerekmektedir. Bunlardan dedikodusu en çok yapılanlardan bazıları şunlardır:

Özerdim, 2 süreli yayın okuma odasından birisini kapatıp bu salonu resim galerisi yapmış, bu suretle dergi ve gazete okuma yerinde bir sıkışıklık meydana gelmiştir. Galeri haline getirilen salonda açılan resim sergilerinin çoğunun gerçek sanat değerinden uzak, hatta bazılarının sol temayüllü kimselerin resimlerine ayrılması hiç de hoş karşılanmamıştır. Bilhassa, aslen Lehli olan bir hanımın sergisinde teşhir olunan resimlerden üç tanesi, millî emniyet mensuplarının Millî Kütüphaneye gelmelerini gerektirmiş, bunun üzerine bu tablolar ortadan kaldırılmıştır.

Özerdim'in müdür vekilliği zamanında Millî Kütüphane ile bu kütüphaneye bağlı diğer kütüphanelere bazı sol temayüllü ve hattâ sicilli yazarların kitaplarından hayli miktarda alınmıştır.

Özerdim zamanında, Millî Kütüphaneye pek çok sayıda resim ve tablo satın alınmıştır. O kadar ki, bu tablolar kütüphanenin çalışma odalarına varıncaya kadar asıldığı halde yine bir kısmı için yer bulunamamıştır. Ve bu resimlere devlet hazinesinden bol bol para ödenmiştir. Meselâ, Özerdim tarafından kütüphaneye memur olarak alınıp bir servisin başına getirilen ve son zamanlarda hâmisinin lehine yazılar yazıp dedikodular yapan adı dahi kimse tarafından bilinmeyen bir gencin bir tablosuna 2.000 lira ödenmiştir. (Rakam yanlış değil, evet tam 2.000 Türk lirası!..)

Özerdim zamanında meşhur solcu

Abdülbaki Gölpinarlı, bir memurun odası boşaltılıp odaya karyola ve diğer lüzumlu (!) eşya konulmak suretiyle, Millî Kütüphanede 15 gün kadar misafir edilmiştir! Gece gündüz aralıksız kafa çekme, hanımlar gibi makyaj yapma ve takunya ile gezme gibi orijinallikleri (!) olan Gölpinarlı'nın bu misafirligi, hal ve hareketleri dolayısıyla, hem kütüphaneye mensuplarını, hem de okuyucuları hayli rahatsız etmiştir.

Özerdim zamanında bazı usulsüz alışverişler yapılmıştır. Meselâ, hiç de lüzumu olmadığı halde, Millî Kütüphaneye 7.000 liraya bir marangoz takımı satın alınmıştır. Bu güzel takım o günden bu yana bir köşede durmaktadır. Sonra, otuz bin küsur lira ödenmek suretiyle (fakat hiç görülmeyen) satın alınan bir otomatik (!) santiralin, Millî Kütüphaneye gelince yarı otomatik olduğu görülmüştür.

Özerdim, mesai arkadaşlarının çağışmalarını beğenmediğini, birbiri arkasına tamimlerle ilân edip dururken, kendisi radyo kitap saati ile çeşitli gazete ve dergilere yazdığı (hepsi birbirinin ufak tefek değiştirmeleri olan) bibliyografyaları (!) hep mesai saatlarında hazırlamıştır. Bunların kütüphanenin makinelerinde devlet kağıtlarına yazıldığı ve bazılarının müessesenin personeline daktilo ettirildiği de herkesin bildiği bir gerçektir.

Özerdim zamanında Millî Kütüphane kadrosuna sol temayüllü bazı elemanlar alınmıştır.

İşte bunlar ve bunlara benzer diğer birtakım olaylar, Özerdim'in iki yıl kadar süren müdür vekilliği zamanında, Millî Kütüphaneyi, başta "millî" lik özelliği olmak üzere bir çok vasıflardan yoksun bir hale getiren sebeplerdir.

Ötüken zamanında bir ahenk yuvası halinde olan ve üniversite mezunu bir çok gencin müesseseye girebilmek için sırada beklediği Millî Kütüphaneyi böyle huzursuz, ahenk siz, dedikodularla çalkanan ve seçkin elemanlarından bir kısmının yuvayı terkettiği bir yer haline getiren Özerdim, belki de bu işlerden vicdanen azap duyarak bir çok defalar istifa dilekçeleri yazmış, fakat Ötüken'i sevenler, onun bıraktığı bir inşaf diye, kendisini istifadan vaz (!)

geçirmişlerdir. Sık sık tekrarlanıp duran bu oyunun bir tanesinde, yeni bir istifaya kimse aldırılmayınca, Özerdim, dilekçeyi vekâlete göndermiş, üç dört ay kadar bir zaman sonra istifası kabul olununca Sami Özerdim iki yıldanberi kimseyi tayin etmediği başuzmanlık görevine dönmüştür.

Özerdim'in, Millî Kütüphanedeki hayatı (!) ile yedi sekiz aydan beri birkaç günlük gazete ile birkaç okunmaz maz dergide bir büyük (!) haksızlık şekline sokulmak istenen mesele işte bundan ibarettir.

Fakat Özerdim ile Millî Kütüphanedeki ülkü (!) arkadaşlarından birkaçının ve bir iki dış yazarın yedi sekiz aydanberi devam ettirmeye çalıştıkları kampanyada, bu gerçeklerin üstüne sünger çekilmekte ve mesele tamamen başka bir cepheden ele alınmaktadır. Bu suretle Özerdim, D. P. iktidarının gadına uğramış bir zavallı (ve hem de bir kahraman!) diye gösterilmekte, o ve arkadaşları ilericiler (!), bu adi oyunu kabul etmeyen ve kendilerine katılmayanlar da ki içlerinde tanınmış ve şahsiyet sahibi bir çok kimse bulunmaktadır) gericiler (!) olarak ilân (!) olunup durmaktadır.

Malûm olduğu üzere, ilericilik ve gericilik, Kremlin menzeli kelimeler veya mefhumlardır. Moskova'nın emellerine engel olan her şahıs gericici, kızıl fikri köstekliyen her fikir geridir. İleri ve ilerici olmak için tamamen aksi yönden olmak gerektir. Aylardan beri devam ettirilen bu kampanyada ise iddiaların siktet merkezi bu ilericilik - gericilik mihriveri etrafında döndürülmektedir. İşte bizim, bu sinek vızlıtı kadar ehemmiyeti olmayan meseleyi ele alımızın sebebi de budur. Sami Özerdim'den sonra tekrar millî bir müesseseye haline gelme yolunda olan Millî Kütüphanenin bu vasfı kazanmasını istemiyenler tarafından açılan bu kampanyanın mahiyeti de bundan başka bir şey değildir.

Sami Özerdim meselesi, bu tip oyunların tipik bir örneği olduğu içindir ki üzerinde durduk. Bu konuda söylenecek daha çok sözümüz var ama, şimdilik bu kadarla yetiniyoruz. Gerekiirse, topladığımız diğer bilgileri ve meselâ Özerdim'in Millî Kütüphanedeki meşhur aşk vakâlesini vesaireyi de açıklayacağız.

2. CİLDİMİZE BAŞLADIK

Kıymetli okuyucularımızdan gördüğümüz alâka sayesinde bu sayımızdan itibaren 2 cildimize başladık. Mecmuamızın 24 sayılı cildlenerek satışa arz olunacaktır. Bu hususta kıymetli okuyucularımıza içindeki sayılarımızda mufassal malûmat vereceğiz.

Düşünen ADAM

ULAŞTIRMA

DENİZCİLİK BANKASI

Tetkik heyetleri gezide

"Uçun turnalar uçun..."

O rtaboylu, saçları kırışmış, iri gözlerini merakla etrafta dolaştıran adam, Denizcilik Bankasının 3. kat koridorlarındaki odalardan birinin kapısına elini uzattı. Kapıyı itti. Fakat kreme boyanmış kapı açılmadı. Kilitli idi... Adamın kapalı kapı önünde şaşkın şaşkın etrafına baktığını gören odacılardan biri koşarak geldi ve ziyaretçinin merakını izale etmek için:

"Kâzım beyefendi yoklar" dedi. Ziyaretçi, Denizcilik Bankasında aranılan şahısların kolay kolay bulunamayacağını biliyordu ama, aradığı adam Umum Müdür Muavinlerinden biri olduğu için bulunmamasını hayretle karşıladı ve sordu:

"Acaba nerededir? Ne zaman teşrif eder?.."

Odacı, tasarruf maksadı ile, hakkı olan elbisenin kendisine verilmeyişindeki adaletsizliği hatırlayarak bu suale gülme ile karışık şu cevabı verdi.

"Efendim. Kâzım beyefendi 3 haftadan beri Avrupadadır..."

Doğrusu islenirse, tasarruf için banka merkez binasının koridorlarındaki fazla elektrikleri söndüren zihniyet, bazı şahısların Avrupa tetkik seyahatlerine müsamahakâr davranıyordu.

Kâzım Öge, Amirallikten emeklilikten sonra Denizcilik Bankasının Umum Müdür muavinliğine tayin edilmişti. Doğrusu bu vazifesinde azami titizlikle çalışıyordu. Bilhassa Bankanın Umum Müdürü emekli Albay Sermet Gökdenizle günlerce başbaşa verip iyi neticeler, iktisadi sonuçlar almaya çalışıyorlardı. Hele bir keresinde, Almanyada inşa edilen 6 adet açık deniz romorkörünü tasarruf maksadı ile Tuna nehri üzerinden getirme fikri üzerinde çalışmışlar, hattâ bu konuda yazışmalar yapmışlar fakat en sonunda, romorkörlerin Tuna nehri üzerindeki köprülerin altından geçecek kadar kısa boylu olmadıklarını farketmişlerdi!.. Yani işin gerçeğini söylemek gerekirse emekli amiral elinden geldiği kadar çalışıp didiniyordu.. Bu çalışkanlığı sebebi ile de, "Yunanistan ve Türkiye arasında feribot, yani hem araba, hem de yolcu nakledebilen gemilerin işletilmesi" fikri ortaya atılınca, kendisini bu işe vermekten alkoyamadı.. Uğraştı, didindi ve nihayet feribot mübayası işi için bu şartların yazıldığı tarihten bir ay ön-

ce beraberindeki iki kişilik heyetin başkanı olarak Avrupaya gitti..

Emekli amiralin Avrupaya gitmesi gerçekten lâzımdı. Zira feribot meselesine Bakanlık ta yakın ilgi gösteriyordu.

DİĞER HEYETLER

Denizcilik Bankasında 27 Mayıs inkılabından sonra çalışanlar dolmuştu.. Onun için kimse yerinde durmıyordu. Evvelki iktidar zamanında "şilep mübayaası için Avrupaya gidiyoruz!" diye yola çıkıp sesleri ye ni dünyadan gelen heyetlere özenenler, kredili şilep mübayaası fırsatını kaçırmayacaklardı. Nitekim Şilepçilik İşletmesinin Müdür Muavini İsmail Akant başkanlığındaki 5 kişilik bir heyet 4 ay evet yani 120 gün, Avrupada kalmış ve 5 gün önce yurda dönmüştür. Geçenlerde limanımıza gelen ve "Gençlik" adını taşıyan şilep bu heyet tarafından satın alınmıştır. Doğrusu şu Avrupalılar da formaliteden yana bizden geri kalmazlarmış... Baksanıza, 4 aylık bir tetkik ve çalışmadan sonra sadece bir şilep!.. Ayol şimdi, Japon tezgâhlarının ayda 2 şilep inşa ettiğini söylersek gene mi biz Denizcilik Bankasının düşmanı olmakla itham edileceğiz?.. Edilsek de gene gerçeği söylemek bizim ödevimiz. Avrupada 4 ay dolaşıp dönen heyet mensupları, aldıkları şilebin "kelepir" olduğunu iddia etmektedirler. Kimbilir? Kim anlar?.. Konuşan ihtisas sahibi yok!..

TAYMIS KIYILARINDA

(Taze Viskiler..)

Doğrusunu söylemek gerekirse Avrupa seyyahlarının en şanslılarını, İngilterede inşa ettirilen şehir hattı gemilerini tetkike giden 4 kişilik heyetin mensupları teşkil ediyordu. Filhakika bir meşhurun: "İnsanlar mezarı girmeden mesut mudur, değil midir? Anlaşılmas." sözü vardır ama, gene de memleketi Türkiye olup ta, devlet babanın kasasından ödenen dövizlerle Londranın sisli bulvarında hiç olmazsa haftada bir gün dolaşıp ve gene hiç olmazsa beктаşi babasının dediği gibi:

"Akşamdaaan Akşamaaa!.." halis muhlis viski yuvarlamak saadetin mevcudiyetini ifade eder.. Hele bu hal bir seneye yakın bir zamandan beri devam eder de, üstelik aksaması ihtimali çok az olursa, yani iş garantilenmiş bulunursa, o zaman bu heyet mensuplarına bakıp teker teker hepsi için:

"Bunlar mesut insanlardır" demek suç olmaz. Hele hele Denizcilik Bankasının başında herşeyden habersiz olduğu artık olaylarla iyice anlaşılabilir bir Umum Müdür olursa o zaman Taymis kıyılarındaki heyet mensuplarına:

"Rahatınıza bakın.. Hakkınızdır." demekten başka elden ne gelir?.. De

nizcilik Bankası İngilteredeki tersanelere 9 adet acap mekanizmalı şehir hattı gemisi sipariş etmiştir. Bunlar zaman zaman, orada heyetin bulunmasına rağmen arızalanmış ve nihayet içinde bulduğumuz ayın başında güç halle yola çıkarılabilmıştır. Bu hale göre heyet daha 7 geminin inşası bitinceye kadar Londrada Denizcilik Bankasının emekli Albay umum müdürü, müdürler heyeti şerhine viski kadehi kaldıracaktır, Gerçekten afiyet olsun.

KIBRIS GECELERİ

"Kuşların dili.."

Denizcilik Bankasının heyetleri sayısı bitecek gibi değildi.. Herkes kendince bir yol tutturmuştu. Ama doğrusu ya Avrupa yolu da açılmıştı. Mevsim gelmişti. Şimdi bir yolunu bulupta Avrupaya gitmek lâzımdı. Bir heyette Kıbrıs yoluna düştü. Mesele cidden mühimdi. Mersin ile Kıbrıs arasında vapur seferi yapılması düşünülüyordu. Eeeee?. Bu kadar mühim bir mesele tetkik heyeti olmaksızın halledilemezdi.. İki kişilik heyet ikinci defa Kıbrıs yollandı. Meseleyi yerinde tetkik gerekti.. Ancak bu mesele için Kıbrıs heyet gönderildiğini duyanlar ellerini kaskılarına koyup gülmeye başladılar. Gülmekte yerden göğe kadar haklı idiler. Zira Mersinle Kıbrıs arasında vapur işletmeyi düşünen Denizcilik Bankası daha Marmaradaki seferleri yapmak kudretinden acizdi ve bir ara Ayvalık vapuru bozulduğu için Bandırma seferlerini tatil etmişti.. Ve bu banka, bu bankanın idarecileri kalkıyorlardı da Mersin ile Kıbrıs arasında vapur işletmek için Kıbrıs tetkik heyetleri gönderiyorlardı.. İşte için işyüzünü bilenler buna gülüyorlardı. Ama öte tarafta Denizcilik Bankasının idarecileri başta Umum Müdürleri Sermet Gökdeniz olduğu halde, işlerin iyi gittiğini iddia ediyorlardı ve hay Sermet Gökdeniz, çekleri yazan düşünen ADAM'ın mu habirine:

"Mecmuanız benim sayemde satış yapıyor!.." diyordu.. Bütün bunlara rağmen heyet Kıbrıs gecelerinin tatlı rüyalarını görüyordu..

JAPONYADAKİLER

"SAYANORA.."

Londradan sonra heyetlerin en şanslısını, Uzak şark yolcuları teşkil ediyordu.. Bu heyet cidden çok şanslı idi. Zira 13 insan 13 aydanberi Japonyanın, renkli rüyalar ülkesi Japonyanın ılık akşamlarında Denizcilik Bankası ile Şilepçilik İşletmesinin dünya durdukça varolmasına ellerini açabildikleri kadar havaya doğru açarak dua ediyorlardı.

13 kişi tam 13 aydır Japonyada idi. Ve daha da 1962 yılının ortalarına kadar orada kalacaktı. Öylesine kalacaktı ki, tapusunu almışcasına kala-

çaktı.. Ve Türkiyede sıvri akıllı bir gazeteci çıkıp, Denizcilik Bankasının emekli albay umum müdürüne bu heyetlerden bahsedip:

"Beyefendi bu heyetler hakkında bilgi verir misiniz?." diyecekti ve emekli albay umum müdür de şu cevabı verecekti:

"Usuldendir efendim. Bir yerde gemi yapılırken orada heyet bulunur!." Ama birisi çıkıp ta bunun ardından:

"Beyefendi Kâzım Paşa da mı gemi inşa ettiriyor?." diye sual sorsaydı herhalde alacağı cevaptan tatmin olmayacaktı.

Fakat bütün bunlar oluyordu ve olacaktı. Zira Denizcilik Bankası, 27 Mayısın yıldönümünde her ne kadar merkez binası ile işletme binalarının üzerine "27 Mayıs'ta uyandı" dövizini aşmışsa da eskisinden beter bir halde uykusuna devam ediyordu!..

BİR PASO HİKAYESİ

"Ya sizdeki bay Demirci?.."

Kadıköydeki iskelede hareket eden "Dolmabahçe" vapurunun cidden cenâtilmen ve efendi kaptanı Münür Ege men, kaptan köşkünün bulunduğu bölmenin demir kapısını açarak, orta boylu, gözlüklü, sırtı hafif kamburlaşmış yaşlı bir zata şu şekilde hitap etti..

"Buyur beybabacığım."

"Dolmabahçe" vapurunun kaptan kamarasına giren yaşlı zat bir ke nara oturduktan sonra elini cebine sokarak yeşil bir bilet çıkardı ve Münür Egemene' göstererek:

"Biletimi aldım da geldim" dedi. Bu zat 30 senesini şehir hatları vapurlarında kaptanlıkla geçiren meşhur "Yusuf kaptan" idi ve senelerce hizmet ettiği idare kendisine bir paso vermeyi çok görüyordu.. İşletmeden emekli olanlar bu dert ile dolu idiler. Denizcilik Bankası Pnum Müdürü şarkıcılara ve hastahane başhekimlerine dış hatlar için "Permi" imzalıyordu ama, yıllarını taaaa Sirketi Hayriyedenberi şehir hattı vapurlarında harcayanlara bir şehir hattı pa sosunu çok görüyordu.

Emekliler birleşerek bir cemiyet kurmuş ve birlikten doğan kuvveti denemek için müracaatlarını yenilemişlerdi. Yenilemişlerdi amma, bu sefer de Denizcilik Bankasında sert bir kayaya çarpmışlardı. Bankanın tarife etüd müdürü bay Ferit Demirci karşılarına çıkmış ve kendilerine paso verilmesine nizamname, talimatname ve kanun maddeleri bakımından imkân olmadığını söylemişti.. Emeklilere "paso" verilmiyordu. Umum Müdür Sermet Gökdeniz ise paso kontenjanını doldurmuştu.

Bay Ferit Demircide 27 mayıs inkılabından sonra yaş haddi ile emek liye sevk edilmiş ve bilâhare 100 lira yevmiye ile gene aynı vazifeye ücret li olarak tayin edilmişti. Ferit Demirci de emekli idi ama bay Ferit

Köprünün altından hayli su geçti

M. Zeki SOFUOĞLU

sipleri nerede, onlar nerede..

Bu gibiler, Türk halkını câhil, gafil, seirderün sanırlar; elli yıl önce zannettikleri gibi biçâre; otuz yıl önce zannettikleri gibi za yıf, bitâp, ışksız; onbeş yıl önce zannettikleri gibi doğru, dürüst rey kullanmaktan âciz ve demok rasiden bibehe (!) sanırlar.. Hal buki, evet halbuki köprünün altından coook su geçmiştir! Bu halk, helvâ'ya "halva" der ama "helvâ" nın ne olduğunu gayet iyi bilir! Türk, son iki asırda gelip geçenleri; niçin medeniyet, kültür ve teknikte ilerlemesi gerektiğini; iktisaden kalkınma zarûretinin sebep ve hikmetini; rıyâset ve askerlik yönlerinden devletimizin niçin çok kuvvetli olması icâb ettiğini; komünizmin niçin baş düşmanımız olduğunu; kızıl tehlike ile niçin sonuna kadar savaşmak gerektiğini gayet iyi -hem de aydın geçinenlerden daha iyi- anlar, anhyor ve anlamaktadır. Türk, Büyük Atatürk'ün yaptığı inkılabların gerçek mâhiyetini çok iyi keşfetmiş, fehmetmiş ve bütün ruhu ile benimsemiştir. O kadar ki, bu aziz millet, ne Atatürk'ten ne de bağılı bulunduğu milliyetçi ilkelere den soğutmağa, vazgeçirtmeğe imkân tasavvur olunamaz.

Biribirlerine saman altından - saman üstünden, gizli veya açık, çeşitli menfaat bağlarıyla bağlanmış gözükken sözde politikacı, sözde gazeteci, sözde aydın zümre sunu iyice öğrensin, bilsin ve kafasına yerleştirsin: Bu millet, kendi kafalarında ve hayâlâhâ nelerinde tasavvur ettikleri gibi değildir; bu millet, kendilerini iyi ce teşhis etmiş ve tam hüviyetleri ile tanımıştır. Türk, "leb demeden leblebiyi anlar"; "dudaklarını dömelâşinden Ömer deneceğini keşfeder!." Binâenaleyh, bu millet karşısında "sûret-i haktan" değil, oldukları gibi görünmeli, samimi olmalı; neye taraftar iseler onu müdafaa etmelidirler. Te miz kitleleri aldatmak belki kolaydır; lâkin aldatıldıkları fark eden bu kitlelerin tepkileri çok şiddetli olur. 27 Mayıs Millî İnkılabı ve Yassında kulaklarda küpe olmalı!

Memleket ve milletimizi bundan elli, hattâ otuz, hattâ hattâ onbeş yıl önceki durum ve seviyede sanmak büyük bir hatâ olur. Bu hatâyı politikacılarımız, gazetecilerimiz, aleblâk aydınlarımız yaparlarsa; bu gibilerin politikacılığı da, gazeteciliği de, mü nevverliği de çok söz götürür. Açıkça ifade edelim ki, bu elli, otuz, onbeş yıl zarfında "köprünün altından hayli su geçmiş tir."

Atatürk'ün önderlik ettiği inkılâp ve hamleler, memleketimizi zihniyet ve tutumunu kökünden değiştirmiş bulunuyor. Bugün teknik, iktisat, sanayi ve ticaret alanlarında yurdumuzun ulaştığı seviye, geçmiş yıllarla aslâ kı yaslanamaz. Düşünelim ki, Anadolu'daki Rumların, Yunanistan'daki Türklerle mübadelesi yapılırken birçokları telâş etmişler; memleket iktisadiyat ve ticaretinin gökmesinden endişelenmişlerdi. Meselâ, hiç olmazsa Fethiye, Marmaris ve Bodrum'daki Rumların yerlerinde bırakılması, zira onlar giderse deniz zümreciliğinin mahvolacağı ifade edilmişti. Atatürk, bu türlü telkinlere hiç iltifat etmedi; Türklerin boşalan iş sahalarını sür'at ve mahâretle dolduracaklarına emindi. Nitelikim de öyle oldu. Bii yük Kumandan, her gerçek vatansever ve milliyetçi gibi, milletine ve onun yüksek kabiliyet ve evsâfına yürekten inanmış, imân etmişti. O, milletine üstün değer veriyor ve Türkle olmağı en büyük iftihar ve gurur vesilesi sayıyordu.

Bunları niçin yazıyoruz? Sayın okuyucularımız elbette anlamışlardır. Bugün, Atatürk'ün izin de olduklarını iddia eden, Atatürk çülüğü kimseye bırakmak istemeyen öylelerine rastlıyoruz ki, Anadolu ile, halkla ilgi ve bağı rı kı kadar dahi yoktur. Halk namına bilip gördükleri evdeki hizmetçi, apartmandaki kapıcı veya sokaktaki seyyâr satıcıdır. Onlar, her şeyi bildiklerine kanıdırler; halkı ne yakından tanıma yı isterler; ne de halkla teması, yakından tanışmaya tahammülleri vardır. Snupturlar, aristokrasi snopu.. Atatürk, Atatürk pren-

Demirci emekli olmasına rağmen cebinde emeklilere kanunen verilmesi imkânsız olan "paso" lardan birini taşıyor ve şehir hattı vapurlarından çıkarken kapı kontrol memurlarına "Paso!.." deyip, elini kolunu sallayarak geçiyordu. Ve kimse de kendi sine:

"Hani emekliler paso alamıyordu? Siz bu pasoyu nasıl aldınız?" diye sormuyordu, Sormuyordu zira Denizcilik Bankasında herşey olabiliyor du...

BİR TAVZİHİN CEVABI

"Yalancının mumu"

Düşünen ADAM'ın 23. sayısında Denizcilik Bankasının umumi duruma ethak yakışan, ancak Şehir Hatları İşletme Müdürünü mümeyiz vasıfları ile taban tabana zıt bir müfettişten bahsetmiş ve bu müfettişin insanı hatırı için soyadını yazmaksızın, işletmeden uzaklaştırılmış olduğunu ve tazminat olarak ay rıldığını ancak 27 Mayıs inkılabından sonra tekrar avdet ettiğini, geceleri kontrole çıkıp fazla mesai dediğini, bundan ayrı da Kadıköydeki iskelenin memurlarından birine otomobili için şoför buldurduğunu, pazarlığı da başmemurun masasında yaptığını yazmıştı.

Soyadı Songür olan bu müfettiş, Düşünen ADAM'ın ulaştırma muhabirini yalancılık ve iftiracılıkla itham eden bir tavih göndererek, gerçekleri komik bir mantıkla inkâra yeltenmiştir. Zeki Songür isimli şahıs, yazılarımızı hayretle okuduğunu belirttikten sonra bunların hayalhanemizden çıktığını yazmış ve D.P. iktidarı zamanında Şehir Hatlarından uzaklaştırılmamış olduğunu, Bankanın muvafakatı alınarak vazifesini İşçi Sigortalılarına naklettiğini öne sürmüştü.

Anlaşılan bu müfettiş, tavihini yayınlamak sureti ile işin içyüzünü bil meyenleri kandıracağı gibi, bu sütunun yazarını da atlatacağı aldanişına mağlûp olmuştu. Okurlarımıza gerçekleri yazdığımızı ispat için bir nebze maziye dönüş tahammülü göstermelerini rica edeceğiz. Belki böylece herkesi kendisinden aptal zanneden ve kendisini dev aynasında gören

bir müfettiş te hatıralarını yaşamak fırsatını kazanacaktır.

Sene 1955: Şehir Hatları İşletmesinde bir kaynaşma var. Yeni bir İşletme Müdürü gelmiş. Faruk Erler. Kontrol Servisinin şefi de olayları inkâr eden şimdiki müfettiş Zeki Songür. Yeni müdür vazifeye başladık-tan sonra yeni bir çalışma düzeni kurmuş. Hasılât ve muhasebe servislerini birleştirip ikisini bir şeflikte toplamış ve muhasebe servisinin şefini bu makama getirmiş. Kontrol servisinin şefliğine de, hasılât servisinin şefini tayin etmiş. Zeki Songür ise ortada kalmış..

Her insan fikrini doğrudan doğruya söylemez. Bu şart değildir. İşletmenin o zamanki müdürü de tutup Zeki Songür'e "Efendi seni kovdum!.." dememişte, bu zatı işinden alıp açıkta bırakmış.. Şimdi izan sahiplerinin insafına sığınırım bu durumun gerçek mânası işten uzaklaştırılma demek değil de nedir?

Kadıköy iskelesindeki memurları vasıta ederek arabasına şoför kiralayan Zeki Songür, umum müdürlük emrine verilmiş ve o zamanki tabirle "torbaya atılmıştı" işsiz kalan ve ne olacağı hangi vazifeye getireleceğihakkında bilgisi olmayan şimdiki müfettiş, dışarda kendisine iş aramış ve nihayet İşçi Sigortalılarına naklini yaptırıp gitmiş. Giderken tazminat almamış. Halbuki biz aldığımızı yazmışız. Burada hatamızı düzeltiriz. Ama tekrar ediyoruz. Zeki Songür DP iktidarı devrinde vazifesinden uzaklaştırılmıştır. Ve herhangi bir kimsede, durumu tetkik edilmeden, incelemeye tâbi tutmadan vazifesinden uzaklaştırılmaz. Nihayet inkılâp olmuş ve Zeki Songür işletmeye yeniden gelmiş.. Şimdi lütfen mantık sahibi okurlar söyleyiniz. Yazdıklarımız gazeteci muhayyilesinin eseri midir?.

Geceleri vazifeye çıkıp fazla mesai aldığı meselesine gelince. Bu noktada Zeki Songür'e bir insan, Şehir Hatları İşletme Müdürlüğüne de, bu de rece mantık ve izandan mahrum hattâ kendi yazdığını anlamayacak derecede bir memur çalıştırdığı için gerçekten acıyoruz. Zira Zeki Songür,

gür, geceleri mesai yapıp fazla ücret aldığı hakkındaki yazımızı "yazı sahibinin kulaktan dolma haberlere iltifat ettiğini göstermektedir" diye vasıflandırıyor. Yani biz gerçeği de gül de, kulaktan dolma haberi yazıyor musuz. Daha açıkçası, yalan yazmışız. Böyle bir şey yokmuş. Pekiyi. Buyurun müfettişin kendi tavihinde ki şu cümleyi. Diyor ki:

Denizcilik Bankası, Şehir Hatları İşletmesinde gece vazifeye çıkıp fazla mesai alan tek şahsın ben olmadığımı hatırlatırım.." Demek ki müfettiş geceleri fazla mesai alıyormuş.. Öyle ise nerede bizim kulaktan dolma haberimiz?.. Gerçeği daha bir garip inatla inkâr yoluna sapmanın ve olayları tevil etmenin bundan daha güzel misali olamaz.. Bu duruma en çok prensipleri dininin akideleri gibi sayan ve onlara bağlı olan İşletme Müdürünün üzüleceğini biliyoruz ama elden ne gelir?. Bir takım insanlara körü körüne inanmanın mah zurları elbetteki olacaktır. Bu da bunlardan biridir..

Ve nihayet otomobil kiralama meselesine gelelim. 23. sayıdaki yazımızın esasını teşkil eden otomobil kiralama ile ilgili meselede, Zeki Songür anlaşılıyor ki çok sinirlenmiş. O kadar sinirlenmiş ki, kendisinden ve bu satırların yazarından başka 3 şahidi bulunan olayı külliye inkâr edip, bu yazıyı kaleme aldığımızdan ötürü bizi yalancılık ve iftiracılıkla itham etmiştir.

Artık anlaşılmıştır ki bu şahıs, maziye hem de yakın maziye unutmak hastalığı ile malûl bulunmaktadı. Bu sebeble olayı şahitlerinin ismini vererek burada nakledeceğiz.

28 Mayıs 1960 pazar günü idi. Saat 14 sularında, Şehir Hatları İşletmesinin müfettişi Kadıköydeki iskelenin memur odasına girdi. Elleri arkasında idi ve gözlerinde güneş gözlüğü vardı. İskelenin polisi Hüseyin coşkun bir kanepede oturuyordu. Baş memur görevlisi Gıyasettin Kurcalı yerinden kalkıp müfettişe hürmet gösterdi. Müfettiş elleri arkasında, baş memurun masasına doğru yürüdü ve makama oturdu. Sonra başmemura sordu:

"Burada mı? Geldi mi?.."

Başmemur cevap verdi:

"Burada efendim. Geleceğinizi bildiridğiniz için buldurdum. Sizi bekliyor."

Müfettiş:

"Gelsin bakalım. Konuşalım." dedi. Başmemur dışarı koştı ve az sonra iri yarı, efendi yüzlü, saçları hafif kurlaşmış bir adamla içeri girdi. Burada müfettişin hatıralarını uyar-mak için hatırlatalım. Başmemur, kendisinin karşısına oturdu. Öteki de 3 numaralı gisenin kapısı önündeki sandalyada yer aldı. Mesele bir arabaya şoför kiralamak meselesi idi. Müfettiş 10 bin lira masraf ettiğini

OSMANLI TARİHİNE AİT TAKVİMLER

824, 835 ve 843 tarihli en eski Osmanlı tarihleri

Nesreden : Atsız

Fihri : 106 lira

Müracaat : Nihâl Atsız — Feyzullah Cad. 9 Nu. Kartal Maltepesi
İstanbul

Düşünen ADAM : B 1

söylüyordu. Şoförde, arabayı kullanarak kendisini memnun edeceğini söylüyordu Şoför Kadıköylü meslektaşlarının çok iyi tanıdıkları "Malatyalı İsmail" isimli efendi bir göçüktü. Ne ticede anlaşıp ayrıldılar.

Şimdi gelelim hikâyenin tavsihî kısmına. Şehir Hattı mensuplarının iddia ettiğine göre, mükellef ve masraflı bir odada oturma şansına her nasılsa sahip olmuş bulunan bu müfettiş, bizzat gerçekleri inkâr ederek yalan söylemekte ve iftira etmektedir. Bu mecmuanın mesullerini her türlü kanuni mükellefiyetlerin dışında tutarak, mantığın hâkim olduğunu kanunların himayesine, hak anlayışına dayanıp, gerçek olan bir hâdiseyi yazdığımız için bize yalancı ve iftiracı diyen Zeki Songür'e, efkârı umumiye nin huzurunda şunları söylüyorum.

"Yalancı ve iftiracı olan Zeki Songür isimli şahıstır.." Ve tekrar ediyorum, kendisine ait bir taksi için, emrindeki memuru kullanarak, vasıta ederek şoför arayan bir şahıs, bu hareketi sabit olduktan sonra, o mevki kide kalamaz, müfettişlik gibi ağır bir vazifeyi yapamaz.

Olayın şahitleri var. Bu şahitler dinlenir. Olay tahkik edilir ve eğer böyle birşey olmadığı tesbit edilirse biz yazı hayatımızı terkederiz. Eğer olay sabit olursa, o zaman bu şahsın o vazifeden alınması gerekir. Meydan Denizcilik Bankası ileri gelenlerini davet ediyoruz..

Elinde cezalı bilet parasını ödeyecek para bulunmadığı için çocuğunu rehin talep eden başmemuru şikâyet eden vatandaş dinlemek üzere, cebinden ödediği para ile yolcunun kaldığı otele taksi tutup giden İşletme Müdürü Gıyasettin Tüney'e, tuttuğu elemanlar üzerinde bir nebze daha dikkatli durmasını dostane hatırlatırız.

Bütün işletmede sevilen bir müdürün, yetkisini sevmeyen bazı şahıslara devretmesi günün birinde daha feci neticeler doğurabilir. Bunun misalleri bütün idari hayatımızda pek boldur.. Üstelik gazetecilerin, gerçeği yazmak gibi namuskarane bir prensibe bağlı olan gazetecilerin, çalışan ve vazife sevgisi olan idare adamlarını koruma, onlar teşci etme ödevleridir. Bizim endişemiz buradan gelmektedir.

Ve nihayet bütün bu olaylara rağmen müfettiş olan şahsın insan olduğu düşüncesi ile sadece şunu soracağım "55050" plakalı araba kime aittir? Ve ister misiniz sicil numarasını da yazayım?

TEKEL

BİR BASIN TOPLANTISI

"Hele şükür görüştük"

12 Haziran 1961 tarihine tesadüf eden pazartesi günü Cibalıdaki sigara fabrikasında hummalı bir faaliyet göze çarpıyordu. Fabrikanın müdürü, bel ağrısından muzdarip olmasına rağmen makamını işgal etmiş ve davetlileri karşılamaya hazırlanmıştı.

Gerçekten bu mühim bir gün sayılabılırdi. Zira Tekel Umum Müdürlüğüne geldiğindenberi emekli albay İbrahim Doğan, gazetecilerle ikinci defa karşılaşacaktı. Telefonlara cevap vermeyen, gazeteciler aradığı zaman araya kalemi mahsus memurlarını koyan umum müdür, cidden merak edilen bir insan haline almıştı. Toplantı saat 11 de idi. Biraz sonra mahiyeti hakkında konuşacağımız aralarında gazetecilerin de bulunduğu bir kalabalık geniş odayı doldurmaya başlamıştı. Saat 11.15 oldu. Telefonlar çalışıyor ve fakat umum müdürden bir haber alınamıyordu. Eski umum müdür Ömer Refik Yalıtıkayanın zamanını bilen gazeteciler bu durumu iyice garipsediler. Zira Ömer Refik zamanında, onlar umum müdürü değil, umum müdür gazetecileri bekler ve odada karşılardı. Tahammül sona eriyordu. Gazeteciler, satın 11.30 u gösterdiği zaman kımıldanmaya başladılar. Aralarından bazıları, en şiddetli aşıkların bile randevuda sevdiklerini bu derece uzun beklememiş olacaklarını düşünüyorlardı. Ama kendilerinin bu bekleyiş, umum müdürü karşı görmedikleri hürmet ve saygı ile alakalı değildi. Onlar sadece, uzun zamandanberi cevabını alamadıkları suallerin hâtırı için bekliyorlardı. Ama saat 11.45 olunca herkes yerinden kalkıp ve bu garip hareketin mânâsını düşünerek koridora çıkmaya başlamışlardı ki, aşağıdan, umum müdürün teşrifine dair haber yukarı ulaştı ve gazeteciler geri döndüler..

Toplantı başlamıştı. Umum Müdür gazetecilerden yana şikâyetçi idi. Yazılan yazılar haksızdı. Hele "Son Havadis" gazetesinin yazdığı "Umum Müdür gazetecilerden kaçıyor" başlıklı haber tamamiyle gerçek dışı idi. Umum Müdür bu sözleri söylüyordu ama, kendisini defalarla arayıp ta bulamayanlar ve hele hele Hürriyet gazetesinin muhabiri Ergun Kesen bu sözlere gültüver ve bir Umum Müdürün bu duruma düşmesine üzülüyorlardı. Zira bir gün Ergun Kesen umum müdürü telefonla aramış, kalemi mahsus mensupları kendisine "yok efendim" demişlerdi. Aradan 10 dakika geçince Ergun Kesen bir kere daha aramış ve kalemi mahsus

sun "kimsiniz?" sualine "Ben ve-kilim cevabını verince 10 dakika da belirivermişti. Bu olayı İbrahim Doğan da biliyordu ama, gerçeği konuşmak yerine, "Son Havadis"in haklı yayını yalanlıyordu. Sözleri bitince hemen "Çamlıca" isimli, içimi ve fitiresi berbat sigara için tertiplenen basın toplantısının izahına girmek isteyen Umum Müdür, gazetecilerden birinin konuşması ile irkildi. Gazeteci, hazır bu meseleye temas edilmişken, konuşmayı istediğini belirttikten sonra şunları söyledi: "Kimse umum müdürün sesine aşık değildi. Kendisine telefon edip aramalarının sebebi de vazifeleri icabı idi: Onun için bu zahmete katlanıyorlardı. Ve böyle bir Umum Müdüre ilk defa rastlamışlardı. İbrahim Doğanın en büyük şanssızlığı Ömer Refik gibi bir şahıstan sonra o makama gelmesi idi.."

Bilhassa sonucunu tümle umum müdürün asabına dokundu ve dudakları titreyerek "Siz bana hücum etmek için kararlı gelmişsiniz. Ama ben hazırlıklı değilim" dedi. Esasen hazırlıklı olamazdı. İnsanın en büyük kuvveti haklı olmasında idi. Umum Müdür ise haksızdı..

İzahattan sonra sıra suallere gelmişti. "Son Havadis" gazetesinin muhabiri, sigara paketlerinin içinden çıkan İnönü'ye ait vezicelerin nasıl olup ta bu kutulara girdiğini sordu. Netice itibarı ile bu Tekeli ilgilendiren bir sualdi. Fakat İsviçre tetkik seyahatının programı ile mahmul halde bulunan umum müdür bu suale evvelâ cevap vermedi. Muhabir haklı olarak sualini tekrarladı. İbrahim Doğan bunun üzerine şöyle garip bir izah yolu tercih etti.

"Bu sualinize diğer gazeteci arkadaşlar cevap versinler."

Bu tuhaftı iste.. Acaba hangi mantıklı düşünce silsilesi, tamamiyle Tekeli ilgilendiren bir konuda gazetecilerin cevap vermesini icap ettiriyordu? Gazeteciler de birbirlerine baktılar. Doğrusu bu cevabı anlamamışlardı. Umum Müdür devam ediyordu.

"Bu konuda arkadaşlarımızın gösterdiği anlayışı siz de gösterebilirsiniz.."

Allah Allah!.. Ne anlayışı imiş bu? Ortada bir olay vardı ve bu olayda emri kim vermiş suç işlemişti. Kağıdının, matbaasının ve içişinin parası devletin kasasından ödenen bir fabrikada İnönü'nün reklâmı elbette ki yapılamazdı.. Ve ne çabuk unutulmuştu ki daha 3 ay önce, radyoyu DP inhisarına alanların hesabı Yassıada'da sorulmuştu. Öyle ise elbette ki bir gazeteci çıkıp, Tekel Umum Müdürlüğünden bu kanunsuz tasarrufun sebebini soracaktı.. Meselede haklı idi gazeteci. Eğer Tekel sigaralarının içine bedava vezice konuyorsa mesele vatandaş Ahmet efendinin de kendince veziceleri olabilir ve vatandaş

Ahmet efendi de bu vecizelerinin si-gara paketleri içinde yayınlanması arzu edebilirdi.. Bu mantığa dayanan ve kuvvetini haklı olmaktan alan gazeteci Umum Müdürün arzusu na uyarak şualini bir de gazetecilere dönüp tekrarladı ve kendisine cevap veren olmadı. Elbette veremezlerdi. Çünkü bu kendileri ile ilgili bir mesele değildi. Bunun üzerine Umum Müdür toplantıya geçti. "Son Havadis" muhabiri de toplantıyı terketmiş ti.

BUNLAR KİM?

"İğneyi kendimize"

Doğrusunu söylemek gerekirse Cibali sigara fabrikasındaki basın toplantısı, gazetecilerin tümü için bir yüz kararı teşkil ediyor ve basının sadece haber yazma işinde değil de bu nevi şeref kırıcı meselelerde de "kendini kontrol" sistemini yürütmesi bir zaruret halinde kendini hissettiriyordu.

Filhakika gazetecilerin ekserisi yani Tekel muhabirleri, defalarca Tekelin neşriyatı memuruna bu nevi toplantıları mümkün mertebe davetiye ile yapmasını ve her gazeteden bir muhabir ile bir de foto muhabiri çağırmasını rica etmişlerdi ama nedense bu arzuları yerine getirilmemiş ti. Getirilmemişti ve İstanbuldaki 10 - 15 gazetenin en fazla 30 kişi olması gereken kadrosu yerine bilhassa sigara fabrikasındaki toplantıya 40 dan fazla insan rağbet göstermişti. Buna en çok gazetelerin Tekel muhabirleri üzülmuş ve gazetecilerin şerefi ile bu derece oynamaya kimse hakkı olmadığı hususunda fikir birliğine varmışlardı. Cidden bu iş yüz kararı idi. Meselâ şöyle bir hatırlayış sonunda şu durum tesbit edilebilirdi.

"DÜNYA" gazetesinden bir muhabir ile üç foto muhabiri gelmişti. Foto muhabirlerinden biri de genç patron Bedil Faik'in şoförü idi...

"Hürvatan" gazetesinden iki muhabir ve bir foto muhabiri vardı. Tekel sahası ile hiç ilgisi olmayan muhabir toplantıda: Umum Müdür yerli viski imalinden vazgeçildiğini açıkça söylediği halde, sorular kısmı na gelince elini çenesine dayayarak gayet vakifane bir jestle "Efendim yerli viski tecrübeleri ne alemde?" diye bir sual sorarak bu toplantıya sadece on paket "Çamlıca" sigarası alabilmek için geldiğini çok açıkça ortaya koymuştu.

"Yeni İstanbul" gazetesini bu meseleye cidden büyük ilgi göstermiş, Tekel muhabirinden başka Yazı işleri müdürü ile ilân memuru da basın toplantısına katılmışlar, hatta ilân memuru Umum Müdüre sual bile sormuştu!

"Tercüman" da toplantıda 2 foto muhabiri ve bir muhabirle temsil ediliyordu.

İşin hülâsası şu idi ki, bu nevi toplantılara anormal rağbet göstererek mesleğin itibarını sarsıcı hareketleri yapanlara hesap sormak zamanı gelmişti. Ve bu iş gazeteci teşekküllerinden beklenmekte idi..

Meselâ, o günkü toplantıda çok ağır şekilde tenkide uğrayan Umum Müdür gazetecilere dönerek:

"Hepsi güzel, haklısınız. Ancak sizin bu haliniz nedir? Bir basın toplantısına insan 3 foto muhabiri ile gelir mi? Demek ki siz de vazifeniz kötüye kullanıyorsunuz."

diye mukabelede bulunsa idi kim cevap verebilirdi? Hiç olmazsa iğneyi kendimizde deneyip sonra çuvaldızı elimize alalım...

SPOR

RÜZGÂR BEZLERİ VE BİR GARİP KİŞİ

Temmuz güneşinin bir hayli kavurduğu orta yaşlı adam, gazoz şişe ve bardakları arasında beklenen konuşmasını yapıyordu. Çevresine bir sürü gazeteci (!) topladığına inanan kişi, kürsü davranışlarını andıran hareketlerle birbirinin ardından önceden düşünülmüş cümlelerini sıralıyordu.

Eğer, 30 kuruluştaki gazoz bardaklarının süslediği bu basın toplantısını işini bilir bir spor sekreteri de gerlendirmeye kalksa kır sağlı adamın sadece şu kelimelerini gazetesine aktaracaktı: "Tahsisat gerek.."

KLİŞE SÖZLER...

Memleketimizde bütün amatör bölümlerin başına geçen kişiler hep yukarıda sözü edildiği gibi konuşmağa alışmışlardır. Yıllar yılı amatör bölümlerde beklenen kalkınmayı "para" da görenler, bir kere daha İstanbul Bölgesinin Sıraselvi-ler'deki binasında spor basının önüne çıkıyorlardı. Bu seferki kişi, Yelken Federasyonu Başkanı Orhan Akra idi ve o da söz birliği edilmiş çesine "tahsisat" sızlıktan bahsediyordu.

Başkan bir alay kelime kalabalığı içinde demek istiyordu ki: "para olduğu takdirde arac alabilmek mümkün olacak. Kaliteli araç çalışma imkânlarını arttıracak. Çalışma imkânlarını iç ve dış temaslar takip edecek. Ve bu suretle yelken bölümünde Batı'da söz sahibi olmamız gerçekleşecek."

ÇOK GÜLMEK GEREK

Günlük spor sayfalarının önemle üzerinde durdukları futbol yüzünden Orhan Akra'nın 65 dakika tuhan açıklamasının mizah yönleri gizli kaldı. Hiçbir muhabir Batıdaki yelken düzenini yerli spor gazeteciliğimizin yüzüne çıkarıp, Fe-

derasyon Başkanının düştüğü çalışmayı göstermeğe yanaşmadı. Futbolun bir tiraj aracı olduğu memleketimizde günlük yayın organlarının spor sayfalarında en ufak ayrıntılarına kadar incelenmiş bir yelken yazısı pek sevimli kaçmazdı. Mesele, araya giren günlerin çokluğu arasında boğuldu gitti.

Eskiden beri devam eden bir gelenek vardır. Amatör bölümlerin sorumluları hep spor basınına dönüp: "gazetelerin kendileri ile hiç alakadar olmadıklarını" söyler dururlar.

Hazır bu suçlama ortada iken, Yelken Federasyonu Başkanı Orhan Akra'nın söyledikleri üzerinde biraz duralım:

Batı ülkelerinde Yelken sporu hiçte Federasyon Başkanı Orhan Akra'nın cisimlendirdiği gibi değildir. Bu bölümün devletten yakınlık gördüğü demir perde uluslarında, uluslararası çekiş hiç bir zaman özlenen seviyeyi bulmamıştır. Rusya hariç, öbür uluslar yelken bölümünde bir iddiacından çok birer iştirak edicilerdir.

Bizim ölçülerimize uyan Batı ülkelerinde ise, yelkenin bir tek tarifi vardır: "Zengin sporu..." O ülkenin iddialarını yelken federasyonlarından çok kişiler hazırlar, büyütür ve uluslararası bir seviyeye çıkarır. Batıdaki yelkenciler hangi sınıfta yarışıyorlarsa, o sınıfın birliğine üyelerdir. Birlik, üyelerine her yıl bütün dünyada yapılacak uluslararası yelken müsabakalarının yer ve tarihlerini bildiren bir broşür yollar. Yelkenci de kendisini katılmağa düşündüğü müsabakalara göre ayarlar. Sonra kalkar müsabaka yaklaştığı günler teknesini otomobilinin arkasına monte ettiği romorkün üzerine koyar ve yarış parkuruna yollar.

YOKSA...

Evet yoksa, Orhan Akra Beyin söylediği gibi para ile, himaye ile, kurulmuş ve geliştirilmiş bir yelken kurumu yoktur; Batıda... Fakat suç Orhan Akra Bey'de değil, oturduğu iskemlededir. O iskemlenin yıllar yılı değişmeyen bir görünümü vardır. Buraya oturan federasyon başkanları belki yaş ve estetik olarak birbirlerinden farklı kişilerdi, fakat iskemlenin yenilenmiyen bir Doğuluğu mevcuttu. Her şeyi "devlet baba"dan beklemeğe alışmıştı.

Örneğin bizim yelkenin canlandığı 1956 yılına bakınız. Bütün cabanın kökü Denizcilik Bankasıdır. Adı geçen kurum o yılda 52 tekne yapar ve şehrimizdeki yelkenle uğraşan kulüplere dağıtır. Ondan sonra bir uğraşma, bir program, bir müsabaka holuğu... Federasyonu bu man-takta olan bir "deniz şehri" nin yelken şubeleri olan kulüpleri de ellerini açmış beklemektedirler. Devlet

veya daha doğru bir deyimle B. T. G. M.- yardım edecek te, tekne verecek te, bizimkiler iş görecekler. O zaman durum değişiyor. Bu klüple rin birçok üyeleri var. Eh bunlar yazın nimetlerinden istifade edecek ler, güflüp oynayacaklar. Denize bam başka amaçlarla açılacaklar, bu a- rada da tekneler Pazar'dan Pazar'a müsabakalar için kullanılacak...

O zaman adı geçen bu klüpler fe derasyonun ters düşünüşü ile bal gibi "tekne kiralayan kayıkhaneler" olmuyorlar mı? Ve bize Yelken Fe- derasyonu Başkanı Orhan Akra Ba- tıdan bir örnek vererek yelken ku- rumlarının bir dâruilaceze kişiliğin- de çalıştığını ispat edebilir mi?... Edebilirse, ellerinden başlar diledi- ği her yerini öperiz.

Pekiyi hatırlıyoruz. Bundan bir- kaç yıl önce "Snipe" bölümünde bir lige üye idik. Tarz olarak Batı ül- kelerine özgü bir sistem içinde ge- lişmeğe başlamıştık. Aradan zaman geçti. Yelken Federasyonu İskem- lesine yeni bir adam oturdu.

İlk yaptığı şey ne idi biliyor mu- sunuz? Bir bildiri çıkardı. Bildiride şu satırlar vardı: "Dış dünya ile yelken konusunda konuşma ve ya- zışma yetkisi, sadece federasyona aittir." Bu gelenek o günden şu ana kadar yürürlükte... Şimdi yelken- ler dışta yapılacak ünlü yarışlara gidemezler, ancak Federasyonca gön- derilirler. Bu tahdit altında bizim müsabıklar "bekleyen adam" olur- lar. Tahsisat çıkacak ta, yolcu ola- caktlar.

Yolculukları da bir turist gibidir. Gittikleri yere sadece kravat ve ba- vullarını götürürler. Hiç birisinde tekne yoktur. Nasıl olsa müsabaka ya iştirak edecek yerde bu önem- siz arac (!) kendilerine komite ta- rafından verilecektir.

"Tekne bir yelkencinin kamburu- dur." diyen 65 yaşındaki 1956 Av- rupa Snipe bölümü birincisi İngi- liz PENMAN'ın bu sözlerine başta Orhan Akra olmak üzere bütün yel- kenciler kulaklarına iri pamuklar takamış kişilerin kayıtsızlığı ile bak maktadırlar. Onlarca tekne içine bi- nilecek bir gezinti tahtasıdır.

BU SPORUN YÖNÜ

Tekrar ediyoruz, yelken Batıda bir aristokrat sporudur. Müsabık- lar aile yapısının imkânları içinde kendi kendine oluşurlar. Oralarda Federasyon bir para edincii kurum değil, bir semboldür. Bu sembol bi- zim bölge binasında olduğu gibi, bir kaç gazetecinin önünde: "Efendim bu bölümde de kalkınacağız ama, para yok. Versinler o imkânı... Bak göreceksiniz, çok değil, birkaç yıl sonra Avrupa ile rekabet ederiz." gibi garip lâflarla basının huzu- runa çıkmaz.

DUZDÖBT

Bütün ağırlara karşı

GRİPİN

KULLANINIZ

- baş, diş, adale, sinir ve soğuk algınlığından ileri gelen bütün ağrıları süratle teskin eder
- grip ve nezle başlangı- cında bir çok fenalıkları önler

DİKKAT: Aldığınız müstahzarın hakiki Gripin olmasına dikkat ediniz. GRİPİN markasını afayınız

MİDEYİ BOZMAZ
KALBI VE BÖBREKLERİ
YORMAZ

GRİPİN

4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

FAAL — 157

DÜŞÜNEN ADAM - 21 HAZİRAN 1961

Yarının Modern Mahallesi

RESSAM CAHİT REKLAMCILIK

HEM
ŞEHİR
HEM
SAYFIYE

MERTER SİTESİ

- Londra asfaltında 1 km cephe.
- Topkapıya 2, Bakırköye 1 km.
- Beton asfalt yollar.
- Su, elektrik.
- Her tip inşaatla müsait, her ebat ve fiyatta arsa.

- Hazır imar durumu.
- Bol vasıta.
- Turistik tesislere yakınlık.

● VE ÖDEMEDE
BÜYÜK KOLAYLIKLAR

İnşaat yapacak olanlara Firmamız mimarların en mükemmel projeleri tanzim ederler

MERTER SİTESİNDE
BÜTÜN MEDENİ İHTİYAÇLAR
DÜŞÜNÜLMÜŞTÜR

MÜRACAAT: Yeni Londra Asfaltı Haznedar Lokali Bakırköy Tel: 2146 87

Düşünen Adam : 2

Kapak Baskısı: Çeltüt Matbaacılık Koll. Şti. — İstanbul

Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 6 4 0 4 0 8 0 1 0 *